

GRECJA I IN. PRZECIWKO KOMISJI

WYROK SĄDU (szósta izba)

z dnia 13 września 2010 r.*

W sprawach połączonych T-415/05, T-416/05 i T-423/05

Republika Grecka, reprezentowana przez A. Samoni-Rantou oraz P. Mylonopoulosa, działających w charakterze pełnomocników,

strona skarżąca w sprawie T-415/05,

Olympiakes Aerogrammes AE, z siedzibą w Kallithei (Grecja), reprezentowana przez adwokata V. Christianosa,

strona skarżąca w sprawie T-416/05,

Olympiaki Aeroporia Ypiresies AE, z siedzibą w Atenach (Grecja), reprezentowana przez adwokatów P. Anestisa i S. Mavroghenisa, a także S. Jordan, T. Soamesa, solicitors, oraz adwokata D. Geradina,

strona skarżąca w sprawie T-423/05,

* Język postępowania: grecki.

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej przez D. Triantafyllou oraz T. Scharfa, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

popierana przez:

Aeroporia Aigaiou Aeroporiki AE, z siedzibą w Atenach, reprezentowaną przez N. Keramidasa oraz, w sprawie T-416/05, także przez adwokatów N. Korogiannakisa, I. Dryllerakisa oraz E. Dryllerakisa,

interwenient w sprawach T-416/05 i T-423/05,

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji C(2005) 2706 wersja ostateczna z dnia 14 września 2005 r. dotyczącej pomocy państwa na rzecz Olympiaki Aeroporia Ypiresies AE [C 11/2004 (ex NN 4/2003) – Olympiaki Aeroporia – Restrukturyzacja i prywatyzacja],

SĄD (szósta izba),

w składzie: M. Jaeger, prezes, A.W.H. Meij (sprawozdawca) i L. Truchot, sędziowie,
sekretarz: K. Pocheć, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 14 czerwca 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Okoliczności powstania sporu

- 1 W dniu 14 września 2005 r. Komisja wydała decyzję C(2005) 2706 wersja ostateczna w sprawie pomocy państwa na rzecz Olympiaki Aeroporia Ypiresies AE [C 11/2004 (ex NN 4/2003) – Olympiaki Aeroporia – Restrukturyzacja i prywatyzacja (zwaną dalej „zaskarżoną decyzją”).
- 2 W celu ułatwienia prywatyzacji przewoźnika lotniczego Olympiaki Aeroporia AE (Olympic Airways), który w pełni stanowi własność państwa i w grudniu 2003 r. został przekształcony w spółkę Olympiaki Aeroporia Ypiresies (Olympic Airways Services) (zwaną dalej „OA”), w art. 27 greckiej ustawy nr 3185/2003 z dnia 9 września 2003 r.

zmieniającej ustawę nr 2668/1998, dotyczącej harmonizacji z dyrektywą 2002/39/WE i rozwiązania kwestii odnoszących się do organizacji greckich urzędów pocztowych i innych przepisów (FEK A' 229/26.9.2003, zwanej dalej „ustawą nr 3185/2003”), zatytułowanym „Przekształcenie grupy Olympiaki Aeroporia”, przewidziano między innymi, że „spółki należące do grupy Olympiaki Aeroporia [podlegają] przekształceniu: albo poprzez oddzielenie jej oddziałów, działów lub służb wchodzących w zakres transportu lotniczego, albo poprzez fuzję z istniejącą spółką należącą do grupy, albo poprzez wchłonięcie przez jedną z tych spółek”.

- 3 Na podstawie art. 27 ustawy nr 3185/2003 działania OA i jej oddziału Olympiaki Aeroploia AE (Olympic Aviation) z zakresu transportu lotniczego zostały oddzielone i zgrupowane „poprzez fuzję” w ramach innego oddziału OA, Makedonikes Aerogrammes AE (Macedonian Airways), któremu nadano nazwę Olympiakes Aerogrammes AE (Olympic Airlines, zwana dalej „NOA”). Z akt sprawy wynika, iż strony potwierdziły podczas rozprawy, że nowy przewoźnik lotniczy NOA został utworzony w dniu 11 grudnia 2003 r. i rozpoczął działalność w dniu 12 grudnia 2003 r. W tym dniu OA zaprzestała wszelkiej działalności z zakresu transportu lotniczego i nadal prowadziła działalność z zakresu obsługi naziemnej, usług konserwacji i szkolenia. Cały kapitał nowego przewoźnika lotniczego NOA został bezpośrednio przeniesiony na Republikę Grecką.

- 4 Sytuacja gospodarcza OA oraz pomoc finansowa udzielona tej spółce, a także nowemu przewoźnikowi lotniczemu NOA, były przedmiotem szeregu decyzji Komisji.

Decyzja 2003/372/WE

- 5 W dniu 11 grudnia 2002 r. Komisja wydała decyzję 2003/372/WE w sprawie pomocy przyznanej OA przez Grecję (Dz.U. 2003, L 132, s. 1, zwaną dalej „decyzją z dnia 11 grudnia 2002 r.”), w której uznała za niezgodną ze wspólnym rynkiem pomoc

przyznaną na restrukturyzację OA, która została zatwierdzona w latach 1994, 1998 i 2000, a także przyznaną bezprawnie nową pomoc. W odniesieniu do pomocy na restrukturyzację decyzja ta została oparta między innymi na stwierdzeniu, iż nie osiągnięto większości celów określonych w planie restrukturyzacji OA z 1998 r. i dotyczących przywrócenia średnio- i długoterminowej rentowności tej spółki i nie w pełni przestrzegano wymogów zawartych w decyzjach zatwierdzających. W art. 3 decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. Komisja nakazała Republice Greckiej odzyskanie części pomocy na restrukturyzację, czyli kwoty 41 mln EUR, a także przyznanej bezprawnie nowej pomocy, która została uznana za niezgodną ze wspólnym rynkiem.

- 6 Artykuł 1 akapit pierwszy lit. b) decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. stanowił, że pomoc przyznana przez Republikę Grecką na restrukturyzację OA w formie nowych poręczeń pożyczek w wysokości 378 mln dolarów Stanów Zjednoczonych (USD) dotyczących pożyczek na zakup nowego sprzętu i na inwestycje konieczne do przeprowadzki do nowego portu lotniczego w Spata (Grecja), jest uznana za niezgodną ze wspólnym rynkiem.
- 7 W wyroku z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie C-415/03 Komisja przeciwko Grecji, Zb.Orz. s. I-3875, zwanym dalej „wyrokiem z dnia 12 maja 2005 r.”) Trybunał stwierdził, że Republika Grecka uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na mocy decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., nie podejmując w nakazanym terminie wszystkich niezbędnych kroków w celu uzyskania, zgodnie z art. 3 tej decyzji, zwrotu pomocy uznanej za niezgodną ze wspólnym rynkiem, z wyjątkiem pomocy dotyczącej składek na rzecz krajowej instytucji zabezpieczenia społecznego (IKA).
- 8 W wyroku tym (pkt 32–34) Trybunał uwzględnił między innymi fakt, że z informacji przekazanych przez Komisję i niepodważonych przez władze greckie wynika, że Republika Grecka przekazała najbardziej rentowne aktywa OA, wolne od wszelkich

długów, na rzecz NOA, której właścicielem jest także to państwo członkowskie i która korzysta ze specjalnej ochrony wobec wierzycieli na mocy odstępstwa od przepisów prawa wspólnotowego oraz obowiązków zawartych w prawie handlowym. Trybunał orzekł między innymi, że ta konstrukcja prawna uniemożliwia na mocy prawa krajowego odzyskanie przyznanej pomocy i zakłóca skuteczne wykonanie decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., a także zwrot pomocy.

- 9 W związku ze skargą o stwierdzenie nieważności złożoną przez OA na decyzję z dnia 11 grudnia 2002 r. Sąd w wyroku z dnia 12 września 2007 r. w sprawie T-68/03 Olympiaki Aeroporia Ypiresies przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2911, stwierdził częściową nieważność tej decyzji w zakresie dotyczącym tolerowania długotrwałego nieplacenia, po pierwsze, opłat lotniskowych należnych ze strony OA na rzecz międzynarodowego portu lotniczego w Atenach (AIA), i, po drugie, należnego od OA podatku od wartości dodanej od paliw i części zamiennych. Skarga została oddalona w zakresie dotyczącym innej przyznanej bezprawnie nowej pomocy, a także pomocy na restrukturyzację.
- 10 Stwierdziwszy, że Republika Grecka nie podjęła niezbędnych kroków w celu wykonania wyroku z dnia 12 maja 2005 r., Komisja złożyła skargę w sprawie stwierdzenia uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego na mocy art. 238 WE. W wyroku z dnia 7 lipca 2009 r. w sprawie C-369/07 Komisja przeciwko Grecji (Zb.Orz. s. I-5703, pkt 68, 72, 109, 143 i 145) Trybunał przyznał, że, co do zasady, operacja potrącenia w zakresie, w jakim jest ona przewidziana w krajowym porządku prawnym jako mechanizm wygaśnięcia zobowiązania, może stanowić odpowiedni środek pozwalający na odzyskanie pomocy państwa. Ponadto orzekł on, iż, bez uszczerbku dla stosowania przepisów wspólnotowych w dziedzinie pomocy państwa należy zatem stwierdzić dla potrzeb postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, że Republika Grecka wykazała istnienie po stronie OA wynoszącej 601 289 003 EUR wymagalnej wierzytelności wynikającej z arbitralnego orzeczenia z dnia 6 grudnia 2006 r., na mocy którego Republice Greckiej nakazano wypłatę na rzecz OA szeregu odszkodowań. Podnosząc, że kwota ta była znacznie wyższa od łącznej kwoty pomocy, którą należy odzyskać na mocy decyzji z dnia 11 grudnia

2002 r., Trybunał orzekł, iż Republika Grecka nie wykazała w sposób wystarczający pod względem prawnym, w odniesieniu do części bezprawnie przyznanej nowej pomocy, o której mowa w decyzji, że pomoc ta została zwrócona. W konsekwencji Trybunał nałożył w tym zakresie obowiązek zapłaty zarówno okresowej kary pieniężnej, jak i sumy zryczałtowanej.

Zaskarżona decyzja

- 11 Pismem z dnia 3 marca 2003 r. władze greckie poinformowały Komisję o etapie, na jakim znajduje się postępowanie w sprawie prywatyzacji OA. W roku 2003 miała miejsce wymiana pomiędzy tymi władzami a Komisją korespondencji odnoszącej się do restrukturyzacji przewoźnika lotniczego OA w celu jego prywatyzacji.

- 12 Ze względu na brak formalnego zgłoszenia ewentualnej pomocy państwa Komisja w dniu 8 września 2003 r. wydała decyzję nakazującą Republice Greckiej dostarczenie jej wszelkich informacji koniecznych do zbadania w świetle postanowień art. 87 WE środków związanych z restrukturyzacją i prywatyzacją przewoźnika lotniczego OA, które mogłyby zawierać elementy pomocy państwa.

- 13 W dniu 25 września 2003 r. konkurencyjny przewoźnik lotniczy, Aeroporia Aigaiou Aeroporiki AE (Aegean Airlines, zwana dalej „Aeroporia Aigaiou” lub „interwenientem”) złożyła do Komisji skargę dotyczącą procedury prywatyzacyjnej.

- 14 Pismem z dnia 29 września 2003 r. władze greckie zgłosiły Komisji ustawę nr 3185/2003, a także odpowiedziały na żądanie udzielenia informacji. Pismem z dnia 31 października 2003 r. Komisja wskazała władzom greckim, że brak jest jeszcze niektórych danych.
- 15 Pismem z dnia 15 grudnia 2003 r. Komisja powtórnie zażądała udzielenia informacji. Republika Grecka przekazała te informacje w pismach z dnia 18 i 19 grudnia 2003 r. Pismem z dnia 15 stycznia 2004 r. Komisja zażądała od władz greckich udzielenia dodatkowych informacji; władze greckie odpowiedziały na te żądania w pismach z dni 15 i 16 stycznia 2004 r.
- 16 Na mocy decyzji z dnia 16 marca 2004 r. Komisja wszczęła formalne postępowanie wyjaśniające przewidziane w art. 88 ust. 2 WE w odniesieniu do środków związanych z restrukturyzacją i prywatyzacją grupy Olympic Airways, podjętych przez Republikę Grecką wobec OA i NOA po wydaniu decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. (Dz.U. C 192, s. 2).
- 17 W decyzji tej Komisja podniosła między innymi, że OA, po oddzieleniu jej działalności z zakresu transportu lotniczego z grupy Olympic Airways i jej zgrupowaniu w nowej spółce NOA, zaprzestała działalności z zakresu transportu lotniczego, a nadal świadczyła usługi z zakresu obsługi naziemnej, usług konserwacji i szkolenia. Wskazała, że władze greckie nie miały zamiaru na tym etapie postawić OA w stan likwidacji, mimo ujemnego bilansu środków własnych w drugim z kolei roku. Zdaniem władz greckich proces restrukturyzacji wszczęty w grudniu 2003 r. powinien bowiem trwać od czterech do pięciu lat i umożliwić wchłonięcie znacznej części długów OA,

która zostanie postawiona w stan likwidacji, w przypadku gdy zostaną sprzedane wszystkie jej oddziały, a także inne aktywa, takie jak budynki, maszyny, już nielatające statki powietrzne, jak również wszelki sprzęt.

- 18 Komisja w decyzji z dnia 16 marca 2004 r. stwierdziła, że, jak się wydaje, szereg korzyści na rzecz OA stanowi niezgodną ze wspólnym rynkiem pomoc państwa. Podkreśliła także, że nowy przewoźnik lotniczy NOA skorzystał z przekazania aktywów należących do sektora działalności z zakresu transportu lotniczego grupy Olympic Airways, pozostawiając OA znaczne pasywa i że żaden wierzyciel OA nie może domagać się spłaty wierzytelności od NOA. Wreszcie Komisja stwierdziła, iż w ramach wszczętego postępowania wyjaśniającego obrała ona za punkt wyjścia „zasadę, że wszyscy przewoźnicy, którzy należeli do grupy – w tym [NOA] – są wyłącznie jednym i tym samym przedsiębiorstwem”.
- 19 Pismem z dnia 11 czerwca 2004 r. Republika Grecka przekazała Komisji uwagi dotyczące decyzji z dnia 16 marca 2004 r.
- 20 W związku z publikacją ww. decyzji w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* Aeroportia Aigaiou przedstawiła w tym zakresie w wyznaczonym terminie uwagi osobom trzecim.
- 21 Zgodnie z art. 11 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. [88 WE] (Dz.U. L 83, s. 1) pismem z dnia 11 października 2004 r. Komisja podała do wiadomości Republiki Greckiej swój zamiar wydania decyzji nakazującej tej ostatniej zawieszenie wszelkich środków pomocowych do czasu, gdy będzie mogła zostać wydana decyzja w przedmiocie ich zgodności z traktatem. Republika Grecka ustosunkowała się do tego w piśmie z dnia 26 października 2004 r.

- 22 W związku z tą odpowiedzią władze greckie regularnie, w pismach lub podczas spotkań, informowały Komisję o przebiegu procedury prywatyzacyjnej dotyczącej NOA i OA.
- 23 W dniach od 9 do 26 maja 2005 r. firma doradcza Moore Stephens przeprowadziła na wniosek Komisji kontrolę w pomieszczeniach OA i NOA. Jej sprawozdanie z dnia 19 lipca 2005 r. jest zacytowane „Dochodzenie w sprawie restrukturyzacji i prywatyzacji grupy Olympic Airways/Olympic Airlines”. Ze sprawozdania tego wynika, że celem tego dochodzenia było między innymi udzielenie odpowiedzi na pytania, czy restrukturyzacja grupy Olympic Airways i utworzenie NOA stanowią jedynie rozwiązanie prawne mające na celu przekazanie aktywów i działalności nowemu podmiotowi prawnemu i pozostawienie długów po stronie dawnego podmiotu prawnego oraz, czy od czasu tej restrukturyzacji OA i NOA otrzymały bezpośrednią lub pośrednią pomoc państwa.
- 24 W dniu 14 września 2005 r. Komisja wydała zaskarżoną decyzję stwierdzającą przyznanie NOA pomocy państwa w postaci opłat za podnajem statków powietrznych przez tę spółkę od OA lub Republiki Greckiej niższych od opłat uiszczanych przez OA lub Republikę Grecką z tytułu podstawowych umów najmu (art. 1 ust. 1 zaskarżonej decyzji). Poza tym Komisja w tej decyzji stwierdziła przyznanie trzech kategorii pomocy państwa na rzecz OA. Pierwsza odnosi się do przedpłaty na rzecz OA rzekomo zawyżonej kwoty wartości aktywów, odnoszących się do sektora działalności z zakresu transportu lotniczego, przekazanych na rzecz NOA podczas oddzielenia działalności (art. 1 ust. 2 zaskarżonej decyzji). Druga kategoria pomocy polegała na wypłacie na rzecz OA sumy 8,2 mln EUR, a także realizacji określonych poręczeń państwowych, których dotyczyła decyzja z dnia 11 grudnia 2002 r. i które zostały zmodyfikowane (art. 1 ust. 3 zaskarżonej decyzji). Wreszcie trzecia kategoria dotyczyła tolerowania przez władze greckie niespłacania przez OA zobowiązań podatkowych oraz niepłacenia składek na zabezpieczenie społeczne (art. 1 ust. 4 zaskarżonej decyzji).

25 Sentencja zaskarżonej decyzji posiada następujące brzmienie:

„Artykuł 1

1. Tolerowanie przez [OA] i przez [Republikę Grecką] opłat za podnajem statków powietrznych przez [NOA], które są niższe od kwot uiszczanych za wynajem podstawowy, które spowodowało powstanie po stronie państwa strat w wysokości około 37 mln EUR w 2004 r. w przypadku [OA] i około 2,75 mln EUR do maja 2005 r., stanowi bezprawnie przyznaną pomoc państwa na rzecz [NOA], która jest niezgodna z traktatem.

2. [Republika Grecka] przyznała bezprawnie na rzecz [OA] niezgodną ze wspólnym rynkiem pomoc państwa, której kwota odpowiada zawyżeniu wyceny aktywów [NOA] w momencie tworzenia tej spółki. Kwota tej pomocy została tymczasowo oszacowana przez Komisję na około 91,5 mln EUR.

3. Przyznanie przez [Republikę Grecką] na rzecz [OA] w okresie pomiędzy majem 2004 r. a marcem 2005 r. sum o całkowitej wysokości około 8 mln EUR i dodatkowa spłata przez [Republikę Grecką] niektórych rat kredytów i opłat leasingowych zamiast [OA] w zakresie, w jakim spłata ta nie jest zwykłym wykonaniem poręczeń, o których mowa w art. 1 [akapit pierwszy] lit. b) decyzji [z dnia 11 grudnia 2002 r.] i wymogów w nich zawartych, stanowi bezprawnie przyznaną na rzecz [OA] pomoc państwa, która jest niezgodna z traktatem.

4. Trwałe tolerowanie przez [Republikę Grecką] niespłacania przez [OA] zobowiązań podatkowych oraz niepłacenia przez nią składek na zabezpieczenie społeczne należnych państwu, w wysokości około 354 mln [EUR] w okresie od grudnia 2002 r. do grudnia 2004 r., stanowi bezprawnie przyznaną na rzecz [OA] pomoc państwa, która jest niezgodna z traktatem.

Artykuł 2

1. [Republika Grecka] odzyska od beneficjentów pomoc, o której mowa w art. 1.

2. Odzyskanie pomocy nastąpi bezzwłocznie, zgodnie z procedurami przewidzianymi w przepisach krajowych, o ile pozwalają one na natychmiastowe i skuteczne wykonanie decyzji. Podlegające odzyskaniu kwoty obejmują odsetki należne od dnia przyznania pomocy do dnia jej rzeczywistego zwrotu. Odsetki te będą naliczane według stopy referencyjnej stosowanej do obliczania ekwiwalentu dotacji netto dla pomocy regionalnej.

Artykuł 3

[Republika Grecka] zawiesza w trybie natychmiastowym przyznawanie wszelkiej dodatkowej pomocy na rzecz [OA] i [NOA].

Artykuł 4

W terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia niniejszej decyzji Republika Grecka poinformuje Komisję o krokach podjętych w zastosowaniu art. 2 i 3” [tłumaczenie nieoficjalne].

- 26 Zaskarżona decyzja została doręczona Republice Greckiej w dniu 15 września 2005 r.
- 27 W wyroku z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie C-419/06 Komisja przeciwko Grecji, niepublikowanym w Zbiorze, Trybunał, do którego Komisja zwróciła się na podstawie art. 88 ust. 2 WE, stwierdził, że Republika Grecka uchybiła zobowiązaniom, jakie na niej ciąży na mocy art. 2–4 zaskarżonej decyzji, nie przyjmując w wyznaczonym terminie wszelkich środków koniecznych do cofnięcia i odzyskania od beneficjentów pomocy uznanej w zaskarżonej decyzji za przyznaną bezprawnie i niezgodną ze wspólnym rynkiem.

Przebieg postępowania i żądania stron

- 28 Pismami złożonymi w sekretariacie Sądu w dniu 25 listopada 2005 r. skarżące: Republika Grecka, a także NOA i OA, wniosły niniejsze skargi.
- 29 W sprawie T-416/05 odrębnym pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 4 lutego 2006 r. skarżąca przedstawiła wniosek o zawieszenie wykonania art. 2 zaskarżonej decyzji w odniesieniu do pomocy, o której mowa w art. 1 ust. 1 tej decyzji. Postanowieniem z dnia 26 czerwca 2006 r. w sprawie T-416/05 R Olympiakes Aerogrammes przeciwko Komisji, niepublikowanym w Zbiorze, prezes Sądu oddalił ten wniosek.
- 30 W sprawie T-423/05 odrębnym pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 19 czerwca 2006 r. skarżąca przedstawiła wniosek o zawieszenie wykonania art. 2 zaskarżonej decyzji w odniesieniu do pomocy, o której mowa w art. 1 ust. 2–4 tej decyzji. Postanowieniem z dnia 29 stycznia 2007 r. w sprawie T-423/05 R Olympiaki

Aeroporía Ypiresies przeciwko Komisji, niepublikowanym w Zbiorze, prezes Sądu oddalił ten wniosek.

- 31 Wskutek zmiany składu izb Sądu sędzia sprawozdawca został przydzielony do szóstej izby, której następnie przekazano niniejszą sprawę.
- 32 W sprawie T-416/05, we wniosku złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 16 sierpnia 2006 r. skarżąca podniosła na podstawie art. 48 ust. 2 akapity drugi i trzeci regulaminu Sądu zarzut niedopuszczalności rzekomych nowych zarzutów Komisji powołanych w duplice. Wniosła ona do Sądu, by uznał te zarzuty za niedopuszczalne, a tytułem żądania pomocniczego, by wyznaczył jej dodatkowy termin, by na nie udzielić odpowiedzi. Komisja przedstawiła uwagi pisemne w przedmiocie tego wniosku.
- 33 W sprawie T-416/05 pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 2 maja 2006 r. spółka Aeroporía Aigaiou wniosła o dopuszczenie jej do tej sprawy w charakterze interwenienta popierającego żądania Komisji.
- 34 Pismem z dnia 14 lipca 2006 r. NOA wniosła o oddalenie wniosku o dopuszczenie interwenienta do sprawy. Odrębnym pismem złożonym w tym samym dniu złożyła wniosek o objęcie klauzulą poufności wobec Aeroporía Aigaiou całości zaskarżonej decyzji do czasu opublikowania jawnej wersji tej decyzji w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* oraz niektórych danych zawartych w skardze, replice i załącznikach do tych pism.

- 35 Postanowieniem z dnia 6 czerwca 2008 r. prezes szóstej izby dopuścił Aeroporia Aigaiou do sprawy w charakterze interwenienta popierającego żądania Komisji. W postanowieniu tym przewidziano przekazanie interwenientowi na podstawie przepisów art. 116 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem jawnej wersji akt sprawy, a także określenie terminu na przedstawienie uwag interwenienta, z zastrzeżeniem możliwości uzupełnienia ich w stosownym przypadku później, w związku z decyzją w przedmiocie zasadności wniosku o zachowanie poufności.
- 36 W piśmie złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 25 czerwca 2008 r. interwenient podważył przedstawiony przez NOA wniosek o zachowanie poufności. Wnosząc o przekazanie akt sprawy w całości, wskazał on, że ma zamiar przedstawić swe uwagi interwenienta na podstawie jawnych wersji akt sprawy, które zostały mu przekazane. Uwagi interwenienta zostały przedstawione w dniu 22 lipca 2008 r.
- 37 W sprawie T-416/05 pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 8 marca 2010 r., ustosunkowując się do pytań zadanych przez Sąd w związku z wnioskiem o zachowanie poufności, skarżąca wycofała ten wniosek w związku z objęciem jej specjalnym postępowaniem likwidacyjnym i zaprzestaniem, po zakończeniu prywatyzacji, wszelkiej działalności komercyjnej. Interwenient został wezwany do przedstawienia dodatkowych uwag.
- 38 W sprawie T-423/05 pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 17 maja 2006 r. Aeroporia Aigaiou wniosła o dopuszczenie jej do tej sprawy w charakterze interwenienta popierającego żądania Komisji. Pismem z dnia 28 lipca 2006 r. skarżąca wniosła o oddalenie wniosku o dopuszczenie do sprawy w charakterze interwenienta. Odrębnym pismem złożonym w tym samym dniu złożyła wniosek o zachowanie poufności wobec Aeroporia Aigaiou.

- 39 Postanowieniem z dnia 6 czerwca 2008 r. prezes szóstej izby dopuścił Aeroporia Aigaiou do sprawy T-423/05 w charakterze interwenienta popierającego żądania Komisji. W postanowieniu tym przewidziano przekazanie interwenientowi w stosownym czasie na podstawie przepisów art. 116 § 6 regulaminu postępowania przed Sądem sprawozdania na rozprawę w celu przedstawienia podczas rozprawy ewentualnych uwag.
- 40 W sprawie T-423/05 pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 10 maja 2010 r., w odpowiedzi na pytania postawione przez Sąd i dotyczące między innymi wniosku o zachowanie poufności, skarżąca wycofała ten wniosek w związku z objęciem jej specjalnym postępowaniem likwidacyjnym i zaprzestaniem, po zakończeniu prywatyzacji, wszelkiej działalności komercyjnej.
- 41 Postanowieniem z dnia 28 maja 2010 r. prezes szóstej izby po wysłuchaniu wszystkich stron zarządził, dla celów łącznego rozpoznania w procedurze ustnej i wydania wyroku, połączenie spraw T-415/05, T-416/05 i T-423/05.
- 42 Ponieważ sędzia T. Tchipev nie mógł uczestniczyć w obradach, prezes Sądu postanowił, na podstawie art. 32 § 3 regulaminu postępowania przed Sądem, uczestniczyć w obradach w niniejszych sprawach w celu uzupełnienia składu izby.
- 43 W sprawie T-415/05 skarżąca wnosi do Sądu o:

— stwierdzenie nieważności całości lub części zaskarżonej decyzji;

— obciążenie Komisji kosztami postępowania.

44 W sprawie T-416/05 skarżąca wnosi do Sądu o:

- stwierdzenie nieważności art. 1 ust. 1 i 4 oraz art. 2 zaskarżonej decyzji w zakresie jej dotyczącym;

- obciążenie Komisji kosztami postępowania.

45 W sprawie T-423/05 skarżąca wnosi do Sądu o:

- stwierdzenie nieważności w całości lub w części zaskarżonej decyzji w zakresie dotyczącym przyznanej jej pomocy;

- obciążenie Komisji kosztami postępowania.

46 Komisja, popierana przez Aeroporia Aigaiou w sprawach T-416/05 i T-423/05, wnosi do Sądu o:

- oddalenie skarg;

- obciążenie strony skarżącej kosztami postępowania.

- 47 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (szósta izba) zdecydował o otwarciu procedury ustnej z pominięciem uprzedniego przeprowadzenia postępowania dowodowego. W ramach środków organizacji postępowania strony zostały wezwane do udzielenia odpowiedzi na pytania pisemne Sądu i przedstawienia określonych dokumentów. Strony zadośćuczyniły tym żądaniom.
- 48 Podczas rozprawy w dniu 14 czerwca 2010 r. wysłuchane zostały wystąpienia stron i ich odpowiedzi na pytania Sądu.
- 49 W sprawie T-415/05 Republika Grecka, która zażądała przekazania sprawy do rozpatrzenia przez wielką izbę, potwierdziła podczas rozprawy wycofanie tego wniosku.

Co do prawa

A — W przedmiocie braku aktualnego interesu prawnego skarżących

1. Argumenty stron

- 50 W uwagach pisemnych przedstawionych w odpowiedzi na wniosek Sądu Komisja podważyła istnienie aktualnego interesu prawnego skarżących w sprawach T-416/05 i T-423/05 NOA i OA, w związku z postawieniem ich, po zakończeniu prywatyzacji, w stan likwidacji.

- 51 Komisja także stwierdziła, że w sprawie T-415/05 Republika Grecka nie posiada już interesu prawnego w związku ze zwrotem pomocy, o której mowa w zaskarżonej decyzji.
- 52 W tym względzie Komisja podnosi, że interesy Republiki Greckiej, która jest jedynym akcjonariuszem i, o ile nie jedynym, to bezspornie głównym wierzycielem NOA i OA, zostały w pełni zaspokojone poprzez odzyskanie spornej pomocy. Stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji nie przyniesie żadnego dodatkowego efektu. W szczególności nic nie pozwala na stwierdzenie, że, po spłacie przez te spółki uprzywilejowanych wierzytelności Republiki Greckiej, mogłyby zostać spłacone wierzytelności ewentualnych innych wierzycieli.
- 53 Republika Grecka podczas rozprawy, a także NOA i OA, zarówno w ich odpowiedziach pisemnych na pytania postawione przez Sąd, jak i podczas rozprawy podważyły tę argumentację Komisji. Podczas rozprawy podkreśliły one między innymi, że wierzytelności wobec pracowników oraz wierzytelności hipoteczne mają pierwszeństwo przed wierzytelnościami państwa.
- 54 Wreszcie w sprawach T-416/05 i T-423/05 interwenient stwierdził w odpowiedzi na pytanie pisemne Sądu w sprawie T-416/05 i podczas rozprawy w dwóch ww. sprawach, że, po postawieniu skarżących spółek w stan likwidacji nadal posiada on interes w interwencji po stronie Komisji.

55 NOA w odpowiedzi na pytanie pisemne Sądu i podczas rozprawy, a OA – podczas rozprawy podważyły istnienie interesu Aeroporia Aigaiou w podtrzymywaniu interwencji.

2. Ocena Sądu

56 Przesłanki dopuszczalności skargi należą do bezwzględnych przeszkód procesowych, które sąd Unii może w każdym momencie zbadać z urzędu (zob. postanowienie Sądu z dnia 10 marca 2005 r. w sprawach połączonych T-228/00, T-229/00, T-242/00, T-243/00, od T-245/00 do T-248/00, T-250/00, T-252/00, od T-256/00 do T-259/00, T-265/00, T-267/00, T-268/00, T-271/00, od T-274/00 do T-276/00, T-281/00, T-287/00 i T-296/00 Gruppo ormeggiatori del porto di Venezia i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-787, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo). W niniejszym przypadku w świetle argumentacji stron należy zbadać, czy skarżące mogą popierać swe skargi po postawieniu NOA i OA w stan likwidacji oraz po dokonaniu zwrotu rozpatrywanej pomocy, jaki miał mieć miejsce.

57 W pierwszym rzędzie w odniesieniu do podnoszonej niedopuszczalności skargi złożonej przez Republikę Grecką (sprawa T-415/05) należy podkreślić, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w art. 230 WE dokonano wyraźnego rozróżnienia pomiędzy prawem do złożenia skargi o stwierdzenie nieważności, z jednej strony, przez instytucje wspólnotowe i państwa członkowskie, a, z drugiej strony, przez osoby fizyczne i prawne, przy czym art. 230 akapit drugi WE przyznaje między innymi każdemu państwu członkowskiemu prawo do podważenia w drodze skargi o stwierdzenie nieważności zgodności z prawem decyzji Komisji, a skorzystanie z tego prawa nie jest uzależnione od uzasadnienia interesu prawnego. A zatem, aby skarga państwa członkowskiego była dopuszczalna, nie ma ono obowiązku wykazania, że akt Komisji, na który składa skargę, wywiera wobec niego skutki prawne. Jednakże, aby akt Komisji mógł stać się przedmiotem skargi o stwierdzenie nieważności, jego celem musi być wywołanie skutków prawnych (postanowienie Trybunału z dnia 27 listopada 2001 r. w sprawie C-208/99 Portugalia przeciwko Komisji, Rec. s. I-9183, pkt 22–24; zob. także podobnie wyrok Sądu z dnia 21 maja 2010 r. w sprawach połączonych T-425/04,

T-444/04, T-450/04 i T-456/04 Francja i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2099, pkt 118–120).

- 58 W niniejszym przypadku w zaskarżonej decyzji Komisja kwalifikuje sporne środki na rzecz NOA i OA jako pomoc państwa i uznaje je za niezgodne ze wspólnym rynkiem.
- 59 Z powyższego wynika, że decyzja ta wywiera wiążące skutki prawne i stanowi w związku z tym akt zaskarżalny.
- 60 W konsekwencji Republika Grecka, która podważa między innymi kwalifikację spornych środków jako pomocy państwa, z samego już powodu bycia państwem członkowskim ma legitymację do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji i może zatem jako państwo członkowskie podtrzymywać skargę.
- 61 W drugim rzędzie w odniesieniu do rzekomego braku interesu prawnego NOA (sprawa T-416/05) i OA (sprawa T-423/05) należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem interes prawny skarżącego musi istnieć aż do wydania przez sąd rozstrzygnięcia. Nie ma już bowiem potrzeby orzekać w przedmiocie skargi, w przypadku gdy skarżący utracił całkowicie osobisty interes w stwierdzeniu nieważności zaskarżonego aktu z powodu zdarzenia zaistniałego po wniesieniu skargi, a w związku z tym stwierdzenie nieważności tego aktu nie może już, samo w sobie, mieć konsekwencji prawnych korzystnych dla skarżącego (wyroki Sądu: z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie T-301/01

Alitalia przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1753, pkt 37; z dnia 19 marca 2010 r. w sprawie T-42/06 Gollnisch przeciwko Parlamentowi, Zb.Orz. s. II-1135, pkt 61).

62 W niniejszym przypadku wystarczy stwierdzić, iż spółki skarżące – które wyjaśniły w odpowiedzi na pytania pisemne postawione przez Sąd, że w całości zwróciły ręką pomoc zgodnie z zaskarżoną decyzją – słusznie utrzymują, że nadal posiadają osobisty i aktualny interes w podtrzymywaniu skargi, ponieważ, gdyby stwierdzono nieważność zaskarżonej decyzji, Republika Grecka byłaby zobowiązana do zwrotu odzyskanych kwot, które zostałyby zaliczone do aktywów ich odpowiednich bilansów likwidacji.

63 Wynika z tego, że niniejsze skargi są dopuszczalne.

64 Ponadto w sprawach T-416/05 i T-423/05 w odniesieniu do kwestii, czy Aeroporia Aigaiou nadal posiada bezpośredni i aktualny interes w rozstrzygnięciu sporu w rozumieniu art. 40 akapit drugi statutu Trybunału, wystarczy przypomnieć, że w ww. postanowieniu w sprawie Olympiakes Aerogrammes przeciwko Komisji (pkt 28) i w ww. postanowieniu w sprawie Olympiaki Aeroporia Ypiresies przeciwko Komisji (pkt 23), poprzez dopuszczenie Aeroporia Aigaiou do udziału w sprawie w charakterze interwenienta popierającego żądania Komisji, taki osobisty i aktualny interes został uznany za istniejący z tego względu, iż interwenient, po pierwsze, znajduje się w sytuacji konkurencji z OA i NOA, beneficjentami pomocy, o której mowa w zaskarżonej decyzji, a po drugie, aktywnie uczestniczył w formalnym postępowaniu wyjaśniającym, które doprowadziło do wydania korzystnej dla niego zaskarżonej decyzji. A zatem, dopóki NOA i OA przyznany zostaje, nawet po postawieniu ich w stan likwidacji, interes prawny w żądaniu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji, Aeroporia Aigaiou zachowuje związany z nim interes w interwencji po stronie Komisji w celu obrony zgodności z prawem tej decyzji, chociażby tylko po to, aby podnosić żądania odszkodowawcze, a następnie – wnosić ewentualne skargi oparte

na niezgodnym z prawem przyznaniu w ww. okresie konkurencyjnym pomocy, która wyrządziła jej szkodę.

- 65 Należy zatem uznać, że Aeroporia Aigaiou nadal posiada jako interwenient interes w rozstrzygnięciu niniejszych sporów.

B — *Co do istoty*

- 66 Skarżący podważają stwierdzenia Komisji dotyczące, po pierwsze, istnienia dla celów odzyskania pomocy ciągłości gospodarczej pomiędzy OA i NOA (sprawy T-415/05 i T-416/05), po drugie, przyznania pomocy państwa na rzecz NOA (sprawy T-415/05 i T-416/05), i, po trzecie, przyznania pomocy państwa na rzecz OA (sprawy T-415/05, T-416/05 i T-423/05). Poza tym powołują się, po czwarte, na nieuwzględnienie przysługującego państwu członkowskiemu, którego dotyczy decyzja, prawa do bycia wysłuchanym (sprawy T-415/05 i T-423/05), po piąte, na naruszenie zasady proporcjonalności (sprawy T-415/05 i T-416/05), i, po szóste, na naruszenie zasady *ne bis in idem* (sprawy T-415/05 i T-423/05).
- 67 Przed przystąpieniem do analizy tych kolejnych różnego rodzaju zarzutów należy podnieść na wstępie, że w sprawie T-416/05 skarżąca, NOA, podniosła zarzut niedopuszczalności rzekomych nowych zarzutów Komisji (zob. pkt 34 powyżej). Dopuszczalność tych zarzutów zostanie zbadana podczas analizy zarzutów, do jakich się ona odnosi (zob. pkt 116, 117, 129–131, 208 i 409 poniżej).

1. *W przedmiocie istnienia, dla celów odzyskania pomocy, ciągłości gospodarczej pomiędzy OA i NOA (sprawy T-415/05 i T-416/05)*

a) Argumenty stron

- ⁶⁸ W odniesieniu do ustalenia, dla celów odzyskania pomocy, tożsamości beneficjentów rozpatrywanej pomocy Republika Grecka i NOA podważają stwierdzenie przez Komisję istnienia ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA w zakresie, w jakim to stwierdzenie może być interpretowane, w odniesieniu do art. 1 ust. 4 w związku z art. 2 zaskarżonej decyzji, jako nakładające obowiązek odzyskania od NOA pomocy przyznanej na rzecz OA po wydaniu decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. i przed oddzieleniem działalności w zakresie transportu lotniczego.
- ⁶⁹ W pierwszym rzędzie skarżące uważają, że, ze względu na brak zawarcia w sentencji zaskarżonej decyzji jasnego i konkretnego nakazu odzyskania pomocy zgodnie z art. 88 WE i art. 14 rozporządzenia nr 659/1999, z decyzji tej nie wynika żaden obowiązek odzyskania takiej pomocy od NOA.
- ⁷⁰ Republika Grecka podnosi, że brak precyzji ze strony Komisji, zarówno w zaskarżonej decyzji, jak i w jej pismach, które zawierają sprzeczności, prowadzi do podniesienia kwestii przyczyn i znaczenia włączenia do zaskarżonej decyzji (motywy 178–183) ww. twierdzenia dotyczącego sukcesji OA po NOA dla celów odzyskania pomocy, podczas gdy Komisja przyznała w odpowiedzi na skargę, że twierdzenie to dotyczy

wyłącznie decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. i nie ma żadnych konsekwencji prawnych w odniesieniu do zaskarżonej decyzji i powołuje się na brak interesu prawnego w tym zakresie.

- 71 Zgodnie z zasadą pewności prawa niezbędne jest zatem wyjaśnienie, czy zaskarżona decyzja przewiduje, że NOA może być zobowiązana do zwrotu między innymi pomocy, o której mowa w art. 1 ust. 4 zaskarżonej decyzji, tak by kwestia sukcesji OA po NOA do celów odzyskania pomocy została poddana w stosownym czasie kontroli Sądu w ramach niniejszej skargi.
- 72 W drugim rzędzie Republika Grecka i NOA utrzymują, że zawarte w zaskarżonej decyzji (motyw 183) twierdzenie Komisji, zgodnie z którym NOA powinna być uznana, co najmniej dla celów odzyskania pomocy przyznanej przed oddzieleniem sektora działalności w zakresie transportu lotniczego, za następcę OA, jest dotknięte oczywistym błędem w ocenie i brakiem uzasadnienia.
- 73 Skarżące przyznają, że, zgodnie z orzecznictwem, w przypadku gdy istnieje ciągłość gospodarcza pomiędzy obydwojma przedsiębiorstwami, Komisja może być zobowiązana do ustanowienia wymogu, by odzyskanie pomocy nie ograniczało się do pierwotnego beneficjenta pomocy, ale aby obejmowało ono także przedsiębiorstwo, które ewentualnie kontynuuje działalność przedsiębiorstwa pierwotnego dzięki środkom produkcji, które zostały mu przekazane (wyrok Trybunału z dnia 8 maja 2003 r. w sprawach połączonych C-328/99 i C-399/00 Włochy i SIM 2 Multimedia przeciwko Komisji, Rec. s. I-4035, pkt 77). Jednakże z orzecznictwa tego wynika, że, po pierwsze, odzyskanie pomocy od osoby trzeciej jest tylko możliwością, a po drugie, musi istnieć element ciągłości gospodarczej.

- 74 W szczególności przedsiębiorstwa przeżywającego trudności gospodarcze środków naprawczych nie można a priori, ze względu na wymogi odnoszące się do odzyskania pomocy niezgodnej ze wspólnym rynkiem, pozbawić możliwości podjęcia działań naprawczych (ww. wyrok w sprawie Włochy i SIM 2 Multimedia przeciwko Komisji, pkt 76). Wbrew twierdzeniom Komisji należy uwzględnić zamiar obejścia obowiązku zwrotu pomocy podczas badania logiki ekonomicznej transakcji zbycia-przekształcenia (ww. wyrok w sprawie Włochy i SIM 2 Multimedia przeciwko Komisji, pkt 17; wyrok z dnia 19 października 2005 r. w sprawie T-324/00 CDA Datenträger Albrechts przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4309, pkt 102–104).
- 75 W tym względzie skarżące przypominają, że przekazanie przez spółkę będącą beneficjentem pomocy części swych aktywów trzeciej osobie prawnej w celu zapewnienia możliwości rozwoju, którego nie zakłóci niepewność natury prawnej i ekonomicznej zagrażająca dalszemu wykonywaniu tej części jej działalności, nie dowodzi jako takie istnienia zamiaru obejścia skutków nakazu odzyskania (ww. wyrok w sprawie CDA Datenträger Albrechts przeciwko Komisji, pkt 98).
- 76 W niniejszej sprawie zgodnie z ww. orzecznictwem rozstrzygającym kryterium jest zatem fakt, że przekształcenie zostało wymuszone logiką ekonomiczną bardziej skutecznego odzyskania i że jego celem nie było obejście skutków nakazu odzyskania pomocy.
- 77 Celem oddzielenia działalności w zakresie transportu lotniczego w ramach szerszego programu restrukturyzacji i prywatyzacji grupy Olympic Airways była sprzedaż tego sektora z jak największym zyskiem. W szczególności wartość nowego przewoźnika lotniczego, NOA, znacznie przekracza sumę przekazanych aktywów. Została ona podwyższona ze względu na istnienie w szczególności niezawodnej i elastycznej floty statków powietrznych, bardzo dobrze wyszkolonego personelu, know-how

i doświadczenia na rynku krajowym, reputacji i wiarygodności handlowej, sieci współpracowników, umów o współpracę oraz dysponowanie oknami czasowymi.

- 78 Skarżące twierdzą zatem, że, zgodnie z kryterium prywatnego inwestora przekształcenie przewidziane w ustawie nr 3185/2003 zostało wymuszone logiką ekonomiczną prywatyzacji grupy Olympic Airways mającą na celu bardziej skuteczne odzyskanie pomocy i nie zostało ono przeprowadzone w celu obejścia skutków nakazu odzyskania pomocy. Po bezowocnych próbach prywatyzacji OA Republika Grecka postanowiła bowiem podzielić poszczególne zakresy działalności grupy w celu przeprowadzenia ich odrębnej prywatyzacji z maksymalnym zyskiem. W tym względzie NOA podważa w szczególności zawarte w zaskarżonej decyzji (motyw 178) twierdzenie Komisji, zgodnie z którym zamiarem Republiki Greckiej podczas przekształcenia grupy było umożliwienie dalszego prowadzenia działalności w zakresie transportu lotniczego.
- 79 Republika Grecka i NOA twierdzą, że w niniejszym przypadku, tak jak w sprawie, która doprowadziła do wydania ww. wyroku w sprawie CDA Datenträger Albrechts przeciwko Komisji, wartość majątku spółki, która została pozbawiona części swych aktywów, w niniejszym przypadku OA, nie uległa zmniejszeniu, ponieważ została przekazana równoważna część jej pasywów. Komisja skądinąd przyznała, że na rzecz NOA zostały przekazane długi w wysokości 145 mln EUR (motyw 117 zaskarżonej decyzji).
- 80 Ponadto wbrew zawartym w zaskarżonej decyzji (motyw 179) twierdzeniom Komisji przekazanie aktywów OA na rzecz NOA nie pozbawiło OA przychodów. OA bowiem nadal prowadzi działalność w sektorach obsługi naziemnej, usług konserwacji i napraw, restauracji, usług informatycznych i dostawy paliw. OA przejmuje znaczną część przychodów NOA na warunkach komercyjnych.

- 81 W takich okolicznościach twierdzenie Komisji, zgodnie z którym utworzenie NOA stanowi sztuczną reorganizację w ramach tej samej grupy, jest błędne. Na mocy bowiem ustawy nr 3185/2003 Republika Grecka posiada akcje NOA wyłącznie do celów prywatyzacji. Ponadto, ponieważ NOA nie odniosła żadnej korzyści jako spółka nabywająca część aktywów OA, a OA nadal prowadzi działalność, nie istnieje pomiędzy tymi dwoma spółkami ciągłość gospodarcza, która uzasadniałaby odzyskanie od NOA pomocy, z której skorzystała OA (wyrok Trybunału z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie C-277/00 Niemcy przeciwko Komisji, Rec. s. I-3925, pkt 81).
- 82 Wbrew twierdzeniom Komisji Republika Grecka nie uznała w piśmie z dnia 2 czerwca 2005 r., że NOA jest następcą OA. Przyznała jedynie, że w przypadku, gdyby nie udało się dokonać całkowitego odzyskania pomocy od OA po wyczerpaniu zysku z likwidacji tej spółki, obowiązek odzyskania mógłby być wykonany w stosunku do spółek będących następcami OA, jeśli zostały spełnione wymogi określone w orzecznictwie wspólnotowym w odniesieniu do sukcesji w zakresie obowiązku odzyskania pomocy państwa. Jednakże zdaniem skarżących tak nie jest. Ponieważ zakończenie procedury prywatyzacji NOA było bliskie, władze greckie wyraźnie odnoszą się w ww. piśmie do wymogu dotyczącego sprzedaży po rozsądnej cenie rynkowej.
- 83 Podnosząc w odpowiedzi na skargę (pkt 76), że przekształcenie nie jest samo w sobie przedmiotem zaskarżonej decyzji i nie jest zatem konieczne przeprowadzenie szczegółowej analizy w celu dokonania oceny, czy NOA była następcą OA, Komisja zdaniem skarżących przyznaje, iż nie uwzględniła głównego kryterium dotyczącego logiki ekonomicznej tego przekształcenia.
- 84 W konsekwencji uzasadnienie, na którym oparte jest twierdzenie zawarte w zaskarżonej decyzji, zgodnie z którym NOA jest, do celów odzyskania pomocy, następcą

OA, jest niewystarczające, ponieważ Komisja nie zbadała logiki ekonomicznej procedury utworzenia NOA jako elementu restrukturyzacji–prywatyzacji OA, mającej na celu umożliwienie odzyskania jak najwyższej kwoty bezprawnie wypłaconej pomocy.

⁸⁵ Wreszcie Republika Grecka i NOA podważają przyjętą przez Komisję wykładnię wyroku z dnia 12 maja 2005 r. Podnoszą, że Trybunał orzekł wyłącznie w przedmiocie konsekwencji prawnych i finansowych ustawy nr 3185/2003 w sprawie wykonania decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. Trybunał nie wydał ich zdaniem rozstrzygnięcia ani w przedmiocie zamiarów, które legły u podstaw decyzji o oddzieleniu sektora transportu lotniczego, ani co do zgodności tej restrukturyzacji z postanowieniami art. 87 WE, ani co do kwestii, czy NOA może być uznana, do celów odzyskania pomocy, o której mowa w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., za następcę OA. W ramach tej skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego Trybunał nie mógł zresztą zbadać, czy NOA była, do celów odzyskania pomocy, następcą OA, ponieważ w czasie składania tej skargi, w dniu 2 października 2003 r., NOA nie została jeszcze utworzona.

⁸⁶ W wyroku z dnia 12 maja 2005 r. Trybunał wyłącznie orzekł, że skutkiem przekazania aktywów OA na rzecz NOA było uniemożliwienie na mocy prawa krajowego odzyskania pomocy przyznanej na rzecz OA. Jednakże doszedł on do tego wniosku, stwierdzając, że „wszystkie aktywa” OA zostały przekazane „wolne od wszelkich długów” (pkt 33 wyroku). Tymczasem tak nie jest, ponieważ Komisja już przyznała, że OA zachowała znaczną część aktywów i przekazała dużą kwotę długów na rzecz NOA. Komisja zniekształciła zatem rozumowanie Trybunału przedstawione w wyroku z dnia 12 maja 2005 r. i wypaczyła jego znaczenie, utrzymując, że Trybunał stwierdził przekazanie najbardziej rentownych aktywów na rzecz NOA.

- 87 Ze wszystkich przedstawionych powyżej względów żądania Komisji dotyczące stwierdzenia rzekomej ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA są błędne i bezzasadne.
- 88 Komisja w pierwszym rzędzie przedstawia swą interpretację zaskarżonej decyzji. W odpowiedziach na skargi przedstawionych w sprawach T-415/05 i T-416/05 sugeruje ona przede wszystkim, że, w odróżnieniu od wyroku z dnia 12 maja 2005 r. w zaskarżonej decyzji nie rozważono kwestii dotyczącej odzyskania od NOA pomocy przyznanej na rzecz OA. Komisja z powyższego wywodzi, że Republika Grecka i NOA nie uzasadniły aktualnego interesu prawnego w kwestionowaniu uzasadnienia tej decyzji dotyczącego uznania NOA za następcę OA.
- 89 Jednakże w duplikach Komisja broni stanowiska, zgodnie z którym z art. 2 zaskarżonej decyzji w związku z jej uzasadnieniem wyraźnie wynika, że sporna pomoc przyznana na rzecz OA co najmniej przed oddzieleniem powinna być odzyskana nie tylko od tej spółki, ale także od NOA. Uznaje ona zatem interes, jaki mogą mieć Republika Grecka i NOA w podważaniu obowiązku odzyskania od NOA pomocy przyznanej na rzecz OA.
- 90 Komisja wyjaśnia tę zmianę stanowiska okolicznością, że została ona poinformowana o dokładnej dacie utworzenia NOA jedynie poprzez wskazanie w replice w sprawie T-416/05 dnia 13 grudnia 2003 r. jako daty utworzenia tej spółki i rozpoczęcia przez nią działalności.

- 91 Dowód polegający na podaniu tej dokładnej daty „przemawia za przyjęciem zastrzeżenia” sformułowanego wielokrotnie przez Komisję w odniesieniu do ustalenia tożsamości rzeczywistego beneficjenta pomocy przyznanej przed oddzieleniem działalności.
- 92 Jeśli chodzi o sporną pomoc wypłaconą na rzecz OA po oddzieleniu, zdaniem skarżących może i powinna ona być odzyskana także od NOA, jeżeli podczas wykonywania zaskarżonej decyzji zostałyby ustalone, że odniesiona dzięki niej korzyść została przeniesiona na NOA. Komisja podnosi w tym względzie, że OA przekazała na rzecz NOA korzyści wynikające z pomocy przyznanej jej przez Republikę Grecką, podnajmując nowemu przewoźnikowi lotniczemu statki powietrzne za opłaty niższe od tych, które sama uiszczała głównym wynajmującym.
- 93 Komisja wyjaśnia, że podział obowiązku zwrotu pomocy pomiędzy OA i NOA będzie musiał być określony podczas wykonywania zaskarżonej decyzji.
- 94 W drugim rzędzie w sprawach T-415/05 i T-416/05 Komisja podważa argumentację skarżących przedstawioną w celu wykazania, że NOA nie była, do celów odzyskania spornej pomocy, następcą OA. Twierdzi ona, że odzyskanie pomocy od podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą, który z niej skorzystał, ma na celu przywrócenie warunków zdrowej konkurencji.
- 95 Aeroporia Aigaiou, interwenient popierający żądania Komisji w sprawie T-416/05, podnosi, że kwestia istnienia ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA została rozstrzygnięta w wyroku z dnia 12 maja 2005 r.

b) Ocena Sądu

- ⁹⁶ Na wstępie należy podnieść, że w odpowiedzi na pytanie postawione przez Sąd podczas rozprawy Komisja nie potwierdziła twierdzenia OA, przytoczonego w odpowiedzi na pytanie pisemne skierowane przez Sąd i powtórzone podczas rozprawy, zgodnie z którym spółka ta zgodnie z art. 2 zaskarżonej decyzji w całości zwróciła kwotę spornej pomocy, jaka została jej wypłacona, wraz z odsetkami. Komisja wyraziła bowiem zastrzeżenie w odniesieniu do zwrotu w całości tej pomocy, jednocześnie wskazując, że, w świetle postawienia OA i NOA w stan likwidacji, nie wymaga ona od Republiki Greckiej, by ta odzyskała od NOA sporną pomoc przyznaną na rzecz OA.
- ⁹⁷ Republika Grecka i NOA podczas rozprawy oświadczyły, że podtrzymują swe zarzuty wobec uznania NOA, do celów odzyskania pomocy wypłaconej na rzecz OA, za następcę OA.
- ⁹⁸ W tym kontekście, po określeniu, w pierwszej kolejności, środków przyznanych na rzecz OA, które mogą być przedmiotem obowiązku odzyskania od NOA, należy, w drugiej kolejności, zdefiniować skutki prawne zaskarżonej decyzji w zakresie twierdzenia dotyczącego sukcesji NOA po OA do celów odzyskania pomocy, a następnie, w trzeciej kolejności, ocenić zasadność rozszerzenia obowiązku odzyskania pomocy od NOA.

W przedmiocie określenia środków przyznanych na rzecz OA, które mogą być przedmiotem obowiązku odzyskania od NOA

- ⁹⁹ Na wstępie, jak podnosi Trybunał w wyroku z dnia 12 maja 2005 r. (pkt 32), należy dokonać rozróżnienia pomiędzy badaniem samych środków restrukturyzacyjnych w świetle warunków zastosowania art. 87 WE, a w pełni niezależną kwestią, czy NOA może być uznana, do celów odzyskania pomocy przyznanej na rzecz OA przed oddzieleniem, za następcę OA w odniesieniu do działalności w zakresie transportu powietrznego. W ramach skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, w sprawie, w której wydano ten wyrok, rozpatrywana była jedynie ocena konsekwencji prawnych i finansowych, jakie pociągną za sobą te środki restrukturyzacyjne dla wykonania decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r.
- ¹⁰⁰ Z żądania udzielenia informacji, a także z decyzji z dnia 16 marca 2004 r. o wszczęciu postępowania przewidzianego w art. 88 ust. 2 WE wynika, że dochodzenie Komisji dotyczyło w niniejszym przypadku wszystkich środków związanych z restrukturyzacją i prywatyzacją grupy Olympic Airways, które mogą zawierać elementy pomocy państwa (zob. pkt 12, 16–18 powyżej).
- ¹⁰¹ Jednakże w zaskarżonej decyzji nie zbadano środków restrukturyzacyjnych jako takich pod kątem ich kwalifikacji w świetle warunków stosowania art. 87 ust. 1 WE. Ich charakter, a w szczególności związek pomiędzy OA a NOA, został zbadany przez Komisję wyłącznie w celu, po pierwsze, udowodnienia istnienia, do celów odzyskania spornej pomocy, ciągłości gospodarczej pomiędzy OA i NOA, i, po drugie, zakwalifikowania badanych środków w jej kontekście (zob. w szczególności pkt 164–178 poniżej).

- 102 W odniesieniu w szczególności do odzyskania pomocy wyłącznie do Komisji należało zbadać w zaskarżonej decyzji kwestię sukcesji NOA po OA do celów odzyskania nowej pomocy przyznanej OA, o której mowa w tej decyzji. Określenie rzeczywistych beneficjentów pomocy, o której mowa w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., do celów wykonania nakazu odzyskania pomocy zawartego w tej decyzji, zostało bowiem dokonane w wyroku z dnia 12 maja 2005 r. (zob. pkt 7, 8, 99 powyżej).
- 103 Poza tym należy podnieść, że kwestia sukcesji NOA po OA do celów odzyskania pomocy może być podniesiona w niniejszym przypadku wyłącznie w odniesieniu do pomocy przyznanej na rzecz OA przed oddzieleniem sektora transportu lotniczego i utworzeniem NOA.
- 104 Jeśli bowiem istnieje ciągłość gospodarcza pomiędzy tymi dwoma spółkami, NOA może być uznana za rzeczywistego beneficjenta pomocy wspierającej sektor działalności z zakresu transportu lotniczego, która została przyznana byłemu przewoźnikowi lotniczemu OA, zanim prowadzona przezeń działalność została przejęta przez NOA.
- 105 Natomiast, wbrew twierdzeniom Komisji zawartym w duplikach (zob. pkt 92 powyżej), sporna pomoc przyznana na rzecz OA po oddzieleniu nie może być odzyskana od NOA tylko z tego powodu, że spółka ta odniosła z niej pośrednią korzyść. Zakładając bowiem nawet, że – jak utrzymuje Komisja – pomoc państwa przyznana na rzecz OA po oddzieleniu umożliwiła tej spółce przyznanie z kolei nowej spółce NOA korzyści, których ta nie uzyskiwałaby w normalnych warunkach rynkowych, co nie zostało ustalone, okoliczność ta nie prowadzi sama w sobie uznania, iż NOA jest rzeczywistym beneficjentem pomocy przyznanej na rzecz OA.

- 106 Z braku istnienia po oddzieleniu jednostki gospodarczej składającej się z dwóch spółek, OA i NOA, w odniesieniu do których Komisja nie podważa w zaskarżonej decyzji, że są one prawnie i finansowo niezależne, w każdym razie do Komisji należało jednoznacznie określić korzyści rzekomo przyznanej na rzecz NOA przez OA i jej odrębna ocena w świetle warunków stosowania art. 87 ust. 1 WE (zob. podobnie wyroki: Trybunału z dnia 10 stycznia 2006 r. w sprawie C-222/04 Cassa di Risparmio di Firenze i in., Zb.Orz. s. I-289, pkt 112–114; Sądu z dnia 25 czerwca 1998 r. w sprawach połączonych T-371/94 i T-394/94 British Airways i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-2405, pkt 313, 314). Takie działania skądinąd podjęła Komisja w zaskarżonej decyzji w odniesieniu do pomocy przyznanej na rzecz NOA w postaci niskich opłat za podnajem statków powietrznych (zob. pkt 154–253 poniżej).
- 107 Z powyższego wynika, że w niniejszym przypadku, jak sugerują skarżące, kwestia sukcesji NOA po OA do celów odzyskania spornej pomocy została podniesiona wyłącznie w odniesieniu do pomocy rzekomo przyznanej na rzecz OA w postaci tolerowania niepłacenia przez tę spółkę podatków i składek na zabezpieczenie społeczne, o której mowa w art. 1 ust. 4 zaskarżonej decyzji, ponieważ pomoc ta została przyznana przed oddzieleniem. Każda inna pomoc na rzecz OA, o której mowa w art. 1 ust. 2 i 3 tej decyzji, została przyznana po oddzieleniu.
- 108 W tym względzie należy zatem stwierdzić, że zarzuty podniesione przez skarżące w sprawach T-415/05 i T-423/05 w celu uzyskania stwierdzenia nieważności art. 1 ust. 4 zaskarżonej decyzji powinny być oddalone, jak zostanie to ustalone poniżej przez Sąd (zob. pkt 378–394 poniżej).
- 109 W takich okolicznościach należy określić skutki prawne zaskarżonej decyzji wynikające ze stwierdzenia dotyczącego istnienia, do celów odzyskania pomocy, ciągłości gospodarczej pomiędzy OA i NOA, o której mowa w art. 1 ust. 4 wspomnianej decyzji w zakresie, w jakim pomoc ta została przyznana przed dniem 11 grudnia 2003 r.

W przedmiocie skutków prawnych zaskarżonej decyzji wynikających ze stwierdzenia dotyczącego istnienia, do celów odzyskania spornej pomocy, sukcesji NOA po OA

- 110 Na wstępie należy podnieść, że ze względu na to, iż zaskarżona decyzja została wydana w dniu 14 września 2005 r., Komisja dysponowała podczas jej wydawania wszystkimi informacjami koniecznymi do celów ustalenia w samej decyzji tożsamości beneficjentów, od których należy odzyskać daną pomoc. W tym kontekście okoliczności rozpatrywane w niniejszym przypadku różnią się od tych badanych przez Komisję w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., wydanej przed restrukturyzacją grupy Olympic Airways i utworzeniem NOA, najwcześniej w grudniu 2003 r.
- 111 Jednakże w sentencji zaskarżonej decyzji Komisja nie określa wyraźnie NOA jako rzeczywistego beneficjenta części pomocy przyznanej na rzecz OA, o której mowa w art. 1 ust. 4 tej decyzji.
- 112 Komisja w art. 2 zaskarżonej decyzji ogranicza się bowiem do stwierdzenia, że Republika Grecka odzyska pomoc, o której mowa w art. 1 tej decyzji, od „beneficjentów” tej pomocy. Artykuł 1 ust. 4 zaskarżonej decyzji dotyczy zaś wyraźnie pomocy przyznanej bezprawnie na rzecz OA w formie tolerowania przez Republikę Grecką zaległych wobec państwa długów tej spółki w zakresie podatków i składek na zabezpieczenie społeczne i nie odnosi się do NOA jako rzeczywistego beneficjenta części tej pomocy.
- 113 W ww. wyroku z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie Komisja przeciwko Grecji stwierdzającym, że Republika Grecka uchybiła zobowiązaniom, jakie na niej ciążyą na mocy zaskarżonej decyzji, Trybunał nie uznał za konieczne zbadania w szczególności tego, czy w decyzji tej NOA została określona jako następcą OA do celów odzyskania spornej pomocy, o której mowa w art. 1 ust. 4. W odniesieniu bowiem do tej pomocy Trybunał wyłącznie zbadał, czy zaskarżona decyzja zawiera wskazówki umożliwiające

właściwym władzom krajowym określenie bez nadmiernych trudności kwot, jakie należy odzyskać (pkt 42–44 tego wyroku).

- 114 W tym kontekście, jak podnoszą skarżące, do Sądu należy dokonanie wykładni treści zaskarżonej decyzji w odniesieniu do ewentualnego obowiązku odzyskania od NOA pomocy, o której mowa w art. 1 ust. 4 zaskarżonej decyzji.
- 115 Najpierw należy podnieść, że Komisja w duplikach przedstawionych w sprawach T-415/05 i T-416/05 uzasadniła zajęcie przez nią przeciwnego stanowiska w przedmiocie wykładni zaskarżonej decyzji swą niepewnością co do dokładnej daty utworzenia NOA (zob. pkt 90 powyżej).
- 116 W sprawie T-416/05 NOA wskazała, że dotycząca niepewności podnoszonej przez Komisję co do dokładnej daty utworzenia NOA argumentacja została przedstawiona na tym etapie po raz pierwszy, a zatem jest ona niedopuszczalna (zob. pkt 34 powyżej).
- 117 W tym zakresie wystarczy podnieść, że ta argumentacja Komisji jest w każdym razie pozbawiona znaczenia dla sprawy. Niezależnie od kolejnych wykładni proponowanych przez pozwaną instytucję zadaniem Sądu jest dokonanie ostatecznej wykładni zaskarżonej decyzji. W konsekwencji przeciwnie stanowiska Komisji dotyczące wykładni zaskarżonej decyzji i powołanie się przez nią na niepewność dotyczącą dokładnej daty utworzenia NOA w celu wyjaśnienia zmiany swego stanowiska są pozbawione znaczenia i nie mogą naruszać prawa skarżących do obrony (wyrok Sądu z dnia 7 października 1999 r. w sprawie T-228/97 Irish Sugar przeciwko Komisji,

Rec. s. II-2969, pkt 30). Poza tym należy podnieść, że decyzja z dnia 16 marca 2004 r. o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego (pkt 110) i zaskarżona decyzja (pkt 6) wyraźnie wskazują, że NOA została utworzona w dniu 12 grudnia 2003 r. Skarżące potwierdziły podczas rozprawy, że NOA rozpoczęła działalność w tym dniu. W tym kontekście, nawet jeśli Komisja nie została poinformowana podczas postępowania administracyjnego o dokładnej dacie utworzenia NOA, w dniu 11 grudnia 2003 r. okoliczność ta nie mogła mieć wpływu na treść zaskarżonej decyzji – a w związku z tym na jej wykładnię – w odniesieniu do ewentualnego określenia NOA jako następcy OA do celów odzyskania spornej pomocy.

118 Do celów dokonania wykładni art. 2 zaskarżonej decyzji należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem część normatywna decyzji w zakresie pomocy państwa jest nieodłącznie związana z jej uzasadnieniem, tak że należy ją interpretować w razie potrzeby z uwzględnieniem powodów, które doprowadziły do jej wydania (zob. wyrok Trybunału z dnia 15 maja 1997 r. w sprawie C-355/95 P TWD przeciwko Komisji, Rec. s. I-2549, pkt 21; wyrok z dnia 12 maja 2005 r., pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo).

119 W niniejszym przypadku należy zbadać, czy art. 2 zaskarżonej decyzji może być interpretowany w świetle uzasadnienia tej decyzji jako dotyczący, spośród „beneficjentów pomocy, o której mowa w art. 1”, NOA jako rzeczywistego beneficjenta spornej pomocy przyznanej na rzecz OA, o której mowa w art. 1 ust. 4 wspomnianej decyzji.

120 Badając charakter restrukturyzacji grupy Olympic Airways (motywy 178–183 zaskarżonej decyzji) w ramach „oceny pomocy” (pkt 6 zaskarżonej decyzji) Komisja

dokonała szczegółowej analizy zasad restrukturyzacji, już uwzględnionych przez Trybunał w wyroku z dnia 12 maja 2005 r. Komisja oparła się na tym wyroku w celu sformułowania w motywie 183 zaskarżonej decyzji następującego wniosku:

„Jest zatem bezsporne, że choć restrukturyzacja OA w 2003 r. – w wyniku której utworzono NOA – doprowadziła do utworzenia odrębnej jednostki prawnej, została ona jednak przeprowadzona w celu uniknięcia odzyskania pomocy na mocy decyzji [z dnia 11 grudnia] 2002 r. i że NOA jest następcą OA co najmniej do celów odzyskania pomocy państwa przyznanej przed oddzieleniem”.

¹²¹ W celu wykazania, że NOA jest, do celów odzyskania spornej pomocy wypłaconej na rzecz OA, następcą OA, Komisja ograniczyła się zaś do przedstawienia elementów, na których Trybunał oparł się w wyroku z dnia 12 maja 2005 r. w celu sformułowania wniosku o istnieniu ciągłości gospodarczej pomiędzy OA i NOA do celów odzyskania pomocy, o której mowa w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. Na podstawie tych elementów Komisja wyraźnie sformułowała w motywie 183 zaskarżonej decyzji wniosek o rozszerzeniu obowiązku odzyskania pomocy na NOA w odniesieniu w szczególności do spornej pomocy wypłaconej na rzecz OA przed oddzieleniem.

¹²² Ponadto w ramach badania zgodności ze wspólnym rynkiem pomocy przyznanej na rzecz NOA Komisja przypominała w zaskarżonej decyzji (motywy 216, 217), że, w zakresie, w jakim NOA jest, do celów odzyskania pomocy, następcą OA, nowa pomoc przyznana na rzecz NOA nie może być uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem, dopóki nie zostanie odzyskana pomoc przyznana przed oddzieleniem.

- 123 Z tego badania zaskarżonej decyzji wynika, że – chociaż jest godne ubolewania, iż Komisja w sentencji decyzji nie wymieniła z nazwy beneficjentów przyznanej przed podziałem pomocy, o której mowa w art. 1 ust. 4, od których należy ją odzyskać – uzasadnienie tej decyzji umożliwia ustalenie z łatwością, że to NOA jest, do celów odzyskania tej pomocy, następcą OA.
- 124 W tym kontekście z art. 2 zaskarżonej decyzji w związku z ww. motywami wspomnianej decyzji, a zwłaszcza w świetle wyroku z dnia 12 maja 2005 r. wyraźnie wynika, że Komisja nałożyła na Republikę Grecką obowiązek odzyskania pomocy przyznanej na rzecz OA przed oddzieleniem nie tylko od tej spółki, ale także, jeśli zajdzie taka konieczność, od NOA.
- 125 Artykuł 2 zaskarżonej decyzji przewidujący odzyskanie pomocy, o której mowa w art. 1 tej decyzji, należy zatem interpretować w ten sposób, że zawiera on nakaz odzyskania pomocy przyznanej przed oddzieleniem od OA lub NOA, przy czym podział obowiązku zwrotu pomiędzy tymi dwoma spółkami powinien być określony podczas wykonywania wspomnianej decyzji.
- 126 W odniesieniu bowiem do podziału obowiązku zwrotu pomocy pomiędzy jej beneficjentów należy przypomnieć, że w decyzji stwierdzającej niezgodność pomocy ze wspólnym rynkiem nakładającej obowiązek jej zwrotu Komisja nie musi wyjaśniać, w jakim stopniu przedsiębiorstwo będące beneficjentem pomocy skorzystało z kwoty danej pomocy. To zadaniem państwa członkowskiego jest określenie kwoty, jaka musi być zwrócona przez każde z przedsiębiorstw podczas odzyskiwania pomocy. W przypadku nieprzewidzianych trudności to państwo może poddać swe problemy ocenie Komisji, a Komisja i państwo członkowskie powinny, w celu pokonania tych trudności, współpracować w dobrej wierze zgodnie z obowiązkiem lojalnej współpracy ustanowionym w art. 10 WE (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 11 maja 2005 r.

w sprawach połączonych T-111/01 i T-133/01 Saxonía Edelmetalle i ZEMAG przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1579, pkt 124).

- ¹²⁷ Rozwiązanie to zostało potwierdzone w wyroku z dnia 12 maja 2005 r., w którym Trybunał, podkreślając czysto ekonomiczne kryterium przywrócenia niezakłóconej konkurencji w danym sektorze, uznaje pośrednio możliwość posiadania przez obowiązek zwrotu przez NOA wyłącznie subsydiarnego charakteru. W wyroku tym Trybunał ograniczył się bowiem do stwierdzenia uchybienia, pozostawiając właściwym władzom krajowym i Komisji zadanie określenia, w ramach ich wzajemnego obowiązku lojalnej współpracy, podziału pomiędzy OA i NOA obowiązku zwrotu pomocy, o której mowa w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r.
- ¹²⁸ W niniejszym przypadku, w świetle wykładni zaskarżonej decyzji przedstawionej w pkt 123–125 powyżej, należy zbadać uzasadnienie i zasadność twierdzenia ciągłości gospodarczej pomiędzy OA i NOA do celów odzyskania przyznanej przed oddzieleniem pomocy, o której mowa w art. 1 ust. 4 zaskarżonej decyzji.

W przedmiocie oceny uzasadnienia i zasadności zawartego w zaskarżonej decyzji twierdzenia dotyczącego sukcesji NOA po OA do celów odzyskania spornej pomocy

- ¹²⁹ Przed zbadaniem zasadności zarzutów dotyczących niewystarczającego uzasadnienia i oczywistego błędu w ocenie, przedstawionych przez skarżące w sprawach

T-415/05 i T-416/05 należy oddalić przedstawione przez NOA twierdzenie dotyczące niedopuszczalności rzekomo nowych zarzutów podniesionych przez Komisję i dotyczących, po pierwsze, zarzucanego Republice Greckiej zamiaru obejścia obowiązku odzyskania pomocy, i, po drugie zarzucanej niezgodności z prawem istnienia NOA (zob. pkt 34 powyżej).

- 130 Z dupliki bowiem wyraźnie wynika, że Komisja nie podnosi żadnego nowego zarzutu dotyczącego rzekomego zamiaru Republiki Greckiej obejścia obowiązku odzyskania pomocy dzięki restrukturyzacji grupy Olympic Airways oraz utworzeniu NOA. Przeciwnie, przedstawia ona argument już podniesiony w zaskarżonej decyzji i w odpowiedzi na skargę, zgodnie z którym podnoszony przez skarżącą brak zamiaru obejścia przez Republikę Grecką tego obowiązku jest pozbawiony znaczenia, ponieważ ww. restrukturyzacja uniemożliwia odzyskanie pomocy.
- 131 Argument Komisji, zgodnie z którym wyrok z dnia 12 maja 2005 r. ma wpływ na samo istnienie NOA, uznając jej istnienie za niezgodne z prawem, wpisuje się w ramy toczącej się pomiędzy stronami sporu debaty na temat prawnych skutków tego wyroku dla ustalenia tożsamości rzeczywistego beneficjenta spornej pomocy.
- 132 Co do istoty sprawy na wstępie należy zauważyć, że w zakresie, w jakim w ramach badania związku pomiędzy OA a NOA Komisja opiera się między innymi na elementach, które uwzględnił Trybunał w wyroku z dnia 12 maja 2005 r., by następnie stwierdzić, że „NOA jest następcą OA co najmniej do celów odzyskania pomocy przyznanej przed oddzieleniem” (motyw 183 zaskarżonej decyzji), należy wyjaśnić skutki prawne tego wyroku w niniejszym przypadku.

- 133 Wbrew temu, co twierdziła Komisja przed Sądem, wyrok ten ma powagę rzeczy osądzonej wyłącznie w odniesieniu do odzyskania pomocy, o której mowa w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., ponieważ stwierdzone uchybienie odnosi się właśnie do niewykonania tej decyzji.
- 134 W odniesieniu w szczególności do stwierdzenia dotyczącego istnienia, do celów odzyskania spornej pomocy przyznanej po oddzieleniu, ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA, należy podnieść, że, nawet jeśli istotne okoliczności, które mogą być uwzględnione, są co do zasady takie same, w zależności od tego, czy chodzi o odzyskanie pomocy nakazane w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., czy też o odzyskanie pomocy przyznanej na rzecz OA przed oddzieleniem, nie wszystkie elementy są dokładnie identyczne. Różnica polega na tym, iż przekazanie aktywów OA na rzecz NOA w sektorze działalności w zakresie transportu lotniczego za pomocą metod uniemożliwiających odzyskanie pomocy przyznanej na rzecz OA od NOA zostało dokonane po wydaniu decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., ale przed wszczęciem formalnego postępowania wyjaśniającego, które doprowadziło do wydania zaskarżonej decyzji w dniu 14 września 2005 r.
- 135 Tymczasem moment przekazania aktywów nowej spółce należy do kryteriów, które mogą być uwzględnione w różnym stopniu w zależności od potrzeb danego przypadku. Z orzecznictwa wynika bowiem, że w celu dokonania oceny, czy obowiązek odzyskania pomocy wypłaconej spółce przeżywającej trudności może być rozszerzony na nową spółkę, której dawna spółka przekazała określone aktywa, w przypadku gdy przekazanie to umożliwia stwierdzenie ciągłości gospodarczej pomiędzy obydwojema spółkami, można uwzględnić następujące czynniki: przedmiot przekazania (aktywa i pasywa, utrzymanie siły roboczej, aktywa zgrupowane), cenę przekazania, tożsamość akcjonariuszy lub właścicieli przedsiębiorstwa przejmującego i przedsiębiorstwa przejmowanego, moment dokonania przejęcia (po wszczęciu dochodzenia, postępowania lub po wydaniu ostatecznej decyzji), a także ekonomiczną logikę operacji przejęcia (ww. wyrok w sprawie Włochy i SIM 2 Multimedia przeciwko Komisji, pkt 78, 80, 85).

- 136 W niniejszym przypadku należy zatem zbadać, czy, biorąc pod uwagę faktyczny kontekst niniejszego sporu, Komisja mogła, nie przekraczając granic swobodnego uznania, zastosować w zaskarżonej decyzji rozumowanie, które przyjął Trybunał w wyroku z dnia 12 maja 2005 r., aby stwierdzić, do celów odzyskania spornej pomocy, ciągłość gospodarczą pomiędzy OA a NOA.
- 137 W odniesieniu w szczególności do kryterium dotyczącego momentu przekazania aktywów, którego treść i zakres zostaną wyjaśnione w dalszej części wyroku (zob. pkt 146 poniżej), na tym etapie wystarczy przypomnieć, że w sprawie, w której wydano wyrok z dnia 12 maja 2005 r., przekazanie aktywów przeżywającego trudności przewoźnika OA nowej spółce NOA w taki sposób, by uniemożliwić odzyskanie pomocy, o której mowa w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., od dawnego przewoźnika, zostało dokonane po wydaniu tej decyzji (zob. pkt 134 powyżej). W sprawach, które doprowadziły do wydania ww. wyroków w sprawie Włochy i SIM 2 Multimedia przeciwko Komisji (pkt 77) i w sprawie Niemcy przeciwko Komisji (pkt 71), na których w sposób dorozumiany opiera się analiza przedstawiona w wyroku z dnia 12 maja 2005 r. (zob. pkt 143, 144 poniżej), podnoszone przez Komisję operacje „obejścia” zostały przeprowadzone albo podczas formalnego dochodzenia, albo w momencie, w którym właściwe władze krajowe były poinformowane o zamiarze wszczęcia przez Komisję tego postępowania.
- 138 W niniejszym przypadku należy podnieść, że żądanie udzielenia informacji dotyczących wszystkich związanych z restrukturyzacją i prywatyzacją OA środków, które mogą zawierać elementy pomocy, zostało skierowane do Republiki Greckiej w dniu 8 września 2003 r. Republika Grecka i OA nie mogły zatem tym bardziej nie wiedzieć, w momencie utworzenia NOA, że przyznane przed podziałem środki na rzecz OA mogą być przedmiotem dochodzenia prowadzonego przez Komisję i że są one kontynuacją określonej wcześniejszej pomocy, o której mowa w decyzji z dnia 11 grudnia 2000 r., przyznanej na rzecz OA w formie tolerowania przez Republikę Grecką niepłacenia podatków i składek na zabezpieczenie społeczne.

- 139 W takich okolicznościach, biorąc pod uwagę podobieństwo kontekstu faktycznego, analiza przyjęta przez Trybunał w wyroku z dnia 12 maja 2005 r., zgodnie z którą, w celu przywrócenia niezakłóconej konkurencji w rozpatrywanym sektorze gospodarczym, obowiązek odzyskania pomocy wypłaconej na rzecz OA może być rozszerzony na NOA, której została przekazana najbardziej rentowna część działalności produkcyjnej OA, dotyczy także, z tych samych powodów, pomocy wypłaconej przed oddzieleniem rozpatrywanej w niniejszym przypadku.
- 140 W tym względzie nie można przyjąć zaproponowanej przez skarżące wykładni wyroku z dnia 12 maja 2005 r., zgodnie z którą Trybunał nie uznał, do celów odzyskania pomocy, NOA za następcę OA.
- 141 W wyroku z dnia 12 maja 2005 r. (pkt 33, 34) Trybunał uwzględnił bowiem argument Komisji, zgodnie z którym operacja polegająca na przekazaniu spółce NOA wolnych od wszelkich długów aktywów sektora działalności z zakresu transportu lotniczego przewoźnika OA, która została przeprowadzona w taki sposób, by uniemożliwić na mocy prawa krajowego odzyskanie długów byłego przewoźnika OA od nowej spółki NOA, stworzyła „przeszkody w skutecznym wykonaniu decyzji [z dnia 11 grudnia 2002 r.] i w [odzyskaniu] kwot pomocy, poprzez którą [Republika Grecka] wspierał[a] działalność gospodarczą tej spółki” i „[t]ym samym poważnie zagrożony został cel tej decyzji, którym jest przywrócenie niezakłóconej konkurencji w sektorze lotnictwa cywilnego”.
- 142 Podkreślając konieczność przywrócenia sytuacji konkurencyjnej w sektorze lotnictwa cywilnego, Trybunał w sposób dorozumiany wskazał NOA jako rzeczywistego beneficjenta przyznanej OA pomocy, o której mowa w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., ponieważ ta pomoc na rzecz byłego przewoźnika lotniczego OA przysporzyła korzyści przekazanemu na rzecz NOA sektorowi transportu lotniczego.

- 143 W świetle bowiem opinii rzecznika generalnego L.A. Geelhoeda (Zb.Orz. s. I-3878, pkt 28–36) wyrok z dnia 12 maja 2005 r. należy interpretować jako stwierdzający, do celów odzyskania pomocy, którego obowiązek wynika z decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., istnienie ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA w zakresie dotyczącym sektora transportu lotniczego. Nowy przewoźnik lotniczy NOA może zatem co do zasady, jako przedsiębiorstwo, które rzeczywiście skorzystało z tej pomocy, stać się, w celu przywrócenia niezakłóconej konkurencji w rozpatrywanym sektorze gospodarczym, przedmiotem krajowej procedury odzyskania pomocy, o której mowa w ww. decyzji.
- 144 W uzasadnieniu przeprowadzonej przez siebie analizy rzecznik generalny L.A. Geelhoeed odwołał się do ww. wyroku w sprawie Włochy i SIM 2 Multimedia przeciwko Komisji, w którym Trybunał orzekł, że pozwolenie takiemu przedsiębiorstwu na utworzenie – w trakcie formalnej procedury dochodzenia w sprawie pomocy dotyczącej go indywidualnie – spółki zależnej, której następnie przekazałoby najbardziej dochodową działalność, sprowadzałoby się do uznania, że każda spółka może w trakcie odzyskiwania pomocy wyprowadzić z majątku spółki dominującej takie aktywa, przez co zwrot pomocy okazałby się całkowicie lub w części bezskuteczny. Aby decyzja nie została pozbawiona skuteczności i by nadal nie trwało zakłócenie konkurencji, Komisja może wymagać, by odzyskanie pomocy nie ograniczało się do pierwotnego przedsiębiorstwa, lecz rozciągało się na przedsiębiorstwo, które kontynuuje działalność pierwotnego przedsiębiorstwa przy użyciu przeniesionych na nie środków produkcji, gdy pewne elementy przeniesienia pozwalają na stwierdzenie ciągłości gospodarczej między dwiema jednostkami (pkt 33 tej opinii).
- 145 W niniejszym przypadku argumentacja Republiki Greckiej i NOA mająca na celu, co do zasady, podważenie faktu, że główne aktywa OA – które były związane z sektorem transportu lotniczego – zostały przekazane na rzecz NOA, po uwolnieniu ich od największej części pasywów i za pomocą metod uniemożliwiających odzyskanie pomocy od tej spółki, zmierza w rzeczywistości do podważenia analizy, na której oparł się Trybunał w wyroku z dnia 12 maja 2005 r. Wbrew bowiem temu, co twierdzą skarżące, uwzględnione już w tym wyroku najważniejsze okoliczności faktyczne i prawne nie zmieniły się w niniejszym przypadku. W szczególności, choć prawdą jest, iż w wyroku tym Trybunał podniósł, że aktywa sektora transportu lotniczego zostały przekazane na rzecz NOA „wolne od wszelkich długów”, twierdzenie to – oparte

na informacjach dostarczonych przez strony – uzasadnione jest faktem, że Trybunał nie został wezwany w ramach skierowanej do niego skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego do szczegółowego zbadania wszystkich zasad restrukturyzacji grupy Olympic Airways, a w szczególności – w odniesieniu do przekazania niewielkiej części długów na rzecz NOA, podczas gdy wszystkie długie długoterminowe i 90% długów krótkoterminowych nadal obciążały OA. W tym kontekście powoływana w niniejszym przypadku przez skarżące okoliczność, że OA nadal prowadzi działalność z zakresu obsługi naziemnej, usług serwisowania i szkolenia, a 10% jej długów krótkoterminowych, czyli miesięcznych, zostało, jak wynika ze sprawozdania firmy Moore Stephens, przekazanych na rzecz NOA, nie ma wpływu na analizę wynikającą z wyroku z dnia 12 maja 2005 r.

¹⁴⁶ Poza tym należy podkreślić, że, wbrew twierdzeniom skarżących, określone w orzecznictwie kryteria ustalania tożsamości rzeczywistego beneficjenta pomocy mają obiektywny charakter. Z orzecznictwa wynika bowiem, że istnienie ciągłości gospodarczej może być ustalone do celów odzyskania pomocy na podstawie poszczególnych elementów obiektywnych, takich jak brak zapłaty, tytułem świadczenia wzajemnego za przekazane aktywa, ceny zgodnej z warunkami rynkowymi lub obiektywna okoliczność polegająca na tym, że celem przekazania jest obejście obowiązku zwrotu spornej pomocy (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Niemcy przeciwko Komisji, pkt 86; wyrok z dnia 12 maja 2005 r., pkt 32–34; ww. wyrok w sprawie Włochy i SIM 2 Multimedia przeciwko Komisji, pkt 78). W tym względzie, wbrew twierdzeniom skarżących, z ww. wyroku w sprawie CDA Datenträger Albrechts przeciwko Komisji wynika, że do stwierdzenia tego, iż celem przekazania aktywów jest obejście obowiązku zwrotu pomocy, konieczny jest element umyślności. Podobnie należy podnieść, że kryterium dotyczące momentu przekazania aktywów (zob. pkt 135–138 powyżej) także ma charakter obiektywny i nie wiąże się z istnieniem woli obejścia. Należy go rozumieć w ten sposób, że moment przekazania może w odpowiednim przypadku stanowić dowód obejścia.

- 147 W tym kontekście nie można przyjąć argumentacji skarżących, zgodnie z którą restrukturyzację grupy Olympic Airways i przekazanie na rzecz NOA działalności z zakresu transportu lotniczego wymuszała logika ekonomiczna skutecznego odzyskania pomocy przyznanej na rzecz OA dzięki prywatyzacji NOA.
- 148 W tym względzie należy podnieść, że celem obowiązku odzyskania pomocy jest przywrócenie niezakłóconej konkurencji w danym sektorze gospodarczym, a nie – umożliwienie organowi publicznemu ściągnięcia jego wierzytelności (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Niemcy przeciwko Komisji, pkt 76). Logikę ekonomiczną operacji przekazania aktywów należy zatem zbadać pod kątem przywrócenia niezakłóconej konkurencji w rozpatrywanym sektorze.
- 149 Z powyższego wynika, że podnoszony przez skarżące subiektywny element, polegający na tym, iż restrukturyzacja grupy Olympic Airways i utworzenie NOA zostały przeprowadzone w celu sprywatyzowania między innymi NOA na najlepszych możliwych warunkach i z maksymalnym zyskiem, aby zapewnić odzyskanie pomocy dzięki między innymi zyskowi z prywatyzacji, jest w każdym razie bez znaczenia dla sprawy.
- 150 Wreszcie należy podnieść, iż niniejszemu sporowi towarzyszą szczególne okoliczności, które charakteryzuje to, że restrukturyzacja OA i utworzenie NOA stanowią wyłącznie operacje tymczasowe, mające na celu ułatwienie prywatyzacji. Przekazanie na rzecz NOA sektora transportu lotniczego grupy Olympic Airways zostało przeprowadzone na podstawie ustawy, w drodze odstępstwa od prawa powszechnego, a cały kapitał tej nowej spółki został natychmiast przekazany Republice Greckiej. W takich okolicznościach, ze względu na brak świadczenia wzajemnego ze strony nowego nabywcy, dopóki nie została zakończona prywatyzacja przewoźnika lotniczego, nie było potrzeby badania, czy pomoc przyznana na rzecz OA przed oddzieleniem może być

uznana za zawartą w cenie zakupu zgodnej z warunkami rynkowymi (zob. podobnie wyroki Trybunału: z dnia 20 września 2001 r. w sprawie C-390/98 Banks, Rec. s. I-6117, pkt 77; z dnia 13 listopada 2008 r. w sprawie C-214/07 Komisja przeciwko Francji, Zb.Orz. s. I-8357, pkt 57, 58).

- 151 Ze wszystkich przedstawionych powyżej względów nie można uznać, że stwierdzenie przez Komisję ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA do celów odzyskania spornej pomocy przyznanej na rzecz OA przed oddzieleniem jest dotknięte oczywistym błędem w ocenie.
- 152 Ponadto zaskarżona decyzja jest wystarczająco uzasadniona. Komisja bowiem wyraźnie przedstawiła w ramach badania związku pomiędzy OA a NOA w motywach 178–183 zaskarżonej decyzji przyczyny, dla których uznała, że, zwłaszcza w świetle wyroku z dnia 12 maja 2005 r., istniała, do celów odzyskania spornej pomocy przyznanej przed oddzieleniem, ciągłość gospodarcza pomiędzy OA a NOA. W tym względzie należy przypomnieć, że, wbrew twierdzeniom skarżących, należy odróżnić ocenę ekonomicznej logiki utworzenia NOA, przeprowadzoną w niniejszym przypadku przez Komisję w celu określenia rzeczywistych beneficjentów pomocy przyznanej przed oddzieleniem, od badania zgodności ze wspólnym rynkiem samej restrukturyzacji (zob. pkt 99 powyżej). Nieprzeprowadzenie takiego badania przez Komisję nie oznacza zatem w żadnym razie niewystarczającego uzasadnienia zaskarżonej decyzji.
- 153 Z powyższego wynika, że zarzuty dotyczące oczywistego błędu w ocenie i braku uzasadnienia należy oddalić jako bezzasadne.

2. *W przedmiocie pomocy przyznanej na rzecz NOA (art. 1 ust. 1 zaskarżonej decyzji) (sprawy T-415/05 i T-416/05)*

- 154 Republika Grecka i NOA wnoszą o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim Komisja stwierdza w jej art. 1 ust. 1 bezprawne przyznanie na rzecz NOA pomocy w postaci opłat za podnajem statków powietrznych, których kwoty były niższe od kwot uiszczanych przez OA i Republikę Grecką z tytułu głównych umów najmu. Skarżące opierają się w tym względzie na dwóch zarzutach opartych, odpowiednio, na naruszeniu art. 87 ust. 1 WE oraz niewystarczającego uzasadnienia lub jego braku, w odniesieniu do badania warunków zastosowania art. 87 ust. 1 WE dotyczących po pierwsze przyznania korzyści w świetle kryterium inwestora prywatnego, a po drugie braku możliwości przypisania Republice Greckiej spornego zachowania OA.
- 155 Na wstępie skarżące podważają uwzględnienie przez Komisję, do celów kwalifikacji spornych środków, rzekomej ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA.

a) W przedmiocie uwzględnienia, do celów kwalifikacji spornych środków, ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA

Argumenty stron

- 156 Republika Grecka i NOA podnoszą na wstępie, że w zaskarżonej decyzji Komisja zbadała środki przyznane na rzecz OA oddzielnie od środków na rzecz NOA. Powołując

się w odpowiedzi na skargę na podnoszoną przez nią ciągłość gospodarczą pomiędzy OA a NOA – która według Komisji skutkuje tym, że środki podjęte wobec NOA nie mogą, do celów ich kwalifikacji jako pomocy państwa, być oceniane w sposób niezależny – Komisja zamierza zastąpić nowym uzasadnieniem niewystarczające i błędne uzasadnienie zaskarżonej decyzji. To nowe uzasadnienie jest zatem niedopuszczalne.

- 157 Poza tym sprzeczności pomiędzy zaskarżoną decyzją a argumentacją Komisji przedstawioną przed Sądem nie pozwalają na zrozumienie uzasadnienia tej decyzji. Naruszają one zatem prawo do obrony skarżących, które były zmuszone do ustosunkowania się do niejednoznacznych i sprzecznych zarzutów.
- 158 W każdym razie nowa argumentacja Komisji nie jest poparta żadnym dowodem umożliwiającym stwierdzenie istnienia ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA.
- 159 W tym kontekście Republika Grecka i NOA twierdzą, że sporne środki należy badać oddzielnie w zależności od ich odpowiednich adresatów, a nie – na podstawie rzekomej ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA.
- 160 Komisja, popierana w sprawie T-416/05 przez Aeroporia Aigaiou, która podziela jej argumentację, wyjaśnia, że w zaskarżonej decyzji zbadała rozpatrywane środki indywidualnie, jednocześnie osadzając je w ogólnym kontekście restrukturyzacji OA, w jaki się wpisują.

- 161 Instytucja ta podnosi, że istnienie ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA zostało stwierdzone przez Trybunał w wyroku z dnia 12 maja 2005 r. Oddzielenie sektora transportu lotniczego uwolniło ten sektor od ciężących na nim wysokich opłat za wynajem. Działalność w zakresie transportu lotniczego NOA jest w ten sposób subwencjonowana przez OA, której deficyt jest ostatecznie pokrywany przez Republikę Grecką dzięki tolerowaniu długów OA wobec państwa i zasilaniu konta specjalnego. Rozpatrywane środki należy zatem oceniać w tym kontekście ekonomicznym.
- 162 W szczególności trudności finansowe, zarówno OA, jak i NOA, istniejące mimo formalnego przekształcenia grupy, oraz bliskość w czasie wydania decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. pozwalają zdaniem Komisji na stwierdzenie, że sporne środki zapewniają dalsze prowadzenie działalności przez ich beneficjentów i zostały przyjęte w tym samym celu co wcześniej przyznana pomoc.
- 163 Interwenient podkreśla, że zgodność spornych środków z kryterium inwestora prywatnego należy oceniać z uwzględnieniem okresu rentowności inwestycji. Niezbędne jest zatem uwzględnienie całej historii przyznania pomocy państwa grupie Olympic Airways.

Ocena Sądu

- 164 Należy na wstępie przypomnieć, że w zaskarżonej decyzji Komisja, po pierwsze, stwierdza, do celów odzyskania pomocy przyznanej przed oddzieleniem, istnienie ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA (zob. pkt 68–153 powyżej), a po drugie, kwalifikuje jako pomoc państwa szereg środków przyznanych na rzecz NOA lub

OA w ramach procesu przekształcenia grupy Olympic Airways na podstawie ustawy nr 3185/2003 w celu jej prywatyzacji.

- ¹⁶⁵ Jak wynika z powyższych rozważań (zob. w szczególności pkt 99–101 powyżej), te dwie kwestie są w pełni odrębne. Wnioski dotyczące kwestii, czy ze względu na ciągłość gospodarczą pomiędzy OA a NOA, NOA także skorzystała z pomocy wypłaconej na rzecz OA przed oddzieleniem i może w konsekwencji być zobowiązana do jej zwrotu, są zatem pozbawione znaczenia w odniesieniu do kwalifikacji, w świetle art. 87 ust. 1 WE, pomocy przyznanej bezpośrednio na rzecz NOA po jej utworzeniu.
- ¹⁶⁶ Kwestię kwalifikacji nowych środków przyznanych na rzecz NOA należy zatem odróżnić od kwestii dotyczącej odzyskania pomocy, zbadanej na przykład w ww. wyroku w sprawie Niemcy przeciwko Komisji (pkt 71, 87, 88), w którym Trybunał orzekł, że sam fakt, iż nowo utworzony oddział kontynuował działalność postawionej w stan likwidacji spółki dominującej dzięki wynajmowi infrastruktury od tejże spółki, podczas gdy Komisja twierdziła, że nie otrzymała informacji umożliwiającej jej dokonanie oceny, czy opłaty za ten wynajem były zgodne z warunkami rynkowymi, nie umożliwia ustalenia, czy najemca osiągnął korzyść związaną z pomocą przyznaną wynajmującemu przed utworzeniem najemcy.
- ¹⁶⁷ W niniejszym przypadku sporne środki przyznane na rzecz NOA polegają na niższym poziomie opłat za podnajem statków powietrznych uiszczanych przez tę spółkę na rzecz OA i Republiki Greckiej. Komisja twierdzi w istocie, że kontekst tych środków, który charakteryzuje się ciągłością gospodarczą pomiędzy OA a NOA i wsparciem finansowym udzielanym przez Republikę Grecką na rzecz OA w celu zapewnienia dalszego prowadzenia działalności w zakresie transportu lotniczego, może być uwzględniony, aby na jego podstawie założyć, że te nowe środki przyznane na rzecz NOA także stanowią pomoc państwa.

168 W tym względzie z badania zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja przeprowadza indywidualne badanie, pod kątem warunków zastosowania art. 87 WE, szeregu środków specjalnych przyznanych na rzecz OA lub NOA, wśród których znajduje się wysokość uiszczanych na rzecz NOA opłat za podnajem statków powietrznych (motywy 56, 57, 155–161, 186, 188, 191, 193 zaskarżonej decyzji). Jednakże z tej decyzji wynika, że to odrębne badanie każdego z rozpatrywanych środków do celów ich kwalifikacji musi wpisywać się w ogólny kontekst przekształcenia grupy Olympic Airways, polegającego na oddzieleniu działalności w zakresie transportu lotniczego i jej przejścia przez nową spółkę NOA zgodnie z zasadami przewidzianymi w szczególności w ustawie nr 3185/2003. Uwzględniając bowiem w szczególności opinię ekspertów Komisji dotyczącą restrukturyzacji grupy Olympic Airways przeprowadzonej w grudniu 2003 r. (motywy 110–126 zaskarżonej decyzji), Komisja analizuje charakter tej restrukturyzacji, nie kwalifikując jej jednak jako pomocy państwa (motywy 178–183 zaskarżonej decyzji), jak to już zostało podniesione (zob. pkt 101 powyżej).

169 Komisja zatem słusznie utrzymuje, że z zaskarżonej decyzji wynika, iż zbadała sporne środki przyznane na rzecz NOA indywidualnie (zob. w szczególności motywy 186, 188), osadzając je jednak w ogólnym kontekście restrukturyzacji grupy Olympic Airways, w jaki się wpisują.

170 W tych okolicznościach, wbrew twierdzeniom skarżących, argumentacja Komisji, zgodnie z którą należy, do celów kwalifikacji spornych środków w świetle art. 87 ust. 1 WE, uwzględnić istnienie ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA, nie stanowi nowego uzasadnienia, którym miało być zastąpione uzasadnienie zaskarżonej decyzji. Taka argumentacja nie może zatem zostać uznana za niedopuszczalną.

- 171 Ponadto należy podnieść, że, wbrew twierdzeniom skarżących, uwzględnienie przez Komisję ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA nie jest samo w sobie sprzeczne z indywidualnym badaniem spornych środków i nie sprawia, że uzasadnienie zaskarżonej decyzji staje się niezrozumiałe.
- 172 Poza tym, w odniesieniu do uwzględnienia ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA w ramach kwalifikacji spornych środków w świetle postanowień art. 87 WE, należy na wstępie przypomnieć, że, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Komisja powinna zawsze badać wszystkie istotne elementy spornej transakcji i jej kontekst, zwłaszcza podczas stosowania kryterium inwestora prywatnego (wyrok Sądu z dnia 6 marca 2003 r. w sprawach połączonych T-228/99 i T-233/99 Westdeutsche Landesbank Girozentrale i Land Nordrhein-Westfalen przeciwko Komisji, Rec. s. II-435, pkt 270; zob. także wyrok Sądu z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie T-196/04 Ryanair przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3643, pkt 59).
- 173 W niniejszym przypadku z powyższego wynika, że uwzględnienie istnienia ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA nie zwalnia Komisji z obowiązku zbadania w świetle wszystkich istotnych elementów, czy zostały spełnione warunki zastosowania art. 87 ust. 1 WE.
- 174 W niniejszej sprawie Komisja miała prawo uwzględnić kontekst spornych środków, który charakteryzuje się, po pierwsze, przyznaniem dawnemu przewoźnikowi lotniczemu OA pomocy na rzecz restrukturyzacji i bezprawnej pomocy mających na celu umożliwienie jej dalszego prowadzenia działalności w zakresie transportu lotniczego, i, po drugie, restrukturyzacją w 2003 r. grupy Olympic Airways w celu jej prywatyzacji, a także rodzajem relacji istniejącej pomiędzy OA a NOA. Niemniej jednak Komisja jest także zobowiązana do zbadania, czy, w świetle kryterium inwestora

prywatnego, sporne środki odpowiadały zwykłym transakcjom handlowym w gospodarce rynkowej i odróżniają się zatem od ww. bezprawnie udzielonej pomocy (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 17 października 2002 r. w sprawie T-98/00 Linde przeciwko Komisji, Rec. s. II-3961, pkt 43–54).

¹⁷⁵ W tych okolicznościach stwierdzenie dotyczące istnienia ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA nie pozwala na przyjęcie domniemania, że, biorąc pod uwagę fakt, iż po oddzieleniu obydwie spółki nadal przeżywały trudności ekonomiczne, nowe zbadane w zaskarżonej decyzji środki przyznane na rzecz NOA stanowią logiczną kontynuację ww. wcześniejszej pomocy, a zatem – należą także do kategorii pomocy państwa.

¹⁷⁶ W tym względzie nie można przyjąć argumentacji Komisji opartej na wyroku Sądu z dnia 15 września 1998 r. w sprawie T-11/95 BP Chemicals przeciwko Komisji, Rec. s. II-3235, pkt 171, 176. W przeciwieństwie bowiem do okoliczności sprawy, w której wydano ten wyrok, w której rozpatrywane środki stanowiły następujące po sobie kolejno wkłady kapitałowe dokonywane przez przedsiębiorstwo publiczne na rzecz jego oddziału, należy podnieść, że w niniejszym przypadku pomoc, jaka miała zostać przyznana przez OA i Republikę Grecką na rzecz NOA w postaci opłat na podnajem statków powietrznych na poziomie o wiele niższym od poziomu opłat uiszczanych przez OA i Republikę Grecką z tytułu umów głównych, całkowicie różni się, ze względu na jej cel i charakter, od rozpatrywanej w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. pomocy państwa przyznanej na rzecz OA i nie ma żadnego związku z tą ostatnią pomocą.

¹⁷⁷ Poza tym należy przede wszystkim podnieść, że, zgodnie z ww. wyrokiem w sprawie BP Chemicals przeciwko Komisji (pkt 170) nawet w przypadku, gdy dany środek

stanowi kontynuację kwalifikowanych jako pomoc państwa środków o tym samym charakterze, okoliczność ta nie wyklucza a priori, że wspomniany środek spełnia kryterium inwestora prywatnego w gospodarce rynkowej. W każdym razie do sądu Unii należy zbadanie, czy, w świetle mających znaczenie dla sprawy elementów, środek ten można w rozsądny sposób oddzielić od wcześniejszych środków pomocowych i uznać go, do celów zastosowania kryterium inwestora prywatnego, za środek niezależny.

178 W niniejszym przypadku zadaniem Komisji jest zatem zbadanie, czy pomoc przyznana na rzecz NOA spełnia warunki zastosowania art. 87 ust. 1 WE, przy czym instytucja ta musi oprzeć się nie tylko na kontekście tej pomocy, a w szczególności okoliczności, że pomoc ta została przyznana później niż wcześniejsza pomoc na rzecz OA, a także utrzymywaniu się trudności ekonomicznych w rozpatrywanych przedsiębiorstwach, ale także na wszystkich istotnych dla sprawy elementach faktycznych i prawnych.

b) W przedmiocie kryterium inwestora prywatnego

Argumenty stron

179 Republika Grecka i NOA powołują się, po pierwsze, na oczywisty błąd w ocenie popełniony w odniesieniu do zastosowania kryterium inwestora prywatnego, i, po drugie, na brak uzasadnienia zaskarżonej decyzji w tym zakresie.

- 180 W odniesieniu do oczywistego błędu w ocenie Republika Grecka i NOA podnoszą, że podnajem statków powietrznych za opłaty niższe od tych uiszczanych tytułem najmu głównego nie przyniósł NOA żadnej korzyści, których spółka ta nie uzyskałaby w normalnych warunkach rynkowych.
- 181 W niniejszym przypadku OA zdaniem skarżących zachowywała się jak podmiot prywatny, który – uwzględniając szybki spadek poziomu opłat, który nastąpił w związku z kryzysem na międzynarodowym rynku transportu lotniczego po wydarzeniach z dnia 11 września 2001 r., i uwzględniając zobowiązanie tego podmiotu do uiszczania opłat uzgodnionych w głównych umowach najmu, nawet gdyby rozwiązał te umowy – zmniejszył o około 50% ponoszone straty, zgadzając się na podnajem swych statków powietrznych w zamian za opłaty niższe od tych, które płacił z tytułu głównych umów najmu zawartych przed kryzysem, w warunkach innej koniunktury ekonomicznej.
- 182 Poza tym w celu dokonania oceny, czy umowy podnajmu przynosiły NOA korzyść, Komisja powinna była uwzględnić wszystkie umowy zawarte pomiędzy OA a NOA, czego w zaskarżonej decyzji nie uczyniła. Dzięki zaś rozpatrywanym podnajmom OA została uwolniona od kosztów dozoru, serwisowania i naprawy statków powietrznych. Ponadto świadczyła ona usługi serwisowania i naprawy statków powietrznych na rzecz NOA po cenach rynkowych (zob. motywy 163, 164 decyzji). Z uiszczonej przez NOA na rzecz OA w 2004 r. za usługi serwisowania całkowitej kwoty wynoszącej 99 mln EUR kwota wynosząca 44 441 850 EUR odpowiadała osiemnastu statkom powietrznym podnajętym przez OA na rzecz NOA.
- 183 Ponadto skarżące zarzucają Komisji, że nie dokonała porównania opłat uiszczanych przez NOA z opłatami rynkowymi. Poza tym podważają twierdzenie Komisji, zgodnie z którym zgodnie z wszelkim prawdopodobieństwem NOA nie znalazłaby podmiotów wynajmujących na warunkach rynkowych. Twierdzenie to nie jest poparte

żadnym dowodem i zaprzeczają mu fakty. W szczególności w związku z wydarzeniami z dnia 11 września 2001 r. podaż statków powietrznych znacznie przewyższał popyt i poziom opłaty za wynajem był wyjątkowo korzystny. Pod koniec 2003 r. popyt był zerowy. Od połowy 2004 r. zaczął rosnąć, co spowodowało wzrost poziomu opłat, który pod koniec 2004 r. wynosił aż 30%, jednakże opłaty te nie osiągnęły poziomu cen z września 2001 r. W niniejszym przypadku, w czerwcu 2004 r., NOA zawarła zresztą umowę najmu mającą za przedmiot statek powietrzny typu B 737-300 w zamian za odpowiadającą cenie rynkowej opłatę wynoszącą 130 tys. USD za trzy lata.

184 W odniesieniu do umów leasingowych dotyczących czterech statków lotniczych Airbus A 340-300, Republika Grecka i NOA podkreślają rozróżnienie pomiędzy, z jednej strony, umowami podnajmu tych statków powietrznych na rzecz NOA, a z drugiej, decyzją Republiki Greckiej, by skorzystać ze swego prawa zastąpienia OA w ramach tych umów, ponieważ pożyczkodawcy grozili zażądaniem natychmiastowej realizacji poręczeń przyznanych przez państwo w wysokości 200 mln EUR i ponieważ istniało ryzyko przejścia statków powietrznych od OA przez leasingodawców. NOA nie osiągnęła żadnej korzyści z zastąpienia OA przez Republikę Grecką w umowach leasingowych.

185 Komisja, popierana w sprawie T-416/05 przez Aeroporia Aigaiou, twierdzi, że w związku z utworzeniem NOA z aktywów OA, podnajem statków powietrznych przez OA na rzecz NOA w zamian za opłaty znacznie niższe od opłat uiszczanych z tytułu umów głównych uwalnia NOA z części kosztów prowadzenia działalności, które zostały w ten sposób pokryte przez OA, a ostatecznie, ze względu na deficyt OA, przez Republikę Grecką. W zaskarżonej decyzji mowa jest o stratach poniesionych bezpośrednio przez OA i Republikę Grecką (motyw 186) oraz pośrednio przez Republikę Grecką (motywy 189, 191). W takich okolicznościach sporny środek nie jest zgodny z kryterium inwestora prywatnego.

- 186 Po pierwsze bowiem, kryterium inwestora prywatnego uwzględnia skutki, jakie pociągają za sobą rozpatrywane środki dla beneficjenta, zobowiązując stosujący to kryterium podmiot do zbadania, czy nie przynoszą mu korzyści, których nie uzyskałby w normalnych warunkach rynkowych.
- 187 Tymczasem w niniejszym przypadku władze greckie nie przekazały Komisji w toku formalnego postępowania wyjaśniającego koniecznych dowodów, mimo wezwania ich do przekazania wszelkich informacji przydatnych do zbadania procedury przekształcenia grupy Olympic Airways. Zgodnie z art. 13 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999 skierowanie do władz greckich tego wezwania przerzuciło na nie ciężar dowodu. Ponieważ informacje dostarczone przez władze greckie były bardzo lakoniczne, Komisja nakazała ekspertom przeprowadzenie kontroli na miejscu. W tych okolicznościach Komisja twierdzi, że zgodność z prawem zaskarżonej decyzji można oceniać wyłącznie na podstawie informacji, którymi dysponowała w czasie jej wydania.
- 188 Po drugie Komisja utrzymuje, że nawet gdyby informacje dotyczące opłat za wynajem stosowanych na rynku zostały jej przekazane w odpowiednim czasie, porównanie kwot opłat uiszczanych przez NOA z opłatami rynkowymi byłoby nie do przeprowadzenia. Nie byłoby bowiem realistyczne przeprowadzenie takiego porównania ze względu na to, że NOA wedle wszelkiego prawdopodobieństwa nie znalazłaby na rynku innych wynajmujących gotowych do wynajęcia jej statków powietrznych bez interwencji Republiki Greckiej.
- 189 Za przyjęciem takiej analizy przemawia fakt, że główni wynajmujący, niepokojąc się o swe wiarygodności wobec OA, grozili rozwiązaniem umów zawartych z tą spółką, sprzedają statków powietrznych i natychmiastową realizacją poręczeń i że narzucili oni bardziej rygorystyczne wymogi w tym względzie. Nie może jej także podważyć okoliczność, że NOA zdołała w czerwcu 2004 r. zawrzeć umowę najmu operacyjnego,

ponieważ według Komisji przewoźnik ten pozostawał pod „ochroną” Republiki Greckiej.

- 190 Poprzez wstąpienie Republiki Greckiej w prawa OA w ramach czterech umów leasingowych i zmniejszenie przez nią kosztów najmu Republika Grecka umożliwiła w ten sposób kontynuowanie najmów, a w związku z tym – dalsze prowadzenie działalności w zakresie transportu lotniczego. Zdaniem Komisji nie jest zatem konieczne obliczanie różnicy pomiędzy opłatami hipotetycznymi a opłatami za podnajem uiszczanymi przez NOA na rzecz OA i Republiki Greckiej.
- 191 Poza tym Komisja podkreśla, że w zaskarżonej decyzji ograniczyła się do zakwalifikowania jako pomocy przyznanej na rzecz NOA zmniejszenia kosztów najmu statków powietrznych przyznanego przez OA i Republikę Grecką, nie określając dokładnie tej pomocy ilościowo.
- 192 W tych okolicznościach, w odniesieniu w szczególności do czterech statków powietrznych podjętych przez Republikę Grecką na rzecz NOA, Komisja, wbrew twierdzeniom skarżących, nie pominęła w zaskarżonej decyzji rozróżnienia pomiędzy świadczeniami wzajemnymi przewidzianymi odpowiednio w umowach leasingowych i w umowach podnajmu. Jednakże rozróżnienie to ma wyłącznie znaczenie dla obliczenia kwoty pomocy i nie było konieczności powoływania się na nie w celu ustalenia, że część opłat ponosiło państwo.
- 193 Komisja wyjaśnia, że wskazane w art. 1 ust. 1 zaskarżonej decyzji sumy wynoszące 37 mln i 2,75 mln EUR niekoniecznie odpowiadają kwocie pomocy, ale wskazują kwotę strat poniesionych odpowiednio przez OA i przez Republikę Grecką. Kwota pomocy zdaniem Komisji będzie musiała być określona w wyniku dyskusji pomiędzy

tą instytucją a władzami greckimi, zgodnie z przewidzianą w art. 10 WE zasadą lojalnej współpracy. Nie jest wykluczone, że kwota ta jest wyższa od kwoty ww. strat.

- ¹⁹⁴ W świetle wszystkich powyższych rozważań stwierdzić należy, że zaskarżona decyzja jest wystarczająco uzasadniona w zakresie dotyczącym przyznania na rzecz NOA korzyści wynikającej z wysokości opłat (motywy 186, 188). Nie było konieczności ilościowego określenia pomocy w drodze porównania opłat uiszczanych przez NOA z cenami rynkowymi. W każdym razie władze greckie nie dostarczyły Komisji koniecznych informacji w tym zakresie.
- ¹⁹⁵ W sprawie T-416/05 Aeroporia Aigaiou, interwenient popierający żądania Komisji, podważa zgodność zachowania OA i Republiki Greckiej z kryterium podmiotu prywatnego z dwóch względów. Po pierwsze, podnosi, że inwestor wzięłyby przede wszystkim pod uwagę podnajem rozpatrywanych statków powietrznych nieprzeżywającemu trudności gospodarczych przewoźnikowi lotniczemu, stosując wobec niego warunki rynkowe w celu zagwarantowania uiszczania opłat w odpowiednim czasie, a nie podnajem na rzecz NOA, w odniesieniu do której nie istniała żadna możliwość przymusowej egzekucji. Wreszcie żaden inwestor prywatny nie zgodziłby się na odcięcie go od jedyne go potencjalnie rentownego sektora działalności.
- ¹⁹⁶ Po drugie, interwenient ten utrzymuje, że konsekwencje utrzymania w mocy umowy najmu statków lotniczych, cechującej się wysoką ceną i długim okresem obowiązywania, w przypadku gdy koniunktura jest sprzyjająca, stanowią zwykle ryzyko handlowe, jakie biorą na siebie przewoźnicy lotniczy. Ze względu na to, iż według interwenienta NOA jest następcą OA i należy do tej samej grupy, sam fakt, że nie musi płacić wyższych opłat, stanowi pomoc państwa w kwocie równej różnicy pomiędzy opłatami uiszczanymi z tytułu umów głównych a opłatami uiszczanymi w ramach

podnajmu, przy czym nie należy porównywać opłat uiszczanych przez NOA z cenami rynkowymi.

- ¹⁹⁷ Poza tym Aeroporia Aigaiou wyraża wątpliwości co do zgodności opłat uiszczanych przez NOA z cenami rynkowymi. Wskazuje ona, że w ramach umowy z dnia 14 grudnia 2006 r. uiszcza spółce wynajmującej statki powietrzne opłatę w wysokości 700 tys. EUR za najem samolotu, którego wartość rynkowa jest niższa o około 50% od wartości statków takiego typu, jakie wynajmowała NOA.

Ocena Sądu

- ¹⁹⁸ Należy najpierw określić sporną pomoc, a także rozważyć kwestie podniesione w argumentacji skarżących, potem – zbadać elementy mające w niniejszym przypadku znaczenie do celów zastosowania kryterium inwestora prywatnego, a następnie – rozstrzygnąć pozostającą w związku z przestrzeganiem przez strony w toku postępowania administracyjnego ich obowiązków proceduralnych kwestię rozłożenia ciężaru dowodu.

— W przedmiocie określenia spornej pomocy

- ¹⁹⁹ Z art. 1 ust. 1 i z motywów zaskarżonej decyzji wynika, iż Komisja stwierdziła wyłącznie, że pomoc państwa stanowi, po pierwsze, tolerowanie przez OA w 2004 r. opłat za podnajem statków powietrznych na rzecz NOA niższych od tych, które uiszczała

OA z tytułu głównych operacyjnych umów najmu (zob. między innymi motywy 158, 186), a po drugie – tolerowanie przez Republikę Grecką opłat niższych od tych, które ona uiszczała z tytułu umów leasingowych od daty jej wstąpienia przez Republikę Grecką w prawa OA w ramach umów do maja 2005 r., kiedy to eksperci Komisji przeprowadzili kontrole na miejscu (zob. między innymi motywy 160, 186). Zaskarżona decyzja nie dotyczy zatem wyraźnie strat, jakie ponosiła OA z tytułu umów leasingowych przed wstąpieniem Republiki Greckiej w prawa OA i z tytułu głównych operacyjnych umów najmu w okresie od 12 do 31 grudnia 2003 r. i od dnia 1 stycznia do dnia 14 września 2005 r., dnia wydania zaskarżonej decyzji. Nie dotyczy ona także wyraźnie strat, jakie poniosła Republika Grecka od maja do dnia 14 września 2005 r. Takie rozumienie zaskarżonej decyzji potwierdza ww. wyrok z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie Komisja przeciwko Grecji (pkt 42), w którym Trybunał orzekł, że kwoty „dotyczące opłat z tytułu podnajmu statków powietrznych [...] zostały określone” w art. 1 ust. 1 zaskarżonej decyzji, który dotyczy właśnie strat, jakie poniosła OA w 2004 r. i Republika Grecka do maja 2005 r.

²⁰⁰ W zaskarżonej decyzji (zob. między innymi motywy 186, 188, art. 1 ust. 1 sentencji) Komisja oparła się, powołując się na sprawozdania firmy Moore Stephens, wyłącznie na stratach, jakie poniosły OA i Republika Grecka, podnajmując statki powietrzne na rzecz NOA w zamian za opłaty znacznie niższe od opłat uiszczanych z tytułu umów głównych. W tym względzie skarżące nie podważają, że te straty wynikające z różnicy pomiędzy opłatami głównymi a opłatami uiszczanymi przez NOA osiągnęły, w odniesieniu do OA za podnajem w 2004 r. statków powietrznych na rzecz NOA, łączną kwotę wynoszącą 37,6 mln EUR, czyli 55% kwoty opłat płaconych z tytułu głównych umów najmu. W odniesieniu do strat, jakie poniosła Republika Grecka, osiągnęły one, zgodnie z ustaleniami ekspertów Komisji, kwotę zawierającą się w przedziale od 250 tys. do 350 tys. EUR miesięcznie za każdy z czterech statków powietrznych, które podnajmowała na rzecz NOA, po wstąpieniu w prawa OA w ramach umów leasingowych. Różnica pomiędzy opłatami uiszczanymi przez NOA za te cztery statki powietrzne a opłatami uiszczanymi przez Republikę Grecką z tytułu umów

leasingowych zdaniem Komisji osiągnęła zatem do maja 2005 r. całkowitą kwotę wynoszącą 2,75 mln EUR, czego skarżące nie podważają.

201 W odniesieniu do podnajmu statków powietrznych przez OA na rzecz NOA ze sprawozdania firmy Moore Stephens i z zaskarżonej decyzji (zob. między innymi motyw 155) wynika, co zostało potwierdzone przez NOA podczas rozprawy, że spółka ta podnajmowała od OA na początku, w momencie jej utworzenia, 23 statki powietrzne. Liczba ta następnie obniżyła się do 22 w związku z nieprzedłużeniem operacyjnej umowy najmu pomiędzy OA a najemcą głównym po wygaśnięciu tej umowy w marcu 2005 r.

202 W odniesieniu do 22 ww. statków powietrznych podnajmowanych przez OA na rzecz NOA z zaskarżonej decyzji i ze sprawozdania firmy Moore Stephens wynika i jest bezsporne, że 18 z tych statków powietrznych było w posiadaniu OA z tytułu operacyjnej umowy najmu, a 4 – z tytułu umów leasingowych. Z ww. sprawozdania wynika, co zostało potwierdzone przez strony podczas rozprawy, że Republika Grecka wstąpiła w prawa OA w dniu 17 grudnia 2004 r. w odniesieniu do 2 z tych umów leasingowych, a w kwietniu 2005 r. – w odniesieniu do 2 innych.

— W przedmiocie spornych kwestii dotyczących treści zaskarżonej decyzji i argumentacji stron

203 W tym kontekście faktycznym Komisja ograniczyła się do porównania w zaskarżonej decyzji opłat uiszczanych przez NOA za podnajem statków powietrznych z opłatami uiszczanymi z tytułu umów głównych. Brak porównania pomiędzy spornymi opłatami uiszczanymi przez NOA a opłatami stosowanymi na rynku potwierdza sprawozdanie sporządzone przez firmę Moore Stephens. W sprawozdaniu tym, na którym oparła się Komisja w zaskarżonej decyzji, eksperci wskazują, że w czasie, jakim

dysponowali w celu wykonania ich pracy, nie byli oni w stanie dokonać niezależnej oceny wysokości opłat na rynku najmu statków powietrznych.

- 204 Przed Sądem Komisja przyznaje jednak, że kwoty pomocy nie odpowiadają wspomnianym w art. 1 ust. 1 zaskarżonej decyzji kwotom strat, jakie poniosła OA i Republika Grecka, ale różnicy pomiędzy opłatami uiszczanymi przez NOA a cenami rynkowymi.
- 205 Skarżące zarzucają Komisji, że popełniła oczywisty błąd w ocenie i naruszyła obowiązek uzasadnienia, nie dokonując w szczególności porównania opłat uiszczanych przez NOA z cenami rynkowymi w ramach stosowania kryterium inwestora prywatnego.
- 206 Komisja nie podważa, że warunki na rynku najmu statków powietrznych znacznie zmieniły się pomiędzy datą zawarcia umów głównych, przed wydarzeniami z dnia 11 września 2001 r., a okresem rozpatrywanym w niniejszym przypadku. W tym względzie nie zajmuje ona stanowiska co do sprawozdania zatytułowanego „Badanie dotyczące wysokości opłat na rynku w odniesieniu do NOA” z dnia 15 listopada 2005 r., sporządzonego na wniosek NOA przez kancelarię doradców „Aviation Economics”. Nie podaje ona także w wątpliwość twierdzeń skarżących, zgodnie z którymi OA była zobowiązana na mocy umów głównych do zapłaty kwoty uzgodnionych opłat tytułem odszkodowania za jednostronne rozwiązanie tych umów.
- 207 Jednakże Komisja sugeruje, że w niniejszym przypadku stwierdzone w zaskarżonej decyzji różnice pomiędzy opłatami uiszczanymi tytułem umów głównych a opłatami

uiszczanymi przez NOA pozwalają na wykazanie zmniejszenia kosztów najmu statków powietrznych przyznanego przez OA i Republikę Grecką na rzecz NOA. Decydujące znaczenie posiada zdaniem Komisji „wchłonięcie tych różnic w zakresie opłat przez zobowiązaną do zwrotu pomocy spółkę przeżywającą trudności gospodarcze”.

²⁰⁸ W tym względzie, wbrew twierdzeniom skarżącej (zob. pkt 34 powyżej), argument Komisji, zgodnie z którym działalność NOA w zakresie transportu powietrznego była subwencjonowana przez OA, której deficyt został ostatecznie pokryty przez Republikę Grecką, która w ten sposób poniosła stratę pośrednią, ogranicza się do rozwinięcia argumentacji przedstawionej w odpowiedzi na skargę i nie może być uznany za nowy zarzut.

²⁰⁹ Ponadto Komisja ogranicza się do podniesienia w istocie, że nie jest jej zadaniem przeprowadzenie porównania pomiędzy spornymi opłatami uiszczanymi przez NOA a cenami rynkowymi, ze względu na nieprzedstawienie przez władze greckie, pomimo wezwania ich do dostarczenia informacji, koniecznych dowodów. Poza tym i w każdym razie to porównanie jest zdaniem Komisji bezskuteczne, ponieważ NOA wedle wszelkiego prawdopodobieństwa bez interwencji Republiki Greckiej nie znalazłaby innych wynajmujących.

²¹⁰ W świetle tych argumentów stron należy określić elementy mające znaczenie dla zastosowania kryterium inwestora prywatnego w odniesieniu do spornych środków, a następnie zbadać odnośne obowiązki proceduralne stron w toku postępowania administracyjnego i rozłożenie ciężaru dowodu w niniejszym przypadku.

— W przedmiocie elementów mających znaczenie dla zastosowania kryterium inwestora prywatnego

- 211 Z art. 87 ust. 1 WE wynika, że pojęcie pomocy jest pojęciem obiektywnym, którego ustalenie zależy wyłącznie od kwestii, czy środek państwowy przyznaje korzyść, czy też jej nie przyznaje, jednemu przedsiębiorstwu lub niektórym przedsiębiorstwom (wyrok z dnia 27 stycznia 1998 r. w sprawie T-67/94 Ladbroke Racing przeciwko Komisji, Rec. s. II-1, pkt 52).
- 212 W szczególności w celu określenia, czy rozpatrywane środki mogą stanowić pomoc państwa, należy wziąć pod uwagę przede wszystkim skutki tego środka w odniesieniu do przedsiębiorstw będących beneficjentami, a nie – sytuację podmiotów publicznych lub prywatnych przyznających pomoc (wyrok Trybunału z dnia 22 marca 1977 r. w sprawie 78/76 Steinike & Weinlig, Rec. s. 595, pkt 21).
- 213 Należy więc ustalić, czy przedsiębiorstwo będące beneficjentem uzyskało korzyść ekonomiczną, jakiej by nie osiągnęło w normalnych warunkach rynkowych (zob. ww. wyroki: w sprawie Linde przeciwko Komisji, pkt 39; w sprawie Westdeutsche Landesbank Girozentrale i Land Nordrhein-Westfalen przeciwko Komisji, pkt 207 i przytoczone tam orzecznictwo). Nie zwalnia z obowiązku przeprowadzenia tego badania fakt, że przeprowadzenie transakcji jest racjonalne dla przyznających pomoc władz publicznych lub przedsiębiorstwa publicznego (zob. podobnie ww. wyroki: w sprawie Westdeutsche Landesbank Girozentrale i Land Nordrhein-Westfalen przeciwko Komisji, pkt 315; w sprawie Linde przeciwko Komisji, pkt 48–54).
- 214 Z powyższego wynika, jak podnosi Komisja, że nawet gdyby założyć, iż „wchłonięcie różnic w zakresie opłat” jest bardziej racjonalne niż rozwiązywanie umów głównych, racjonalne zarządzanie finansowe statkami powietrznymi przez OA i przez Republikę Grecką prowadzące do zmniejszenia strat dzięki podnajmowi tych statków powietrznych na rzecz NOA i świadczeniu usług temu przewoźnikowi w warunkach

rynkowych nie wystarczy, by zachowanie to było zgodne z kryterium inwestora prywatnego. Z powyższego wynika, że w kontekście niniejszego sporu, wbrew twierdzeniom skarżących, sama okoliczność, że Komisja nie zbadała w zaskarżonej decyzji wszystkich podnoszonych korzyści wynikających dla OA z podnajmu jej statków powietrznych na rzecz NOA, nie pozwala na stwierdzenie, że instytucja ta niewłaściwie zastosowała kryterium inwestora prywatnego.

²¹⁵ Natomiast Republika Grecka i NOA słusznie podkreślają konieczność przeprowadzenia, do celów zastosowania kryterium podmiotu prywatnego zgodnie z ww. orzecnictwem, porównania spornych opłat uiszczanych przez NOA na rzecz OA i Republiki Greckiej z opłatami rynkowymi.

²¹⁶ W tym względzie należy oddalić argumenty Komisji i Aeroporia Aigaiou, zgodnie z którymi takie porównanie jest bezskuteczne. Po pierwsze bowiem, zarówno z uzasadnienia, jak i z art. 1 ust. 1 zaskarżonej decyzji wyraźnie wynika, że pomoc, o której mowa w tej decyzji, nie polega na samym podnajmie statków powietrznych na rzecz NOA przez OA i Republikę Grecką, ale na uiszczaniu przez NOA opłat niższych od tych uiszczanych przez wynajmujących z tytułu głównych umów najmu lub umów leasingowych. Twierdzenia Komisji, zgodnie z którymi NOA nie byłaby w stanie bez pomocy Republiki Greckiej wynająć statków powietrznych na rynku, są w niniejszym przypadku pozbawione znaczenia.

²¹⁷ W tym względzie niniejszy spór dotyczy kwestii odrębnych od tych badanych na przykład w wyroku z dnia 5 października 2000 r. w sprawie C-288/96 Niemcy przeciwko Komisji, Rec. s. I-8237, pkt 30–32, 41, w którym Trybunał przyjął kryterium oparte na możliwościach uzyskania przez beneficjenta poręczenia państwa pożyczki na rynku kapitałowym w przypadku braku tego poręczenia. W sprawie, która doprowadziła do wydania wspomnianego wyroku, rozpatrywano bowiem przyznanie

poręczenia, podczas gdy w zaskarżonej decyzji środki zakwalifikowane jako pomoc odnosiły się wyłącznie do poziomu opłat stosowanych wobec NOA.

- 218 W niniejszym przypadku w ramach oceny spornych środków (motywy 186, 188 zaskarżonej decyzji) Komisja nie podważa ewentualnego braku wymagania przez OA i Republikę Grecką, w celu podjęcia jej statków powietrznych, wystarczających poręczeń zapłaty ze strony NOA. Nie zarzuca ona także OA, że, zamiast podnajmować statki powietrzne na rzecz NOA, nie rozwiązała głównych umów najmu.
- 219 Po drugie, Komisja, która nie bada restrukturyzacji grupy Olympic Airways jako takiej (zob. pkt 101 powyżej), nie zarzuca także Republice Greckiej, że ta nie przewidziała podczas tworzenia NOA przeniesienia na tę spółkę głównych umów najmu i umów leasingowych. W konsekwencji argument Aeroporia Aigaiou, zgodnie z którym istnienie pomocy państwa na rzecz NOA wynika jedynie z faktu, że spółka ta unikała zwykłego ryzyka handlowego związanego z utrzymywaniem głównych umów najmu, jest pozbawiony znaczenia.
- 220 Wreszcie w swej ocenie spornych środków Komisja nie podważa w świetle kryterium inwestora prywatnego decyzji o wstąpieniu Republiki Greckiej w prawa OA w ramach czterech umów leasingowych. Wskazuje, że ze sprawozdania firmy Moore Stephens wynika, że decyzja ta została podjęta przez Republikę Grecką w celu uniknięcia zastosowania zarówno w odniesieniu do OA, jak i jej samej jako poręczyciela, bardziej kosztownych wymogów narzucanych przez dane instytucje finansowe (głównych wynajmujących) podczas oddzielenia, a to ze względu na niepewność w odniesieniu do przyszłości OA i NOA. Komisja podkreśla wyłącznie, iż decyzja ta ma charakter odstępstwa, podnosząc, że, zdaniem ekspertów, aby umożliwić przeprowadzenie tej

transakcji, konieczne było przyjęcie nowego przepisu ustawodawczego (zob. motyw 159 zaskarżonej decyzji).

- 221 Z całości powyższych rozważań wynika, że, zakładając nawet, iż twierdzenia Komisji – zgodnie z którymi co do zasady podnajem statków powietrznych na rzecz NOA w zamian za opłaty niższe od tych uiszczanych z tytułu umów głównych był możliwy wyłącznie dzięki wsparciu Republiki Greckiej – były zasadne, nie zwalnia to Komisji z obowiązku zbadania, z zastosowaniem kryterium podmiotu prywatnego, czy opłaty uiszczane przez NOA były rzeczywiście niższe od tych, które uiszczałyby w normalnych warunkach rynkowych w rozpatrywanym okresie.
- 222 Zasady restrukturyzacji i różne środki wsparcia, o których wspomina Komisja, a które jako takie nie zostały przez nią zakwalifikowane w zaskarżonej decyzji jako pomoc państwa (zob. pkt 101 powyżej), stanowią wyłącznie kontekst, w który wpisuje się zarzucana pomoc, przyznana w postaci opłat za podnajem statków powietrznych niższych od tych uiszczanych z tytułu umów głównych. Kontekst ten nie pozwala sam w sobie na przyjęcie domniemania, w braku jakiegokolwiek innego ważkiego dowodu, że opłaty uiszczane przez NOA za podnajem statków powietrznych były niższe od opłat stosowanych na rynku.
- 223 Z powyższego wynika, że w niniejszym przypadku, wbrew twierdzeniom Komisji, zastosowanie kryterium podmiotu prywatnego pociągało za sobą obowiązek zbadania, czy sporne opłaty uiszczane przez NOA odpowiadają tym uiszczanym w rozpatrywanym okresie w normalnych warunkach rynkowych.

— W przedmiocie rozłożenia ciężaru dowodu i związanych z nim obowiązków proceduralnych Komisji i uczestniczącego w postępowaniu państwa członkowskiego

- ²²⁴ Zgodnie z orzecznictwem zadaniem Komisji jest przedstawienie w zaskarżonej decyzji dowodu dotyczącego przyznania nowej pomocy, polegające w niniejszym przypadku na porównaniu spornych opłat uiszczanych przez NOA z opłatami rynkowymi. Z postanowień art. 88 ust. 2 i 3 WE wynika bowiem, że w przypadku nieprzedstawienia takiego dowodu rozpatrywane nowe środki nie mogą być uznane za pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE (wyrok Trybunału z dnia 13 kwietnia 1994 r. w sprawach połączonych C-324/90 i C-342/90 Niemcy i Pleuger Worthington przeciwko Komisji, Rec. s. I-1173, pt 23).
- ²²⁵ Jednakże zastosowanie tej zasady dotyczącej rozłożenia ciężaru dowodu uzależnione jest od przestrzegania obowiązków proceduralnych ciążyących odpowiednio na Komisji i danym państwie członkowskim w ramach wykonywania przez tę instytucję przysługującego jej uprawnienia do nakazania państwu członkowskiemu, aby dostarczyło ono wszelkich koniecznych informacji (ww. wyrok w sprawie Olympiaki Aeroporia Ypiresies przeciwko Komisji, pkt 35).
- ²²⁶ W szczególności z orzecznictwa wynika, że Komisja jest upoważniona do wydania decyzji na podstawie dostępnych informacji, jeśli państwo członkowskie, naruszając swój wynikający z art. 10 WE obowiązek współpracy wobec tej instytucji, nie dostarcza Komisji informacji, jakich zażądała ona albo w celu zbadania kwalifikacji i zgodności ze wspólnym rynkiem nowej lub zmienionej pomocy, albo w celu sprawdzenia prawidłowego stosowania uprzednio dozwolonej pomocy. Jednakże przed wydaniem takiej decyzji Komisja musi nakazać państwu członkowskiemu przedstawienie w wyznaczonym przez nią terminie wszelkich dokumentów i informacji niezbędnych do wykonania przez tę instytucję kontroli. Tylko w sytuacji, gdy państwo członkowskie, pomimo żądania Komisji, nie dostarczy jej informacji, instytucja ta jest uprawniona do zakończenia postępowania i, na podstawie posiadanych informacji, wydania decyzji, w zależności od przypadku, dotyczącej istnienia i zgodności pomocy ze wspólnym

rynkiem lub decyzji stwierdzającej zgodność zastosowania uprzednio dozwolonej pomocy (zob. ww. wyrok w sprawie Olympiaki Aeroporia Ypiresies przeciwko Komisji, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo).

²²⁷ Wyżej wymienione obowiązki proceduralne zostały szczegółowo przedstawione w art. 2 ust. 2, art. 5 ust. 1 i 2, art. 10 i art. 13 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999.

²²⁸ Należy także przypomnieć, że zgodnie z art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999 „[d]ecyzja o wszczęciu [formalnego postępowania wyjaśniającego] zawiera podsumowanie odpowiednich kwestii faktycznych i prawnych, wstępną ocenę Komisji odnośnie do charakteru pomocowego proponowanego środka i określa wątpliwości co do jego zgodności ze wspólnym rynkiem”.

²²⁹ Powyższe obowiązki proceduralne nałożone zostają na dane państwo członkowskie oraz na Komisję w celu umożliwienia tej ostatniej sprawowania kontroli na podstawie wystarczająco jasnych i dokładnych informacji, przy jednoczesnym poszanowaniu prawa danego państwa członkowskiego do przedstawienia swojego stanowiska. Należy bowiem przypomnieć, że zgodnie z ustalonym orzecznictwem poszanowanie prawa do obrony w każdym postępowaniu wszczętym w stosunku do danej osoby, które może zakończyć się wydaniem aktu dla niej niekorzystnego, stanowi podstawową zasadę prawa Unii i winno być przestrzegane nawet wtedy, gdy brak jest szczegółowych uregulowań (zob. ww. wyrok w sprawie Olympiaki Aeroporia Ypiresies przeciwko Komisji, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 230 W świetle tych zasad proceduralnych należy zbadać, czy w niniejszej sprawie Komisja miała prawo, jak w istocie podnosi ta instytucja, domniemywać istnienie pomocy państwa wyłącznie na podstawie informacji, jakimi dysponowała, lub też czy zastosowanie kryterium inwestora prywatnego nakładało na nią obowiązek kontynuowania dochodzenia w celu umożliwienia porównania spornych opłat uiszczanych przez NOA z opłatami, które byłyby uiszczane w normalnych warunkach rynkowych.
- 231 W tym celu należy zbadać treść żądania udzielenia informacji i decyzji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego, a także uwag Republiki Greckiej przedstawionych przed Sądem.
- 232 Po pierwsze, w żądaniu udzielenia informacji z dnia 8 września 2003 r. Komisja zażądała na podstawie art. 5 i 10 rozporządzenia nr 659/1999, aby przekazano jej wszystkie informacje konieczne do zbadania środków związanych z procedurą restrukturyzacji i prywatyzacji przewoźnika lotniczego OA. Przypomniała w tym względzie, że, w przypadku gdy bada ona zgodność pomocy państwa ze wspólnym rynkiem, musi uwzględnić wszystkie istotne informacje, w tym, w stosownym wypadku, kontekst już zbadany w decyzji wydanej wcześniej.
- 233 A zatem z decyzji tej wynika, że żądanie dotyczyło, ze względu na brak zgłoszenia procedury prywatyzacyjnej i nowych środków restrukturyzacji OA mających na celu jej prywatyzację, tych wszystkich elementów związanych z tą restrukturyzacją i prywatyzacją, które mogą zawierać elementy pomocy państwa. Komisja w szczególności zażądała przekazania planu przedsiębiorstwa NOA, struktury jej akcjonariatu, szczegółowych informacji dotyczących jej akcji i finansowania, w tym długów, statusu prawnego i podatkowego, a także szczegółowych informacji dotyczących możliwej likwidacji OA i jej oddziałów.

- 234 Po drugie, w decyzji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego z dnia 16 marca 2004 r. Komisja zbadała wstępnie sytuację finansową OA w 2001 r. i w 2002 r. w świetle poddanych audytowi sprawozdań z tych dwóch lat obrotowych, które otrzymała dopiero we wrześniu i w grudniu 2003 r. Wysokość strat poniesionych przez OA potwierdza zdaniem Komisji jej ocenę przedstawioną w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., zgodnie z którą Republika Grecka stała się de facto podstawowym źródłem finansowania tej spółki, bez wsparcia którego spółka musiałaby wedle wszelkiego prawdopodobieństwa zaprzestać prowadzenia działalności (pkt 17, 26, 29).
- 235 W odniesieniu do ewentualnej nowej pomocy przyznanej po dniu 11 grudnia 2002 r., która jest rozpatrywana w niniejszym przypadku, Komisja stwierdziła w decyzji z dnia 16 marca 2004 r., że OA i NOA są „tym samym przedsiębiorstwem z punktu widzenia przepisów wspólnotowych [w zakresie] pomocy państwa” (pkt 106, 108).
- 236 W odniesieniu w szczególności do samolotów eksploatowanych przez NOA Komisja ograniczyła się do podniesienia w ramach szczegółowego opisu sytuacji, że z bilansu przekształcenia sporządzonego na podstawie ustawy nr 3185/2003 na wniosek władz greckich przez spółkę Deloitte & Touche wynika, iż własność 18 samolotów, które należały do OA lub do Olympic Aviation, została przeniesiona na NOA. Ponadto w odniesieniu do podnajmu samolotów przez OA na rzecz NOA Komisja wskazała, że Deloitte & Touche wyjaśniła, iż ten podnajem oznacza, że OA pozostaje jedynym podmiotem odpowiedzialnym wobec czarterującego i że umożliwia on NOA skorzystanie, jak podkreślają same władze greckie, z poręczeń przedstawionych przez państwo w odniesieniu do najmu statków powietrznych i innych zobowiązań umownych, a zwłaszcza poręczeń pożyczek odnoszących się do zakupu nowych statków powietrznych i przeniesienia do nowego portu lotniczego w Spata, zatwierdzonych przez Komisję w 1998 r. i w 2000 r. jako pomoc na restrukturyzację i uznanych za niezgodne ze wspólnym rynkiem w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. (pkt 54 decyzji z dnia 16 marca 2004 r.; zob. także pkt 6 powyżej). Komisja podkreśliła, że zdaniem doradców rządu, spółki Kantor, istotne było, że NOA rozpoczęła swą działalność pod koniec 2003 r., zwłaszcza „w celu skorzystania z niższych stawek za zakup i czarter

statków powietrznych, umożliwiając w ten sposób unowocześnienie i odnowienie floty” i że OA „musiała pokonać znaczne trudności, by przetrwać do sezonu zimowego 2003/2004” (pkt 57).

- 237 Poza tym Komisja wskazała w tej decyzji z dnia 16 marca 2004 r., iż we wniesionej do niej skardze Aeroporia Aigaiou podniosła, że przekazanie aktywów OA na rzecz NOA przy jednoczesnym pozostawieniu wszystkich pasywów po stronie OA stanowiło pomoc państwa. Komisja także wskazała, że, zdaniem tej wnoszącej skargę spółki, jeśli czarterujący i instytucje finansowe zaakceptowały przekazanie statków powietrznych należących do OA na rzecz NOA, uczyniłyby to prawdopodobnie w zamian za poręczenie państwa, które stanowiłoby pomoc państwa (pkt 76).
- 238 Z badania żądania udzielenia informacji i decyzji z dnia 16 marca 2004 r. wynika zatem, że Komisja w żadnym momencie, nawet w sposób dorozumiany, nie powołała się w tych decyzjach na wysokość opłat uiszczanych przez NOA na rzecz OA w zamian za podnajem samolotów. Żądanie udzielenia informacji dotyczy wyłącznie w sposób bardzo ogólny środków związanych z procedurą restrukturyzacji i prywatyzacji OA, które mogą stanowić pomoc państwa. Jeśli chodzi o decyzję o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego, dotyczy ona wyłącznie, w części poświęconej ocenie rozpatrywanych środków, środków na rzecz OA, a także procedury prywatyzacyjnej, która nie została zbadana w zaskarżonej decyzji, ale była przedmiotem odrębnego postępowania, które doprowadziło do wydania decyzji Komisji z dnia 17 września 2008 r. zatwierdzającej plan prywatyzacji.
- 239 W szczególności o podnajmie samolotów przez OA na rzecz NOA mowa jest wyłącznie w części opisowej decyzji z dnia 16 marca 2004 r. w kontekście korzyści, jaką faktycznie uzyskała NOA z poręczeń przedstawionych przez państwo na rzecz OA w odniesieniu do najmu samolotów i uznanych za niezgodne ze wspólnym rynkiem w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. Jednakże należy przypomnieć, że podnajem na

rzecz NOA tych samolotów sam w sobie w tym kontekście nie jest zakwalifikowany jako pomoc w zaskarżonej decyzji, która dotyczy wyłącznie wysokości opłat.

- 240 W takich okolicznościach należy stwierdzić, że decyzja o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego nie zawiera wstępnej oceny opłat uiszczanych przez tę spółkę mającej na celu określenie, czy zawierają one element pomocy, który to wymóg ustanawia art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999.
- 241 Jednakże w uwagach z dnia 11 czerwca 2004 r. dotyczących tej decyzji i wszczęcia formalnego postępowania wyjaśniającego Republika Grecka między innymi wyjaśniła, że samoloty wynajmowane przez OA były podnajmowane na rzecz NOA po cenie rynkowej ze względu na odszkodowanie, jakie OA musiałaby wypłacić wynajmującym w przypadku rozwiązania głównych umów najmu przed ich wygaśnięciem. Ten podnajem był zdaniem Republiki Greckiej jedynie rozwiązaniem krótkoterminowym, gdyż wszystkie główne umowy najmu (z wyjątkiem kilku z nich, które miały wkrótce wygasnąć) musiały być odnowione w przyszłości przez NOA. Natomiast cztery leasingowane samoloty nadal są podnajmowane na rzecz NOA po cenie rynkowej.
- 242 Ponadto ze sprawozdania firmy Moore Stephens wynika, że podczas kontroli przeprowadzonych na miejscu zarząd NOA wyjaśnił ekspertom Komisji różnice pomiędzy, z jednej strony, opłatami uiszczanymi przez tę spółkę za podnajem samolotów, a, z drugiej strony, opłatami uiszczanymi przez OA z tytułu głównych umów najmu i przez Republikę Grecką z tytułu głównych umów najmu, podnosząc, że opłaty za podnajem odpowiadały cenom rynkowym i że NOA mogłaby wynająć statki powietrzne od innych wynajmujących, gdyby ten podnajem nie został jej zaoferowany po cenie rynkowej.

- 243 Ponadto jest bezsporne, że Republika Grecka przekazała wszystkie konieczne informacje dotyczące rozpatrywanych głównych umów i umów podnajmu, a w szczególności uzgodnionych opłat. Nie przekazała jedynie żadnego dowodu dotyczącego wysokości opłat żądanych w rozpatrywanym okresie w normalnych warunkach rynkowych.
- 244 Tymczasem ani z żądania udzielenia informacji, ani z decyzji z dnia 16 marca 2004 r., ani z innych akt sprawy nie wynika, a Komisja skądinąd tego nie twierdzi, jakoby w jakikolwiek sposób podważyła w toku postępowania administracyjnego wysokość opłat uiszczanych przez NOA w świetle warunków rynkowych i zażądała od Republiki Greckiej dostarczenia dodatkowych informacji w tym zakresie.
- 245 Należy zresztą zauważyć, iż w uwagach z dnia 26 października 2004 r. dotyczących żądania zawieszenia wszelkich środków pomocowych Republika Grecka podkreśliła, że od momentu przedstawienia uwag z dnia 11 czerwca 2004 r. nie była informowana o żadnym nowym środku dochodzeniowym ze strony Komisji i nie otrzymała żadnego żądania udzielenia dodatkowych informacji dotyczących tych uwag.
- 246 W tych okolicznościach z braku, po pierwsze, jakiegokolwiek wyraźnego podważenia w toku postępowania administracyjnego wysokości opłat uiszczanych przez NOA, i, po drugie, jakiegokolwiek zażądania w toku tego postępowania udzielenia informacji dotyczących zgodności tych opłat z cenami rynkowymi, zdaniem Republiki Greckiej nie można jej zarzucać, że nie dostarczyła Komisji informacji wystarczających, by umożliwić tej ostatniej dokonanie oceny spornych środków ze znajomością sprawy.

- 247 Poza tym i w każdym razie należy podnieść, iż Komisja nie utrzymuje przed Sądem, że brakujące informacje posiadała głównie Republika Grecka. Powołuje się ona wyłącznie na informacje dotyczące cen rynkowych, które mogła bez trudu zdobyć, ograniczając się do przeprowadzenia badania rynku w rozpatrywanym okresie.
- 248 W tym kontekście Komisja nie może zwolnić się z obowiązku udowodnienia, że rozpatrywane opłaty, uiszczane przez NOA w zamian za podnajem samolotów, nie odpowiadały cenom rynkowym. Należało do niej co najmniej dostarczenie choćby najmniejszych dowodów opartego na elementach stanu faktycznego, które mogłyby zobowiązać Republikę Grecką do dostarczenia dodatkowych wyjaśnień (zob. analogicznie w odniesieniu do dowodu udziału przedsiębiorstwa w kartelu wyrok Trybunału z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 78, 79).
- 249 Do Komisji zatem należało, zgodnie z ciążącym na niej obowiązkiem przeprowadzenia starannego i bezstronnego dochodzenia w interesie prawidłowego stosowania postanowień traktatu o podstawowym znaczeniu, odnoszących się do pomocy państwa, kontynuowanie dochodzenia i poszerzenie jego zakresu w związku ze sprawozdaniem firmy Moore Stephens, a to w celu ustalenia, czy opłaty uiszczane przez NOA są zgodne z kryterium prywatnego podmiotu gospodarczego. W tym względzie jej zadaniem było bądź zażądanie od Republiki Greckiej udzielenia dodatkowych informacji dotyczących wysokości opłat uiszczanych przez NOA, przy jednoczesnym wyjaśnieniu zgodnie z art. 10 ust. 3 rozporządzenia nr 659/1999 charakteru wymaganych informacji, bądź zlecenie przeprowadzenia dodatkowej opinii biegłych, aby móc porównać wysokości spornych opłat z cenami rynkowymi.
- 250 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z wymogami związanymi z przestrzeganiem prawa do obrony informacje nie pochodzące od władz greckich, które zostały uzyskane przez Komisję od osób trzecich, mogły być uwzględnione przez tę

instytucję na poparcie stwierdzenia istnienia pomocy państwa dopiero po umożliwieniu tym władzom przedstawienia uwag dotyczących tych informacji (zob. podobnie wyroki Trybunału: z dnia 10 lipca 1986 r. w sprawie 234/84 Belgia przeciwko Komisji, Rec. s. 2263, pkt 27–29; z dnia 14 lutego 1990 r. w sprawie C-301/87 Francja przeciwko Komisji, Rec. s. I-307, pkt 29, 30).

- ²⁵¹ W niniejszym przypadku, w świetle wszystkich powyższych rozważań, wystarczy zatem stwierdzić, że Komisja w zaskarżonej decyzji nie zbadała, czego wymaga zastosowanie kryterium prywatnego podmiotu gospodarczego, tego, czy sporne opłaty są niższe od cen rynkowych. Zaskarżona decyzja nie zawiera bowiem żadnego stwierdzenia mającego na celu podważenie stanowiska bronionego w tym zakresie przez skarżącą w toku postępowania administracyjnego (zob. pkt 241 powyżej). Ponadto ze szczegółowego planu pracy ekspertów, przedstawionego w sprawozdaniu firmy Moore Stephens, na które powoływano się w zaskarżonej decyzji, wynika, że dochodzenie dotyczyło wyłącznie ryzyka podnajmu samolotów na rzecz NOA „w zamian za opłaty sztucznie obniżone (mimo że opłaty te mogłyby być równe cenom rynkowym)”. Tymczasem należy przypomnieć w tym względzie, że o ile Komisja może, nie będąc do tego zobowiązana, przeprowadzić konsultacje z ekspertami zewnętrznymi, nie zwalnia jej to jednak z oceny ich prac (wyrok Sądu z dnia 16 września 2004 r. w sprawie T-274/01 Valmont przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3145, pkt 72).

- ²⁵² Z powyższego wynika, że opierając się wyłącznie na różnicach pomiędzy, z jednej strony, opłatami uiszczanymi przez OA i przez Republikę Grecką w zamian za wynajem samolotów, a, z drugiej strony, opłatami uiszczanymi przez NOA w zamian za podnajem tych samolotów, w celu stwierdzenia uzyskania przez tę spółkę korzyści, której ta nie uzyskiwałaby w normalnych warunkach rynkowych, Komisja, stosując kryterium inwestora prywatnego, popełniła oczywisty błąd w ocenie.

²⁵³ Z powyższego wynika, że zarzut dotyczący naruszenia art. 87 ust. 1 WE jest zasadny. Należy zatem stwierdzić nieważność art. 1 ust. 1 zaskarżonej decyzji, bez konieczności badania zarzutów dotyczących braku uzasadnienia i możliwości przypisania rozpatrywanych środków państwu. W konsekwencji należy także stwierdzić nieważność art. 2 tej decyzji w zakresie, w jakim nakłada on obowiązek zwrotu pomocy, o której mowa w art. 1 ust. 1.

3. *W przedmiocie pomocy przyznanej na rzecz OA*

a) W przedmiocie przedpłaty zawyżonej kwoty wartości aktywów OA przekazanych na rzecz NOA (art. 1 ust. 2 zaskarżonej decyzji) (sprawy T-415/05 i T-423/05)

²⁵⁴ Republika Grecka i OA podważają zaskarżoną decyzję w zakresie, w jakim Komisja stwierdza w jej art. 1 ust. 2 bezprawne przyznanie tej spółce niezgodnej ze wspólnym rynkiem pomocy, której kwota odpowiada zawyżeniu wyceny wartości aktywów OA przekazanych na rzecz NOA podczas tworzenia tego nowego przewoźnika lotniczego.

²⁵⁵ Skarżące powołują się na naruszenie art. 87 ust. 1 WE, a także na brak uzasadnienia. Republika Grecka utrzymuje dodatkowo, że, zakładając nawet, iż rozpatrywany środek może być zakwalifikowany jako pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE, co ona podważa, to środek ten powinien być uznany za zgodny ze wspólnym rynkiem na mocy art. 87 ust. 3 lit. c) WE. Zaskarżona decyzja jest także zdaniem tego państwa członkowskiego dotknięta brakiem uzasadnienia w tym zakresie.

W przedmiocie naruszenia art. 87 ust. 1 WE i braku uzasadnienia (sprawy T-415/05 i T-423/05)

— Argumenty stron

- ²⁵⁶ Republika Grecka i OA utrzymują, że Komisja i jej eksperci działali wbrew logice ekonomicznej rządzącej przekształceniem grupy Olympic Airways, które potraktowali jedynie jako przekształcenie wewnętrzne. Wyjaśniają one, że procedura prywatyzacyjna, na którą Republika Grecka zdecydowała się począwszy od 2003 r., była oparta na oddzieleniu działalności w zakresie przelotów grupy Olympic Airways i utworzeniu nowej niezależnej spółki NOA, zewnętrznej wobec grupy Olympic Airways, w celu zmaksymalizowania jej wartości i jej natychmiastowej sprzedaży. To przekształcenie miało na celu umożliwienie Republice Greckiej odzyskania jak największej części jej inwestycji w OA dokonanych pod postacią pomocy na restrukturyzację wypłaconej w ostatnim dziesięcioleciu.
- ²⁵⁷ W tym kontekście Komisja pomyliła kryterium inwestora prywatnego z kryterium wierzyciela prywatnego. Inwestor prywatny oceniłby bowiem szanse naprawcze przedsiębiorstwa i nie wymagałby postawienia przedsiębiorstwa w stan upadłości po pierwszej niewydolności, nie uwzględniając w żaden sposób długoterminowego potencjału tego przedsiębiorstwa.
- ²⁵⁸ Na podstawie bilansów przekształcenia kapitał spółki NOA został ustalony na około 130 mln EUR. Republika Grecka dokonała zatem na rzecz OA wypłat całkowitej kwoty równej tej sumie, z czego ponad połowa została wykorzystana przez OA na wypłatę odszkodowań i pokrycie kosztów związanych ze zwolnieniem pracowników w wyniku przekształcenia.

- 259 Wbrew twierdzeniom Komisji ta przedpłata nie przyniosła OA żadnej korzyści, ponieważ jej wysokość nie przekraczała wartości majątku, którego ta spółka została pozbawiona. Ponadto miała ona charakter tymczasowy, w oczekiwaniu na uzyskanie kwoty sprzedaży NOA i innych spółek wywodzących się z grupy Olympic Airways.
- 260 W takich okolicznościach zaskarżona decyzja jest dotknięta oczywistym błędem w ocenie i brakiem uzasadnienia w odniesieniu do przyznania korzyści na rzecz OA i zastosowania kryterium inwestora prywatnego.
- 261 Skarżące podnoszą, że, w kontekście przekształcenia grupy Olympic Airways, aktywa przekazane na rzecz NOA powinny być wycenione zgodnie z ich wartością rynkową. W tym względzie podniosły one, że, podczas gdy wartość aktywów przekazanych na rzecz NOA została wyceniona przez ekspertów Komisji na 38,5 mln EUR, wartość samych samolotów, których OA została pozbawiona, została na podstawie sprawozdania sporządzonego przez Airclaims wyceniona na ponad 120 mln EUR.
- 262 Ponadto skarżące podważają brak jakiegokolwiek prawa do wypłaty na rzecz OA odszkodowania za wszystkie prawa do okien czasowych na start lub lądowanie w poszczególnych portach lotniczych, w szczególności na Heathrow (Londyn, Zjednoczone Królestwo), gdzie sprzedaż praw przez przewoźników lotniczych przyniosłaby im około 7 lub 8 mln EUR za jedno okno czasowe, za umowy dwustronne, które zawarła, a także w zamian za jej powszechnie znany znak handlowy i logo.
- 263 W tym względzie OA podnosi, że wartość firmy wynosząca 30 mln EUR, wpisana w bilansie przekształcenia OA, została zaksięgowana w ramach fuzji poprzez wchłonięcie działalności OA z zakresu przelotów i jej oddziału Olympic Aviation przez Macedonian Airways, obecnie NOA, na podstawie między innymi przepisów greckiej

ustawy nr 2190/1920 o spółkach akcyjnych, skodyfikowanej przez dekret królewski 174/1963 (FEK A 37, zwanej dalej „ustawą nr 2190/1920”) i ustawy nr 3185/2003, a także międzynarodowymi standardami sprawozdawczości finansowej nr 3 „Łączenie przedsiębiorstw” (zwanymi dalej „standardami MSSF 3”). W szczególności na mocy art. 43 ust. 4 lit. b) ustawy nr 2190/1920 „wartość firmy (goodwill) przedsiębiorstwa, które zostaje utworzone podczas wykupu lub fuzji każdej jednostki ekonomicznej i która jest równa różnicy pomiędzy całkowitą ceną zakupu a rzeczywistą wartością aktywów, jest rejestrowana na koncie »wartość firmy przedsiębiorstwa« wśród wartości niematerialnych i jest amortyzowana albo ryczałtowo, albo w sposób rozłożony w czasie i przy zastosowaniu stałej stopy, w ciągu kilku lat obrachunkowych, a okres amortyzacji nie może przekraczać pięciu lat”. Ponadto z ustawodawstwa greckiego wynika, że wkłady rzeczowe na rzecz spółki akcyjnej powinny być wyceniane w oparciu o ich rzeczywistą wartość, a nie – historyczny koszt nabycia.

264 OA dodaje, że gdyby wycena wartości aktywów przekazanych na rzecz NOA nie odpowiadała wartości rynkowej tych aktywów, sprzedaż NOA po cenie niższej od rynkowej zawierałaby pomoc państwa dla potencjalnych nabywców NOA i nie uwzględniałaby praw wierzycieli OA.

265 Podczas próby prywatyzacji NOA, która doprowadziła do podpisania w dniu 5 sierpnia 2005 r. protokołu porozumienia, wartość NOA na dzień 31 grudnia 2004 r. została wyceniona przez inwestora prywatnego na kwotę wyższą od 100 mln EUR, co było zgodne z wyceną księgową przeprowadzoną w dniu 12 grudnia 2003 r. po odliczeniu strat poniesionych przez NOA.

266 OA podważa twierdzenia Komisji dotyczące braku przeprowadzenia niezależnego audytu bilansów przekształcenia. Jej zdaniem wszystkie te bilanse zostały sporządzone przez biegłego rewidenta zgodnie z ustawą nr 3185/2003.

267 W odniesieniu do wyceny wierzytelności NOA OA podnosi, iż ze sprawozdania dołączonego do bilansu otwarcia NOA wynika, że każda różnica pomiędzy

wierzytelnościami zawartymi w bilansie otwarcia tego nowego przewoźnika lotniczego a ostatecznie zwróconymi kwotami zostanie zapisana po stronie kredytowej lub debetowej kont OA i Olympic Aviation, efektem czego nie będzie miało wpływu na aktywa netto NOA. Ponadto skarżące zarzucają Komisji, że nie uwzględniła oczekiwanych przychodów z przyszłej sprzedaży dwóch samolotów, wciąż zarejestrowanych w bilansie OA.

268 Wreszcie w odniesieniu do twierdzenia Komisji, zgodnie z którym zaskarżona decyzyja pozostawia kwotę zawyżonej wyceny wartości aktywów przekazanych na rzecz OA jako otwartą do dyskusji w ramach lojalnej współpracy na podstawie art. 10 WE, Republika Grecka i OA powołują się na trudności związane z ilościowym określeniem kwoty zarzucanej pomocy dla celów jej odzyskania. Przypominają one, że, w przypadku gdy wierzytelność nie jest bezsporna, nie jest ona na mocy prawa greckiego wymagalna. Zarzucają one Komisji, że nie ustosunkowała się ona do informacji, które władze greckie przekazały jej w piśmie z dnia 16 listopada 2005 r., w którym znajdowało się sprawozdanie firmy Deloitte & Touche z dnia 27 października 2005 r., ujawniające szereg błędów popełnionych przez ekspertów Komisji w zakresie dotyczącym ilościowego określenia aktywów przekazanych na rzecz NOA. Zgodnie z tym sprawozdaniem firmy Deloitte & Touche dostosowania ich wartości dokonane przez Komisję nie odzwierciedlają rzeczywistej struktury majątku i sytuacji finansowej NOA po przekształceniu, co jest sprzeczne z ustawą nr 2190/1920 przewidującą, że w celu wiernego odzwierciedlenia sytuacji przedsiębiorstwa można odstąpić od stosowania jej przepisów. Ekspertki Komisji sami przyznają, że te dostosowania „niekoniecznie obejmują wszystko, co byłoby wymagane, gdyby został przeprowadzony audyt” (przypis 10 zaskarżonej decyzji).

269 Ponadto OA zarzuca Komisji, że nie określiła właściwych rynków i nie zbadała warunków konkurencji na tych rynkach. Wniosek, zgodnie z którym sporny środek zakłóca konkurencję, jest nie tylko pozbawiony uzasadnienia, ale także błędny. 33 z 38 greckich portów lotniczych są bowiem obsługiwane przez OA na podstawie obowiązku

świadczenia usługi publicznej, bez żadnej konkurencji, a około trzydziestu z tych portów lotniczych nie dąży do realizacji żadnego celu rynkowego.

- 270 Komisja utrzymuje, że sporna przedpłata stanowi sama w sobie pomoc państwa. Skarżące nie przedstawiły żadnego poważnego powodu, na którym inwestor prywatny mógłby oprzeć uzasadnione i realistyczne oczekiwanie osiągnięcia satysfakcjonującego zwrotu tej przedpłaty w świetle szczególnie trudnej sytuacji OA, którą charakteryzuje wieloletnie przyznawanie jej pomocy, nieudane próby restrukturyzacji i sprzedaży, ciągłe ujemne wyniki oraz akumulacja długów i strat. Prywatni wierzyciele OA tacy jak wynajmujący jej samoloty i banki ABN Amro i Crédit Lyonnais, postarały się zresztą o uzyskanie poręczeń Republiki Greckiej. Poza tym ze sprawozdania firmy Moore Stephens wynika, że sporna przedpłata została wykorzystana w celu sfinansowania wydatków operacyjnych, takich jak wynajem przez OA samolotów podnajmowanych na rzecz NOA.
- 271 Jedynie pomocniczo Komisja zbadała w zaskarżonej decyzji, czy sporna zapłata może być uznana za formę odszkodowania przyznanego przez państwo na rzecz OA w zamian za aktywa, które zostały przekazane NOA.
- 272 W tym względzie eksperci Komisji stwierdzili, że sporna kwota wynosząca 130 mln EUR została określona na podstawie danych przekazanych firmie Deloitte & Touche przez zarząd OA, które to dane nie zostały jednak ocenione przez niezależnych audytorów. W ich sprawozdaniu na temat sytuacji finansowej NOA w roku obrachunkowym, który zakończył się w dniu 31 grudnia 2003 r., wyznaczeni przez władze greckie audytorzy wyrazili zastrzeżenia co do bilansów otwarcia spółki.
- 273 Ekspert Komisji wycenili wartość aktywów netto przekazanych na rzecz NOA na 38,5 mln EUR po dostosowaniu, z zastrzeżeniami, bilansu sektora działalności

z zakresu przelotów. Oparli się na danych księgowych dostarczonych przez władze greckie i zastosowali uznane praktyki księgowe, odejmując między innymi wątpliwe wierzytelności, zysk z przyszłych sprzedaży samolotów, a także wartość firmy i uwzględniając całkowitą kwotę długów, amortyzację kosztów samolotów, a także przewidywania dotyczące niektórych przychodów i wydatków, zwłaszcza w zakresie podatków.

274 Komisja, popierana przez interwenienta, podważa, jakoby przekształcenie grupy Olympic Airways miało własną wartość księgową. Jej zdaniem skarżące nie uwzględniają definicji pojęcia wartości firmy zawartej w standardach rachunkowości. Zgodnie ze standardem MSSF 3 ust. 51 wartość firmy odpowiada nadwyżce kosztów nabycia nad udziałem nabywcy w godziwej wartości netto nabytych i możliwych do zidentyfikowania aktywów i pasywów. Nie można byłoby mówić obiektywnie o wartości firmy w przypadku braku swobodnej transakcji, jeśli chodzi, tak jak zdaniem Komisji ma to miejsce w niniejszym przypadku, jedynie o restrukturyzację wewnętrzną grupy Olympic Airways przez Republikę Grecką. W szczególności, wbrew twierdzeniom OA, nie doszło do rzeczywistej fuzji lub wykupu, ponieważ nie było ceny rynkowej, która jest warunkiem koniecznym istnienia wartości firmy.

275 Ponadto zasady rachunkowości nie zezwalają na zaksięgowanie aktywów niematerialnych, których rzeczywista wartość nie może być wiarygodnie określona. W szczególności niemożliwe jest określenie „rzeczywistego obrazu przekształcenia” w oparciu o sztuczny bilans przekształcenia sporządzony na podstawie jedynie szacunków zarządu OA.

276 W duplice w sprawie T-423/05 Komisja podnosi, iż to w replice OA wyjaśnia po raz pierwszy, że na wartość firmy składają się wszystkie składniki niematerialne (nazwa handlowa, okna czasowe na start lub lądowanie), co całkowicie odbiega od definicji

podanej w ww. standardzie MSSF 3 ust. 51, a także w przytaczanym przez OA ustawodawstwie greckim. Argumentacja ta jest zatem spóźniona.

- ²⁷⁷ W odniesieniu do ceny sprzedaży NOA, na którą powołuje się OA, Komisja podnosi, że byłoby słuszniej, gdyby była ona oparta na rzeczywistej sprzedaży, a nie na arbitralnych szacunkach, przeprowadzonych na podstawie niezatwierdzonych szacunków, niezależnie od wartości samolotów powietrznych, które stanowią jedynie jeden ze składników bilansu.
- ²⁷⁸ Wreszcie zaskarżona decyzja jest wystarczająco uzasadniona. Wszystkie informacje uwzględnione przez ekspertów Komisji zgodnie z zasadami rozsądnego i zdrowego zarządzania zostały przedstawione w tabeli znajdującej się w motywie 120 tej decyzji. Informacjom tym towarzyszy komentarz (motywy 110–126), a także ocena prawna Komisji (motywy 197–201).

— Ocena Sądu

- ²⁷⁹ Jest bezsporne, że na podstawie art. 27 ustawy nr 3185/2003 Republika Grecka dokonała na rzecz OA ze specjalnego konta w kilku transzach rozłożonych na okres od grudnia 2003 r. do maja 2004 r. przedpłaty całkowitej kwoty wynoszącej około 130 mln EUR, odpowiadającej zdaniem władz greckich wartości aktywów przekazanych na rzecz NOA podczas tworzenia tej nowej spółki.

280 Artykuł 27 ust. 1 i 5 ustawy nr 3185/2003 przewidywał bowiem, że wszystkie akcje spółki będące wynikiem przekształcenia grupy Olympic Airways zostaną przekazane bez wynagrodzenia Republice Greckiej w celu prywatyzacji tych spółek i że zysk ze sprzedaży sprywatyzowanych spółek grupy zostanie zapisany na dobro specjalnego konta Republiki Greckiej, nazwanego „Państwo greckie – Konto prywatyzacji grupy Olympic Airways”. Według tego artykułu, aby pokryć konieczne wydatki związane ze zwolnieniem personelu i pokryciem zobowiązań finansowych OA i Olympic Aviation w okresie przekształcenia i likwidacji, to specjalne konto zostanie obciążone zaliczkami państwa w wysokości odpowiadającej wartości nominalnej przypadających Republice Greckiej akcji nowego przewoźnika lotniczego będących wynikiem przekształcenia.

281 W niniejszym przypadku z art. 1 ust. 2 zaskarżonej decyzji wyraźnie wynika, że sporna pomoc polega jedynie na zawyżonej zdaniem Komisji wycenie wartości aktywów przekazanych na rzecz NOA podczas jej utworzenia. Komisja szacuje tymczasowo kwotę tej pomocy na 91,5 mln EUR. W sentencji zaskarżonej decyzji nie podważa ona samej zasady dokonania na rzecz OA przedpłaty kwoty wartości wszystkich aktywów przekazanych na rzecz NOA.

282 Prawdą jest, że Komisja podkreśla w motywie 196 zaskarżonej decyzji, że wypłata zaliczki w wysokości około 130 mln EUR na rzecz przedsiębiorstwa takiego jak OA, które znajdowało się w szczególnie trudnej sytuacji ekonomicznej i które poza tym właśnie zostało pozbawione sektora działalności w zakresie przelotów i którego długi z tytułu podatków i składek na ubezpieczenie społeczne wobec Republiki Greckiej wynosiły pod koniec 2003 r. 522 mln EUR i nadal rosły, a aktywa, które mogłyby być zrealizowane w celu spłaty tych długów, zniknęły, była sprzeczna z kryterium inwestora prywatnego. W tym względzie Komisja, odwołując się do opinii rzecznika generalnego J. Mischa przedstawionej w sprawie C-480/98 Hiszpania przeciwko Komisji, w której Trybunał wydał wyrok z dnia 12 października 2000 r., Rec. s. I-8717, I-8720, pkt 32–43, podnosi, że w takim kontekście wierzyciel prywatny, który w niniejszej sprawie jest także głównym wierzycielem OA i miał małe rzeczywiste szanse na uzyskanie spłaty swych wierzytelności wobec OA, podjąłby wszelkie środki prawne w celu uzyskania spłaty wymagalnych wierzytelności lub realizacji poręczeń.

- 283 Jednakże należy przypomnieć, że Komisja w zaskarżonej decyzji nie podważa decyzji Republiki Greckiej o przekształceniu grupy Olympic Airways w celu ułatwienia prywatyzacji za pomocą przekazania aktywów jej sektora działalności z zakresu przelotów na rzecz NOA i przewidzenia między innymi spornej przedpłaty na rzecz OA, zamiast domagania się natychmiastowego postawienia OA w stan upadłości w celu odzyskania co najmniej części jej wierzytelności wobec tej spółki (zob. pkt 101, 281 powyżej). Komisja ogranicza się do stwierdzenia, że w braku perspektywy długoterminowej rentowności OA inwestor prywatny nie przyznałby zaliczki finansowej analogicznej do tej wypłaconej tej spółce. Komisja nie kwalifikuje jednak w motywach lub w sentencji zaskarżonej decyzji przedpłaty rekompensaty, jako takiej, jako pomocy państwa.
- 284 Natomiast z motywu 197 zaskarżonej decyzji wyraźnie wynika, że Komisja kwalifikuje jako pomoc państwa wypłatę spornej zaliczki w zakresie, w jakim kwota ta przekracza jej zdaniem wartość aktywów przekazanych na rzecz NOA i nie może zatem być uznana za rekompensatę wypłaconą przez Republikę Grecką na rzecz OA za to przekazanie.
- 285 W szczególności Komisja przyznaje wyraźnie w motywie 197 zaskarżonej decyzji, że jeśli kwota wynosząca 130 312 459 EUR, wpłacona przez Republikę Grecką na rzecz OA na specjalne konto, odpowiadała wartości aktywów OA przekazanych na rzecz NOA, przekazana kwota nie zawiera żadnej pomocy państwa.
- 286 Biorąc pod uwagę jednoznaczną treść art. 1 ust. 2 sentencji zaskarżonej decyzji, przy uwzględnieniu uzasadnienia tej decyzji, zadaniem Sądu jest wydanie orzeczenia w przedmiocie stwierdzeń dotyczących oszacowania aktywów przekazanych na rzecz NOA do celów obliczenia kwoty rekompensaty.

- 287 W tym zakresie należy zbadać, czy zawarty w zaskarżonej decyzji wniosek Komisji, zgodnie z którym wartość aktywów przekazanych na rzecz NOA została zawyżona, jest wystarczająco uzasadniony i czy nie jest on dotknięty oczywistym błędem w ocenie.
- 288 Ze sprawozdań firmy Deloitte & Touche z dnia 29 listopada 2003 r., załączone do bilansu otwarcia NOA i do bilansów przekształcenia OA i Olympic Aviation, zgodnie z art. 27 ustawy nr 3185/2003, wynika, że bilanse te – sporządzone przez tę spółkę konsultingową działającą w charakterze biegłego rewidenta, wyznaczonego na podstawie tego art. 27 – zostały opracowane zgodnie z greckimi standardami rachunkowości, w tym zasadą kosztu historycznego, z wyjątkiem, po pierwsze, wyceny samolotów i silników będących własnością rozdzielonych OA i Olympic Aviation, które zostały wycenione przez wyspecjalizowaną spółkę Airclaims na ich wartość rynkową na dzień 1 października 2003 r., a po drugie, oszacowania wartości firmy. Zgodnie z tymi sprawozdaniami firmy Deloitte & Touche wartość firmy została bowiem oszacowana przez zarząd OA zgodnie z praktykami międzynarodowymi na podstawie przychodów brutto tej spółki, jej ostatnich wyników i zysku ujawnionego podczas procedur dotyczących jej prywatyzacji.
- 289 Natomiast Komisja w zaskarżonej decyzji (zob. między innymi motywy 120, 199, 200), powołując się na sprawozdanie firmy Moore Stephens, dokonała dostosowań opartych na szacunkach jej ekspertów, którzy, w odniesieniu do samolotów uwzględnili jedynie ich księgową wartość netto oraz pominęli w tym obliczeniu rekompensaty między innymi kwotę odpowiadającą wartości aktywów niematerialnych uwzględnionych przez władze greckie z tytułu wartości firmy, a także wątpliwe wiarygodności i wiarygodność odnoszącą się do przyszłej sprzedaży dwóch samolotów wciąż zarejestrowanych w bilansie OA.
- 290 W tym względzie skarżące zarzucają Komisji w szczególności, że, w celu ustalenia rzeczywistej sytuacji gospodarczej NOA nie wzięła ona pod uwagę konieczności, po pierwsze, przeprowadzenia wyceny samolotów zgodnie z ich wartością rynkową, i, po drugie, wartości firmy wygenerowanej podczas utworzenia NOA,

a także oczekiwanych przychodów z przyszłej sprzedaży dwóch samolotów. Podważają one także dostosowania dokonane przez Komisję w odniesieniu do wątpliwych wiarytelności.

291 Na wstępie należy podnieść, iż, wbrew temu, co wydają się sugerować eksperci Komisji w opinii przytoczonej w zaskarżonej decyzji (motyw 124), okoliczność, że art. 27 ustawy nr 3185/2003 przewidywał przedpłatę spornej rekompensaty w wysokości równej wartości nominalnej akcji NOA, nie pozwala na domniemanie, iż wyceńna wkładu do kapitału spółki w postaci przekazania aktywów sektora działalności z zakresu przelotów grupy Olympic Airways została zawyżona w celu wsparcia OA, przeżywającej wielkie trudności ekonomiczne, podczas procedury przekształcenia i likwidacji. Poza tym ta sama okoliczność nie mogła, w trakcie ustalania wartości kapitału spółki NOA, stanąć na przeszkodzie w uwzględnieniu, zgodnie z mającymi zastosowanie standardami rachunkowości, między innymi wartości rynkowej przekazanych samolotów, a także – wartości aktywów niematerialnych zarejestrowanych w niniejszym przypadku w bilansie przekształcenia OA i bilansie otwarcia NOA jako wartość firmy, ponieważ wartość ta mogła być oszacowana w sposób wiarygodny.

292 W tym kontekście należy zbadać w świetle kryterium prywatnego podmiotu gospodarczego sporne dostosowania dokonane przez Komisję w odniesieniu, po pierwsze, do wykluczenia z obliczeń rekompensaty określonych aktywów niematerialnych, po drugie, podważenia przez tę instytucję uwzględnienia wartości rynkowej statków powietrznych, i, po trzecie, wykluczenia przychodów z przyszłej sprzedaży tych dwóch samolotów.

293 Po pierwsze, w odniesieniu do poszczególnych aktywów niematerialnych uwzględnionych z tytułu wartości firmy określonej w bilansie przekształcenia OA i bilansie otwarcia NOA na 30 mln EUR, należy na wstępie oddalić podniesiony przez Komisję

w sprawie T-423/05 zarzut dotyczący niedopuszczalności niektórych argumentów skarżącej (zob. pkt 276 powyżej).

²⁹⁴ W tym względzie należy podnieść, że sprawozdania z dnia 29 listopada 2003 r., załączone do bilansów przekształcenia OA i Olympic Aviation oraz bilansu otwarcia NOA, wyliczają aktywa niematerialne uwzględnione z tytułu wartości firmy (zob. pkt 296 poniżej). Poza tym w zaskarżonej decyzji (motyw 110) wyraźnie stwierdzono, że, zgodnie z ustaleniami dokonany przez ekspertów Komisji kwota wynosząca 30 mln EUR, zarejestrowana w bilansie przekształcenia OA jako wartości niematerialne, odpowiadała wycenie przez zarząd OA wartości nazwy handlowej, logo (koła olimpijskie) znaku towarowego Olympic, okien czasowych na start lub lądowanie i umów dwustronnych. W decyzji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego (pkt 59) Komisja skądinąd podniosła, że, zgodnie ze sprawozdaniami firmy Deloitte & Touche załączonymi do ww. bilansów, ta wartość firmy, „czyli wartość niematerialna, na którą składają się nazwa handlowa, okna czasowe na start lub lądowanie, udział w rynku” została obliczona przez zarząd OA i stanowi ponad 20% aktywów niematerialnych tego przedsiębiorstwa.

²⁹⁵ W takich okolicznościach, wbrew twierdzeniom Komisji, powołanie się przez OA w replice w sprawie T-423/05 na składniki aktywów takie jak okna czasowe na start lub lądowanie, logo, znak i nazwa handlowa, jako elementy uwzględnione z tytułu wartości firmy, nie może być uznane za nowy zarzut. Wpisuje się ono bowiem wyraźnie w kontynuację debaty prowadzonej przez strony począwszy od etapu postępowania administracyjnego, a także argumentację przedstawioną przez OA w skardze w odniesieniu do konieczności uwzględnienia wartości firmy.

²⁹⁶ Co do istoty, z ww. sprawozdań firmy Deloitte & Touche, załączonych do bilansu otwarcia NOA i bilansu przekształcenia OA wynika, że aktywa uwzględnione przez zarząd OA z tytułu wartości firmy składały się z nazwy handlowej i znaku Olympic, logo (koła olimpijskie), okien czasowych na start lub lądowanie, którymi dysponowała OA w poszczególnych portach lotniczych, umów dwustronnych – zawartych

z państwami niebędącymi członkami Unii Europejskiej i dotyczących praw lotniczych, co potwierdziły skarżące w odpowiedzi na pytanie postawione przez Sąd podczas rozprawy – a także renowy OA i jej udziału w rynku.

- ²⁹⁷ W tym zakresie dotyczącym ww. aktywów niematerialnych można dokonać rozróżnienia, pomiędzy, z jednej strony, dającymi się oddzielić aktywami, które można odłączyć od jednostki przekazanej oraz sprzedać lub przekazać albo indywidualnie, albo jednocześnie z umową, aktywami lub pasywami związanymi, a których wartość można wycenić w sposób wiarygodny, niezależnie od wyniku planowanej prywatyzacji, takie jak okna czasowe na start lub lądowanie, i, z drugiej strony, aktywami niematerialnymi niedającymi się oddzielić, których wartość na rynku w braku transakcji nie może być wyceniona w sposób wiarygodny, takimi jak renowa lub udziały w rynku, odpowiadające wartości firmy, która zostałaby wygenerowana podczas wykupu przedsiębiorstwa lub jego fuzji z innym przedsiębiorstwem.
- ²⁹⁸ Należy stwierdzić, że w zaskarżonej decyzji (zob. w szczególności motywy 110, 199) Komisja, przyjmując za swoje ustalenia dokonane w sprawozdaniu firmy Moore Stephens „przy zastosowaniu technik i metod rachunkowości uznanych w Grecji i na płaszczyźnie międzynarodowej”, odmówiła uwzględnienia wszystkich ww. niematerialnych składników majątku przekazanych na rzecz NOA, ograniczając się do stwierdzenia, że „ani greckie zasady rachunkowości, ani [powszechnie uznane międzynarodowe zasady rachunkowości] nie przewidują uwzględnienia w bilansie wartości niematerialnych wygenerowanych przez przedsiębiorstwo”.
- ²⁹⁹ Tymczasem Komisja nie podważa, że standard MSSF 3 mający zastosowanie do łączenia przedsiębiorstw, zawarty w załączniku do rozporządzenia Komisji (WE) nr 2236/2004 z dnia 29 grudnia 2004 r. zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1725/2003 przyjmujące pewne międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do międzynarodowych standardów sprawozdawczości finansowej (IFRS) nr 1, 3–5, międzynarodowych standardów rachunkowości (MSR) nr 1, 10, 12, 14, 16–19, 22, 27, 28, 31–41 i interpretacji przez Komitet ds. Interpretacji Standardów (SIC) nr 9, 22, 28, 32 (Dz.U. L 392, s. 1), na który strony powołują się przed Sądem i który obowiązuje od dnia 31 marca 2004 r. (ust. 78 standardu MSSF 3) i może pod pewnymi warunkami być „stosowany z mocą wsteczną” (ust. 85 standardu MSSF 3),

umożliwiał nabywcy zaksięgowanie osobno dających się zidentyfikować wartości niematerialnych przedsiębiorstwa lub jednostki nabytej, w przypadku gdy ich godziwa wartość – czyli w istocie kwota, która została zapłacona podczas transakcji pomiędzy dobrze poinformowanymi stronami, działającymi w normalnych warunkach konkurencji – mogła zostać oszacowana w sposób wiarygodny w dniu nabycia (ust. 37, 45, 46 standardu MSSF 3). Ponadto zgodnie z międzynarodowym standardem rachunkowości 38 „Wartości niematerialne”, zmienionym w związku z przyjęciem standardu MSSF 3 (IAS 38), godziwa wartość wartości niematerialnych nabytych podczas łączenia przedsiębiorstw może być oszacowana w sposób wystarczająco wiarygodny w celu odrębnego zaksięgowania wartości firmy. Poza tym należy podnieść, że już standard międzynarodowy 22 „Łączenie przedsiębiorstw”, zawarty w załączniku do rozporządzenia Komisji (WE) nr 1725/2003 z dnia 29 września 2003 r. przyjmującego określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 261, s. 1), zastąpiony standardem MSSF 3, przewidywał odrębne księgowanie w dniu nabycia jednostki aktywów dających się zidentyfikować, których godziwa wartość została oszacowana w wiarygodny sposób.

300 Poza tym Komisja nie podaje w wątpliwość tego, że greckie standardy rachunkowości umożliwiały nabywcy zaksięgowanie, odrębnie od wartości firmy, dających się oddzielić wartości niematerialnych nabytej jednostki, takich jak okna czasowe na start lub lądowanie, w przypadku gdy ich wartość mogła być oszacowana w sposób wiarygodny.

301 W odniesieniu do tych aktywów niematerialnych, które nie dają się oddzielić i których wartość nie może być oszacowana w sposób wiarygodny ze względu na brak dokonania w niniejszym przypadku rzeczywistej transakcji ze względu na to, że w momencie zapłaty spornej zaliczki nie istniała jeszcze żadna konkretna możliwość wykupu NOA przez inwestora prywatnego, należy przyjąć stanowisko Komisji, zgodnie z którym, ze względu na brak transakcji, przekazanie aktywów związanych z sektorem działalności w zakresie przelotów na rzecz NOA, wraz z nieodpłatnym przekazaniem akcji tej spółki Republice Greckiej w celu przeprowadzenia w przyszłości prywatyzacji tej spółki, nie może być utożsamiane z wykupem lub fuzją, które mogą generować wartość firmy (zob. pkt 297 powyżej). Ze względu na brak na tym etapie konkretnej możliwości transakcji bez wpływu na analizę pozostaje przytaczana przez OA okoliczność, jakoby NOA została utworzona poprzez fuzję i wchłonięcie działalności

w zakresie przelotów spółek OA i Olympic Aviation przez dawny oddział Macedonian Airways, który po tym przekształceniu został nazwany NOA.

- 302 W tym kontekście, biorąc pod uwagę w szczególności standard MSSF 3, na który powołują się strony (zob. pkt 299 powyżej), zadaniem Komisji było przeanalizowanie osobno poszczególnych rozpatrywanych aktywów niematerialnych poprzez zbadanie, czy można je było oddzielić i czy ich słuszną wartość mogła być oszacowana w sposób wiarygodny i, w stosownym przypadku, czy w świetle kryterium inwestora prywatnego powinny one być wykluczone z obliczeń rekompensaty wypłaconej na rzecz OA.
- 303 Tymczasem z zaskarżonej decyzji wynika, iż Komisja – która skądinąd przyznała podczas rozprawy, że niektóre aktywa niematerialne, takie jak okna czasowe na start lub lądowanie, mogą być sprzedane odrębnie i posiadają własną wartość handlową – nie zbadała osobno rozpatrywanych aktywów niematerialnych i nie przedstawiła w zaskarżonej decyzji przyczyn, dla których uznała, że w niniejszym przypadku z zastosowaniem kryterium inwestora prywatnego sprzeczne było to, by aktywa niematerialne, które mogą być oszacowane w sposób wiarygodny niezależnie od jakiegokolwiek zbycia lub fuzji, zostały uwzględnione w wysokości ich godziwej wartości do celów obliczenia kwoty rekompensaty wypłaconej na rzecz OA. W konsekwencji zaskarżona decyzja jest dotknięta w tym zakresie oczywistym błędem w ocenie.
- 304 Poza tym i w każdym razie, w kontekście utworzenia nowego, niezależnego pod względem prawnym przewoźnika lotniczego, któremu zostały przekazane wszystkie aktywa związane z sektorem działalności w zakresie przelotów grupy Olympic Airways i w zakresie, w jakim Komisja nie stwierdziła w zaskarżonej decyzji, że przedpłata rekompensaty finansowej na rzecz OA za przekazanie aktywów niematerialnych na rzecz NOA sama w sobie stanowiła pomoc państwa, zadaniem Komisji było co

najmniej uzasadnienie w świetle kryterium inwestora prywatnego odmowy uwzględnienia wszystkich aktywów niematerialnych do celów obliczenia rekompensaty.

305 W szczególności w ww. kontekście, zakładając nawet, że Komisja wyszła z założenia, zgodnie z którym oddzielenie sektora działalności w zakresie przelotów i przekazanie odpowiednich aktywów na rzecz NOA powinny być traktowane jedynie jako restrukturyzacja wewnętrzna grupy Olympic Airways, jej zadaniem w każdym razie było uzasadnienie, w świetle kryterium inwestora prywatnego, w sposób jasny i jednoznaczny wyboru zasad rachunkowości, na których oparła się w celu wykluczenia spornych aktywów niematerialnych z obliczeń rekompensaty wypłaconej na rzecz OA.

306 Tymczasem, podczas gdy Komisja powołuje się przed Sądem między innymi na standard MSSF 3 – który przewiduje księgowanie łączenia przedsiębiorstw w zastosowaniu metody nabycia, zgodnie z którą nabywca księguje między innymi nabyte aktywa, w tym także te, które nie zostały wcześniej zaksięgowane przez przedsiębiorstwo nabyte (ust. 15 tego standardu) – w zaskarżonej decyzji oparła się ona wyłącznie na zasadzie rachunkowości zakazującej przedsiębiorstwu księgowania jako aktywów w swych sprawozdaniach finansowych wygenerowanej wewnętrznie wartości firmy (standard 38), nie wymieniając jednak standardu lub standardów, na których się oparła.

307 Komisja nie wyjaśniła zatem w zaskarżonej decyzji, w szczególności w świetle standardów mających zastosowanie do łączenia przedsiębiorstw, przyczyn, dla których – podczas gdy chodziło o wycenę rozpatrywanych aktywów nie do celów ich rejestracji w sprawozdaniach finansowych OA, ale w celu określenia kwoty, jaką należy wypłacić temu przedsiębiorstwu jako rekompensatę za utratę całego sektora działalności w zakresie przelotów i odnośnych aktywów, spośród których niektóre mogły

być sprzedane odrębnie – oparła się na zasadach księgowania tych aktywów niematerialnych przez nabyte przedsiębiorstwo.

308 Po drugie, w ww. kontekście i z podobnych przyczyn (zob. pkt 305 powyżej), należy także stwierdzić, że w zaskarżonej decyzji (zob. między innymi motywy 111 i 199) Komisja – popierając ustalenia dokonane w tym względzie w sprawozdaniu Moore Stephens, w którym odwołano się w sposób ogólny do greckich zasad rachunkowości i powszechnie uznanych międzynarodowych zasad rachunkowości – nie uzasadniła w sposób wystarczający pod względem prawnym w świetle kryterium inwestora prywatnego uwzględnienia do celów obliczenia kwoty rekompensaty wartości księgowej netto statków powietrznych, których własność została przekazana na rzecz NOA, zamiast wartości handlowej na dzień 1 października 2003 r., co doprowadziło zgodnie ze sprawozdaniem Airclaims do podwyższenia o około 43,2 mln EUR wyceny tych statków powietrznych w stosunku do wartości księgowej netto.

309 Po trzecie, powołanie się przez Komisję w zaskarżonej decyzji (zob. między innymi jej motywy 114, 199) na greckie, a także powszechnie uznane zasady rachunkowości, które wykluczają rejestrowanie w rocznych sprawozdaniach przedsiębiorstwa przychodów związanych z niezrealizowaną jeszcze sprzedażą aktywów trwałych, które nie należą do tego przedsiębiorstwa, nie stanowi wystarczającego uzasadnienia wykluczenia przez tę instytucję uwzględnienia, do celów obliczenia kwoty rekompensaty, przychodów netto, jakich oczekiwano ze sprzedaży dwóch samolotów typu A 300-600, które w oczekiwaniu na realizację umowy sprzedaży były zarejestrowane w bilansie OA. Ze względu na to bowiem, że Komisja nie zakwestionowała przekazania na rzecz NOA wszystkich należących do OA aktywów związanych z prowadzeniem przez tę ostatnią działalności w zakresie przelotów oraz powiązanej z tym przekazaniem przedpłaty rekompensaty, jej zadaniem było uzasadnienie w świetle kryterium inwestora prywatnego wykluczenia z obliczeń kwoty rekompensaty przychodów w wysokości 24,4 mln EUR oczekiwanych ze sprzedaży dwóch ww. samolotów.

- 310 W świetle wszystkich powyższych ustaleń zarzuty dotyczące oczywistego błędu w ocenie i braku uzasadnienia zaskarżonej decyzji należy uznać za zasadne w zakresie, w jakim Komisja wykluczyła z obliczeń rekompensaty wszystkie aktywa niematerialne, które zostały uwzględnione przez zarząd OA z tytułu wartości firmy. Poza tym zaskarżona decyzja jest dotknięta brakiem uzasadnienia w zakresie, w jakim Komisja wykluczyła z tych obliczeń przychody oczekiwane ze sprzedaży dwóch nadal wpisanych do bilansu OA samolotów i w jakim odrzuciła dokonaną zgodnie z ich aktualną wartością rynkową wycenę osiemnastu samolotów, których własność została przekazana na rzecz NOA.
- 311 Następnie należy stwierdzić, że, w odniesieniu do wątpliwych wierzytelności, Komisja wystarczająco uzasadniła w zaskarżonej decyzji (zob. między innymi jej motywy 112, 120, 199) ich wykluczenie lub dostosowanie do celów obliczenia kwoty rekompensaty wypłaconej na rzecz OA, opierając się na opinii ekspertów, w której podkreślono między innymi, że, w braku pokrycia dotyczącego tych wierzytelności w bilansie otwarcia NOA, dopisanie takich wierzytelności do aktywów NOA nie było rozsądne. Ponadto niepoparte niczym twierdzenia skarżących, zgodnie z którymi sporne wierzytelności były pewne, nie pozwalają na stwierdzenie, że Komisja popełniła oczywisty błąd w ocenie, uznając, że wartość tych składników nie powinna być uwzględniana lub że została ona zawyżona. Ponadto, nawet jeśli, jak podnosi OA (zob. pkt 267 powyżej), spłata kwoty spornych wierzytelności była zagwarantowana wobec NOA, okoliczność ta jest pozbawiona znaczenia w odniesieniu do oszacowania kwoty wspomnianych wierzytelności, których spłaty można było rozsądnie oczekiwać podczas przekazania tych wierzytelności na rzecz NOA jako aktywów związanych z sektorem działalności w zakresie przelotów.
- 312 Poza tym, wbrew twierdzeniom OA, zaskarżona decyzja nie jest dotknięta ani oczywistym błędem w ocenie, ani brakiem uzasadnienia w zakresie dotyczącym twierdzenia, zgodnie z którym przedpłata rekompensaty, której kwota została zawyżona, może zakłócić lub grozić zakłóceniem konkurencji. Komisja wskazała bowiem w zaskarżonej decyzji (motyw 35), że OA prowadzi działalność w zakresie obsługi naziemnej,

serwisowania i naprawy i że działa na rynku świadczenia tych usług. W tym kontekście podkreśliła ona, że przyznanie zarzucanej spornej pomocy mogło zakłócić konkurencję z innymi przedsiębiorstwami Unii, w szczególności w związku z deregulacją rynku usług obsługi naziemnej począwszy od 1996 r. (motyw 202). Zgodnie z art. 87 ust. 1 WE Komisja zatem ustaliła w sposób wystarczający pod względem prawnym zagrożenie zakłóceniem konkurencji uzasadniające kwalifikację środka jako pomocy państwa, ponieważ rozpatrywany środek wzmacnia pozycję przedsiębiorstwa będącego beneficjentem pomocy w stosunku do innych przedsiębiorstw. W szczególności z orzecznictwa wynika, iż okoliczność, że dany sektor gospodarczy został zliberalizowany na poziomie wspólnotowym, może uzasadniać rzeczywisty lub potencjalny wpływ pomocy na konkurencję oraz jej wpływ na wymianę handlową pomiędzy państwami członkowskimi (zob. wyrok Trybunału z dnia 15 grudnia 2005 r. w sprawie C-148/04 Unicredito Italiano, Zb.Orz. s. I-11137, pkt 56, 57 i przytoczone tam orzecznictwo). Ponadto wbrew twierdzeniom OA okoliczność, że 33 z 38 greckich portów lotniczych jest obsługiwanych przez tę spółkę na podstawie zobowiązań do świadczenia usług publicznych, nie może wykluczyć istnienia konkurencji w tym sektorze.

³¹³ Ponadto, jak podnosi Komisja w odniesieniu do wszystkich przekazanych na rzecz NOA aktywów, które zostały wyłączone lub dostosowane przez Komisję, innych niż aktywa niematerialne uwzględnione z tytułu wartości firmy, 18 ww. samolotów i wierzytelności odnoszącej się do sprzedaży w przyszłości dwóch samolotów zarejestrowanych jeszcze w bilansie OA (zob. pkt 311 powyżej), kwota przedpłaty, która mogła być wypłacona na rzecz OA jako rekompensata za te aktywa, będzie musiała być określona w ramach procedury odzyskania pomocy i zgodnie z obowiązkiem lojalnej współpracy na podstawie poddanych audytowi sprawozdań.

³¹⁴ Komisja bowiem przyznaje, że dostosowania dokonane przez jej ekspertów mogą być przedmiotem późniejszych dyskusji w ramach lojalnej współpracy. Zdaniem Komisji zadaniem OA będzie przeprowadzenie pod nadzorem władz greckich kontroli księgowej rozpatrywanych aktywów i zaproponowanie konkretnej wyceny wartości aktywów przekazanych na rzecz NOA.

- 315 W tym względzie należy przypomnieć, że żaden przepis prawa wspólnotowego nie wymaga, by Komisja, w przypadku gdy nakazuje zwrot pomocy uznanej za niezgodną ze wspólnym rynkiem, określiła dokładną kwotę, jaką należy zwrócić. Wystarczy, by decyzja Komisji zawierała dane umożliwiające jej adresatowi samodzielne określenie, bez nadmiernych trudności, tej kwoty (ww. wyroki: w sprawie Hiszpania przeciwko Komisji, pkt 25; z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie Komisja przeciwko Grecji, pkt 44).
- 316 Poza tym w ww. wyroku z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie Komisja przeciwko Grecji stwierdzającym, że Republika Grecka uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art. 2–4 zaskarżonej decyzji, Trybunał oddalił argument, jakoby Komisja nie przedstawiła wiarygodnej metody obliczenia umożliwiającej ustalenie kwoty podlegającej odzyskaniu pomocy (pkt 42 i nast. tego wyroku).
- 317 W odniesieniu w szczególności do kwestii zawyżenia wyceny wartości aktywów OA przekazanych na rzecz NOA Trybunał orzekł w ww. wyroku z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie Komisja przeciwko Grecji, iż okoliczność, że temu zawyżeniu wyceny w art. 1 ust. 2 zaskarżonej decyzji towarzyszy informacja, że są to szacunki tymczasowe, nie może być interpretowana w ten sposób, iż zaskarżona decyzja jest pozbawiona wyjaśnień koniecznych w celu jej wykonania (pkt 43).
- 318 W takich okolicznościach należy także oddalić argument Republiki Greckiej dotyczący trudności natury wewnętrznej, na jakie napotyka odzyskanie spornej pomocy (zob. pkt 268 powyżej). W tym zakresie z orzecznictwa wynika, że, w przypadku gdy wykonanie nakazu odzyskania pomocy napotyka pewne trudności natury wewnętrznej, na podstawie w szczególności art. 10 WE, nakładającego na państwa członkowskie i instytucje Wspólnoty wzajemne obowiązki lojalnej współpracy, Komisja i państwo członkowskie powinny w dobrej wierze współpracować w celu przezwyciężenia tych trudności w pełnym przestrzeganiu postanowień traktatowych, zwłaszcza tych dotyczących pomocy państwa (zob. wyroki Trybunału: z dnia 4 kwietnia 1995 r. w sprawie C-348/93 Komisja przeciwko Włochom, Rec. s. I-673, pkt 17; z dnia 22 marca 2001 r. w sprawie C-261/99 Komisja przeciwko Francji, Rec. s. I-2537, pkt 24; wyrok z dnia 12 maja 2005 r., pkt 42).

319 Z powyższego wynika, że należy stwierdzić nieważność części zaskarżonej decyzji ze względu na oczywisty błąd w ocenie i brak uzasadnienia w zakresie, w jakim Komisja wyklucza w niej uwzględnienie wszystkich składników aktywów niematerialnych z tytułu wartości firmy i ze względu na brak uzasadnienia w zakresie, w jakim wyklucza ona uwzględnienie przychodów oczekiwanych ze sprzedaży dwóch ww. samolotów i w jakim uznaje ona wyłącznie uwzględnienie wartości księgowej netto przekazanych samolotów zamiast ich aktualnej wartości rynkowej. W pozostałym zakresie zarzuty dotyczące oczywistego błędu w ocenie i braku uzasadnienia należy oddalić.

W przedmiocie naruszenia art. 87 ust. 3 WE i braku uzasadnienia (sprawa T-415/05)

— Argumenty stron

320 Republika Grecka utrzymuje także, że zarzucana pomoc stanowi w każdym razie zgodną ze wspólnym rynkiem pomoc na ratowanie zagrożonego przedsiębiorstwa. Zdaniem tego państwa członkowskiego spełniała ona bowiem lub z łatwością mogła spełnić szereg kumulatywnych przesłanek, od czego wspólnotowe wytyczne dotyczące pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw (Dz.U. 1999, C 288, s. 2, zwane dalej „wytycznymi z 1999 r.”) uzależniają stwierdzenie zgodności takiej pomocy ze wspólnym rynkiem.

321 Komisja popełniła zdaniem Republiki Greckiej w zaskarżonej decyzji (motywy 231, 232) oczywisty błąd w ocenie w odniesieniu do dwóch pierwszych z określonych w wytycznych z 1999 r. przesłanek zgodności.

322 W odniesieniu do pierwszego z ww. wymogów możliwe jest uznanie spornej przedpłaty za „kredyt”, który musi być zwrócony. Republika Grecka przyznaje, że początkowo nie przewidziano odsetek od tego kredytu. Jednakże mogłyby one być z łatwością przewidziane, gdyby Komisja poinformowała Republikę Grecką w toku formalnego postępowania, do czego była zobowiązana, o swym zamiarze zbadania zgodności spornej przedpłaty z art. 87 ust. 3 WE pod kątem wytycznych z 1999 r. w związku z wnioskiem w tym zakresie, który został do niej skierowany pomocniczo przez władze greckie w piśmie z dnia 11 czerwca 2004 r. i który został ponowiony w piśmie z dnia 3 listopada 2004 r.

323 W odniesieniu do drugiej przesłanki Republika Grecka przypomina, że ust. 24 wytycznych z 1999 r. stanowi:

„Wstępne wydanie zezwolenia na pomoc na rzecz wspomagania obejmuje maksymalnie okres sześciu miesięcy lub – jeżeli państwo członkowskie przedłożyło plan restrukturyzacji w tym terminie – do czasu aż Komisja wypowie się na temat tego planu. W wyniku wstępnego zezwolenia oraz w wyjątkowych, należycie uzasadnionych przypadkach, na wniosek państwa członkowskiego, Komisja może udzielić prologaty początkowego sześciomiesięcznego terminu”.

324 Tymczasem w skierowanym do Komisji piśmie z dnia 11 czerwca 2004 r. (ust. 5.21) władze greckie wskazały, że gdyby Komisja przyznała, iż kwota przedpłaty na rzecz OA mogła stanowić pomoc na ratowanie zagrożonego przedsiębiorstwa, wykazałyby one, że przewidziane środki na restrukturyzację są zgodne z wytycznymi z 1999 r.

325 W niniejszym przypadku Republika Grecka zatem utrzymuje, że terminy określone w wytycznych z 1999 r. zostały przedłużone, ponieważ Komisja nie odpowiedziała na

ten wniosek w stosownym terminie, uniemożliwiając w ten sposób władzom greckim dotrzymanie tych terminów.

³²⁶ Ponadto w zaskarżonej decyzji (motyw 235) Komisja błędnie zinterpretowała także zobowiązanie władz greckich do niewypłacania żadnej dodatkowej pomocy na rzecz OA, potwierdzone w decyzji Komisji 94/696/WE z dnia 7 października 1994 r. w sprawie pomocy przyznanej przez państwo greckie na rzecz przewoźnika Olympic Airways (Dz.U. L 273, s. 22) zatwierdzającej pomoc na restrukturyzację (zob. pkt 5 powyżej). Zobowiązanie to bowiem dotyczyło wyłącznie pomocy na restrukturyzację, a nie pomocy na ratowanie. Powinno ono zresztą być oceniane na podstawie nowych ram zdefiniowanych przez wspólnotowe wytyczne dotyczące pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw (Dz.U. 2004, C 244, s. 2), które umożliwiały, pod pewnymi warunkami, przyznanie nowej pomocy na restrukturyzację. Komisja oparła się zatem na błędnej podstawie prawnej.

³²⁷ Wreszcie Komisja nie uwzględniła obowiązku uzasadnienia, nie przeprowadzając w zaskarżonej decyzji analizy trzech pozostałych przewidzianych przez wytyczne z 1999 r. przesłanek zgodności pomocy na ratowanie ze wspólnym rynkiem.

³²⁸ Komisja, popierana przez interwenienta, podważa tę argumentację.

— Ocena Sądu

- 329 Należy przypomnieć, że ciężar dowodu zgodności pomocy ze wspólnym rynkiem, stanowiącej odstępstwo od art. 87 ust. 1 WE, ciąży na danym państwie członkowskim, które musi dowieść spełnienia przesłanek zastosowania tego odstępstwa (ww. wyrok w sprawie Olympiaki Aeroporia Ypiresies przeciwko Komisji, pkt 34). W tym celu do państwa tego należy dostarczenie Komisji wszystkich informacji koniecznych do wykazania zgodności planowanej pomocy ze wspólnym rynkiem (wyrok Trybunału z dnia 28 kwietnia 1993 r. w sprawie C-364/90 Włochy przeciwko Komisji, Rec. s. I-2097, pkt 20).
- 330 W niniejszym przypadku jest bezsporne, że sporna zaliczka została wypłacona w kilku transzach w okresie od grudnia 2003 r. do maja 2004 r. Zgodność tego środka ze wspólnym rynkiem, ze względu na zakwalifikowanie go jako pomocy państwa, należy zatem oceniać w świetle przesłanek dopuszczenia pomocy na ratowanie, określonych w ust. 23 wytycznych z 1999 r., które obowiązywały do dnia 9 października 2004 r., ponieważ nowe wytyczne dotyczące pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw z 2004 r. weszły w życie dopiero w dniu 10 października 2004 r.
- 331 W tym względzie należy stwierdzić, iż argumentacja skarżącej nie umożliwia stwierdzenia, że została spełniona pierwsza z określonych w ust. 23 wytycznych z 1999 r. przesłanek dopuszczenia pomocy. Skarżąca bowiem nie wykazała, że sporna zaliczka była kredytem o stopie procentowej przynajmniej porównywalnej z pożyczkami dla przedsiębiorstw znajdujących się w dobrej sytuacji finansowej i w szczególności ze stawkami referencyjnymi przyjętymi przez Komisję, czego wymagał ww. ust. 23. W szczególności nie przedstawiła ona żadnego poważnego dowodu umożliwiającego przyjęcie założenia, że kwota przedpłaty powinna być zwrócona przez OA wraz z odsetkami w wysokości przekraczającej zysk ze sprzedaży OA po przeprowadzeniu prywatyzacji (zob. pkt 280 powyżej). Przeciwnie, jej argumentacja potwierdza, że nie chodzi o kredyt w rozumieniu tego przepisu, ponieważ nie została przewidziana wypłata odsetek.

- 332 W takich okolicznościach, ponieważ skarżąca nie dowiodła, że jedna z kumulatywnych przesłanek, od których spełnienia ust. 23 wytycznych z 1999 r. uzależnia możliwość uznania przez Komisję pomocy na ratowanie za zgodną ze wspólnym rynkiem, został spełniony, należy oddalić zarzut dotyczący oczywistego błędu w ocenie, ponieważ Komisja stwierdza niezgodność spornej zaliczki ze wspólnym rynkiem niezależnie od kwestii, czy, po pierwsze, zostały spełnione inne określone w ust. 23 przesłanki, i, po drugie, czy Republika Grecka uchybiła zobowiązaniom, jakie przyjęła na mocy decyzji 94/696.
- 333 Wbrew zatem twierdzeniom skarżącej, nie przeprowadzając w zaskarżonej decyzji analizy wszystkich określonych w ust. 23 wytycznych z 1999 r. kumulatywnych przesłanek, Komisja nie naruszyła obowiązku uzasadnienia.
- 334 Z powyższego wynika, że zarzuty dotyczące naruszenia art. 87 ust. 3 WE i niewystarczającego uzasadnienia należy oddalić jako bezzasadne.

b) W przedmiocie realizacji niektórych poręczeń państwa (art. 1 ust. 3 zaskarżonej decyzji) (sprawy T-415/05 i T-423/05)

Argumenty stron

- 335 Republika Grecka i OA podważają uznanie za nową pomoc wypłat dokonanych przez państwo w wykonaniu zobowiązań wynikających z poręczeń, składających się, po

pierwsze, z trzech częściowych spłat pożyczki przyznanej na rzecz OA przez bank ABN Amro (36,9 mln EUR), po drugie, ze spłaty półrocznej transzy z tytułu opłat leasingowych należnych od OA za dwa statki powietrzne Airbus A 340-300 (11,7 mln EUR), wymagalnej w dniu 29 lipca 2004 r., oraz, po trzecie, z bezpośredniego finansowania przyznanego na rzecz OA (8,2 mln EUR).

336 Skarżące podważają w tym zakresie przyjętą przez Komisję w zaskarżonej decyzji (motyw 238) wykładnię art. 1 decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., zgodnie z którą sporne poręczenia zostały uznane za pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem. Twierdzą, że gdyby tak było, Komisja wyraźnie ustanowiłaby w zaskarżonej decyzji obowiązek odzyskania poręczeń. Poza tym ważność utrzymania w mocy spornych zobowiązań dotyczących poręczenia jest potwierdzona przez fakt, że ani w toku postępowania prowadzonego na podstawie art. 88 ust. 2 WE, które doprowadziło do wydania wyroku z dnia 12 maja 2005 r., ani w korespondencji przesłanej po tym wyroku Komisja nie podniosła kwestii nieprawidłowego wykonania decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. w odniesieniu do tej formy zabezpieczenia. Wreszcie OA uważa, że zaskarżona decyzja jest niewystarczająco uzasadniona w odniesieniu do twierdzenia, zgodnie z którym decyzja z dnia 11 grudnia 2002 r. doprowadziła do zmiany wynikających ze spornych poręczeń zobowiązań prawnych.

337 W każdym razie, przyznając nawet, iż decyzja z dnia 11 grudnia 2002 r. powinna być interpretowana w ten sposób, że sporne poręczenia wobec OA były przedmiotem zmian, niemożność wskazania ich przez Komisję tak w zaskarżonej decyzji, jak i po jej wydaniu, tłumaczy uzasadnione oczekiwania Republiki Greckiej i zaangażowanych osób trzecich, które wierzyły, iż te poręczenia nadal wywierają zgodnie z prawem skutki uzgodnione w umowach. Skarżące podkreślają w tym zakresie konieczność wywiązania się przez państwo ze zobowiązań dotyczących przyznanых poręczeń.

338 W niniejszym przypadku, ponieważ zdaniem skarżących sporne poręczenia zostały zrealizowane zgodnie z początkowymi warunkami uzgodnionymi w umowach

poręczeń, zaskarżona decyzja jest dotknięta oczywistymi błędami w ocenie i brakiem uzasadnienia ze względu na to, że Komisja zakwalifikowała ww. sporne wypłaty jako pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE.

339 W odniesieniu, po pierwsze, do pożyczki otrzymanej w lutym 2001 r. przez OA od ABN Amro w celu pokrycia kosztów wynikłych z jej przedwczesnego usunięcia z portu lotniczego Hellinikon w Atenach (Grecja) i jej przeprowadzki do nowego portu lotniczego w Spata, skarżące podnoszą, że OA skorzystała z zabezpieczenia Republiki Greckiej zgodnie z decyzjami zatwierdzającymi Komisji z 1994 r., 1998 r. i 2000 r. Od 2001 r. nie wprowadzono żadnej zmiany warunków umowy pożyczki i poręczenia przez państwo. Państwo dokonało w maju i październiku 2004 r. oraz w marcu 2005 r. trzech częściowych spłat po tym, jak zostało wezwane przez bank będący wierzycielem do dokonania tych wpłat jako poręczyciel ze względu na wykazaną przez OA niezdolność do dokonania tych spłat w rozpatrywanych okresach. Z zaskarżonej decyzji (motywy 135–139) wynika zresztą, iż Komisja wiedziała, że sporne spłaty zostały dokonane przez państwo zgodnie z początkowymi warunkami zabezpieczenia i że w związku z tymi wpłatami zostały wydane wobec OA certyfikaty dłużne i odpowiadające im indywidualne wezwania do zapłaty zgodnie z ogólnymi przepisami greckiego kodeksu odzyskiwania przychodów publicznych.

340 W odniesieniu, po drugie, do poręczenia dotyczącego opłat należnych od OA z tytułu dwóch umów leasingowych dotyczących statków powietrznych typu Airbus A 340-300 Republika Grecka i OA wskazują, że po wezwaniu przez Crédit Lyonnais do dokonania tej wpłaty Republika Grecka jako poręczyciel OA uiszczyła w dniu 29 lipca 2004 r. półroczną opłatę należną od tej spółki na rzecz Crédit Lyonnais. Republika Grecka zobowiązała się bowiem do częściowego przejęcia zobowiązań OA wynikających z umów leasingowych zgodnie z decyzjami zatwierdzającymi wydanymi przez Komisję w 1994 r., 1998 r. i 2000 r. Zabezpieczenie to zostało przyznane do wysokości całkowitej kwoty wynoszącej 200 mln EUR, podczas gdy całkowite finansowanie przekraczało 350 mln EUR.

- 341 Z zaskarżonej decyzji (motywy 140, 141) wynika, iż Komisja wiedziała, że sporna wpłata została dokonana zgodnie z warunkami zabezpieczenia i że odpowiadający jej dług OA podlega odzyskaniu przez właściwe władze.
- 342 Ponadto OA podkreśla, że Komisja popełniła oczywisty błąd w ocenie okoliczności faktycznych, opierając niezgodność z prawem jedynie wpłaty dokonanej w sierpniu 2004 r. w ramach poręczeń przez Republikę Grecką na zmianach tych poręczeń w związku z wstąpieniem Republiki Greckiej w prawa OA w ramach umów leasingowych (motyw 240 zaskarżonej decyzji). To wstąpienie w prawa OA nastąpiło bowiem kilka miesięcy po spornej wpłacie dokonanej w ramach poręczeń. Komisja została poinformowana za pomocą e-maili z dnia 22 grudnia 2004 r. i z dnia 4 kwietnia 2005 r., że wstąpienie Republiki Greckiej w prawa OA miało miejsce w dniu 17 grudnia 2004 r. w odniesieniu do umów leasingowych dotyczących dwóch samolotów i w dniu 4 kwietnia 2005 r. w odniesieniu do umów leasingowych dotyczących dwóch innych samolotów.
- 343 Poza tym skarżące utrzymują, że zaskarżona decyzja jest pozbawiona uzasadnienia, ponieważ Komisja nie zbadała, czy rozpatrywany środek spełnia kryterium inwestora lub poręczyciela prywatnego, który znajduje się w takiej samej sytuacji i preferuje dokonywanie stopniowej spłaty należnego salda aż do wygaśnięcia umów leasingowych, zamiast natychmiastowej zapłaty całkowitych kwot poręczeń, które były realizowane do wysokości 200 mln EUR.
- 344 W odniesieniu, po trzecie, do bezpośredniej zapłaty na rzecz OA kwoty 8,2 mln EUR Republika Grecka i OA wyjaśniają, że w celu uzyskania zgodnie z umowami leasingowymi uprzedniej zgody głównych wynajmujących w odniesieniu do podnajmu samolotów na rzecz NOA, OA powinna była zaakceptować w sierpniu 2004 r., że należąca do niej kwota 8,2 mln EUR zostanie zablokowana na jej koncie w Crédit Lyonnais. Kiedy Republika Grecka wstąpiła w prawa OA w ramach ww. umów, zdecydowała się uwolni  t  sum . Jednakże w celu przeprowadzenia mniej uciążliwej procedury państwo wpłaciło na rzecz OA sum  równoważną zablokowanej kwocie 8,2 mln EUR

w zamian za przekazanie na rzecz państwa przez OA pierwotnej powiększonej o odsetki zajętej sumy wynoszącej 8,2 mln EUR, która została odblokowana dzięki wprowadzeniu w życie umów o wstąpieniu w prawa OA przez Republikę Grecką.

- 345 OA przyznaje, że w grudniu 2004 r., kiedy wspomniane konto zostało odblokowane, naruszając ciążące na niej zobowiązanie do przekazania państwu spornej sumy, zatrzymała ona sumę 8,2 mln EUR, a także odsetki. Podnosi ona, że zamierzała w ten sposób uzyskać rekompensatę jej własnych wierzYTELNOŚCI wobec Republiki Greckiej, jak uczyniłby każdy przezorny podmiot gospodarczy.
- 346 Skarżące wyjaśniają, że sporna suma została potwierdzona jako dług wobec Republiki Greckiej zgodnie z mającym zastosowanie prawem krajowym w celu jego odzyskania wraz z odsetkami.
- 347 Komisja, popierana przez interwenienta, podważa wszystkie te argumenty.

Ocena Sądu

- 348 Należy przypomnieć, iż art. 1 akapit pierwszy lit. b) decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. stanowi, że pomoc na restrukturyzację przyznana przez Republikę Grecką na rzecz OA w postaci nowych poręczeń pożyczek na zakup nowych samolotów i inwestycje konieczne do jej przeniesienia do nowego portu lotniczego w Spata została uznana za niezgodną ze wspólnym rynkiem (zob. pkt 6 powyżej).

- 349 Komisja zatem słusznie utrzymuje, że choć sporne wypłaty poręczeń stanowią jedynie wykonanie poręczeń pierwotnych, uznanych za niezgodne ze wspólnym rynkiem w art. 1 akapit pierwszy lit. b) decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., wypłaty te powinny być także uznane na mocy tej decyzji za pomoc państwa niezgodną ze wspólnym rynkiem. Ponadto z decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. – nakładającej obowiązek zwrotu całej zbadanej pomocy, która została wypłacona po dniu 14 sierpnia 1998 r. – wynika, że Komisja nie przewidziała odzyskania spornych wypłat poręczeń, ponieważ nie zostały one jeszcze dokonane. W niniejszym przypadku zadaniem danego państwa członkowskiego było, w wykonaniu decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., powstrzymanie się, zgodnie z art. 88 ust. 3 WE, od dokonywania tych wypłat. W tym kontekście kwestia uchybienia przez Republikę Grecką zobowiązaniom państwa członkowskiego ze względu na nieodzyskanie tych sum także nie została podniesiona przez Komisję w sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 12 maja 2005 r. z tego względu, że sporne poręczenia jeszcze nie zostały zrealizowane. Wreszcie postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego ze względu na niewykonanie tego wyroku, wszczęte przez Komisję na mocy art. 228 ust. 2 WE, nie mogło przekroczyć granic wyznaczonych przez zasadę powagi rzeczy osądzonej we wspomnianym wyroku.
- 350 Z powyższego wynika, że, ze względu na to, iż, jak utrzymują skarżące, sporne wypłaty zostały dokonane zgodnie z pierwotnymi poręczeniami, art. 1 ust. 3 zaskarżonej decyzji ma charakter wyłącznie potwierdzający i nie wywiera odrębnych skutków prawnych. Poza tym zawarty w art. 2 zaskarżonej decyzji w związku z jej art. 1 ust. 3 nakaz odzyskania odpowiednich sum jest logiczną konsekwencją stwierdzenia niezgodności ze wspólnym rynkiem, zawartego w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r.
- 351 Z powyższego wynika, że w przypadku gdyby sporne poręczenia nie zostały zmienione, żądanie stwierdzenia niezgodności z prawem tych poręczeń, zawartego w art. 1 ust. 3 zaskarżonej decyzji, powinno być uznane za niedopuszczalne ze względu na ostateczny charakter decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. Natomiast żądanie stwierdzenia niezgodności z prawem art. 2 w związku z tym art. 1 ust. 3 zaskarżonej decyzji powinno być uznawane za dopuszczalne, ponieważ nakaz odzyskania pomocy zawarty w art. 2 jest aktem niekorzystnym dla skarżących.

- 352 W takich okolicznościach, zakładając nawet, że sporne poręczenia nie zostały zmienione – co nie zostało ustalone – żądanie stwierdzenia nieważności art. 2 zaskarżonej decyzji w związku z jej art. 1 ust. 3 należy w niniejszym przypadku uznać za bezzasadne, ponieważ Komisja ograniczyła się do wyciągnięcia konsekwencji ze stwierdzenia niezgodności ze wspólnym rynkiem zawartego już w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., która jest ostateczna.
- 353 Poza tym i w każdym razie Komisja także słusznie podnosi, że jeśli nawet sporne spłaty poręczeń nie stanowią jedynie wykonania ww. pierwotnych poręczeń, stanowią one także pomoc niezgodną z prawem i ze wspólnym rynkiem.
- 354 Wbrew bowiem twierdzeniom skarżących przyznanie pomocy państwa nawet w postaci poręczenia nie może prowadzić do powstania uzasadnionych oczekiwań osób trzecich co do zgodności z prawem tych poręczeń, jeśli zostały one przyznane z naruszeniem postanowień art. 88 ust. 3 WE. Zadaniem bowiem zainteresowanych osób trzecich jest udowodnienie wymaganej ostrożności i należytej staranności oraz upewnienie się, że nie naruszono przepisów prawa wspólnotowego w zakresie pomocy państwa (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 13 czerwca 2000 r. w sprawach połączonych T-204/97 i T-270/97 EPAC przeciwko Komisji, Rec. s. II-2267, pkt 144).
- 355 W tym względzie, jak przypomina Komisja w zaskarżonej decyzji (motyw 239), odsyłając do swego obwieszczenia w sprawie zastosowania art. 87 i 88 traktatu WE do pomocy państwowej w formie gwarancji [komunikatu w sprawie stosowania art. 87 WE i 88 WE do pomocy państwa w postaci poręczeń] (Dz.U. 2000, C 71, s. 14, ust. 5.3), jeśli dane państwo członkowskie dokonuje wypłaty poręczenia na warunkach odmiennych od tych, jakie były pierwotnie przewidziane, spłata ta jest uznawana za prowadzącą do powstania nowego poręczenia objętego obowiązkiem zgłoszenia na mocy art. 88 ust. 3 WE.

- 356 Poza tym zgodnie z orzecznictwem w celu umożliwienia Komisji przeprowadzenia oceny, czy środek spełnia wymogi zastosowania odstępstwa na mocy art. 87 ust. 3 WE, zadaniem danego państwa członkowskiego jest dostarczenie Komisji, w ramach obowiązku lojalnej współpracy pomiędzy państwami członkowskimi z instytucjami wynikającego z art. 10 WE, wszystkich informacji umożliwiających tej instytucji zbadanie, czy zostały spełnione warunki zastosowania odstępstwa, o które wnosi to państwo członkowskie (ww. wyrok w sprawie Włochy przeciwko Komisji, pkt 20).
- 357 W niniejszym przypadku Komisja zarzuca władzom greckim między innymi, że te nie dostarczyły informacji umożliwiających zbadanie, czy sporne wypłaty stanowią jedynie wykonanie pierwotnych poręczeń. Biorąc pod uwagę dostępne informacje, twierdzi ona w zaskarżonej decyzji (motyw 240), że sporne środki są nowymi poręczeniami.
- 358 W tym względzie okazuje się, w świetle argumentacji stron i akt sprawy, że w toku postępowania administracyjnego władze greckie, mimo skierowania do nich przez Komisję żądania udzielenia informacji, nie dostarczyły informacji dotyczących dokładnych warunków umów poręczenia, upływu wyznaczonych terminów, uprzednich wezwań do zapłaty wystosowanych przez banki będące wierzycielami oraz dat wypłat spornych sum. Ponadto nie poinformowały one o ewentualnych zmianach pierwotnych poręczeń w celu uzyskania, gdyby takowe miały miejsce, zatwierdzenia przez Komisję takich zmienionych poręczeń.
- 359 W takich okolicznościach, zakładając nawet, że pierwotne poręczenia, uznane za niezgodne ze wspólnym rynkiem w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., zostały zmienione, wystarczy stwierdzić, iż w każdym razie Komisja nie przekroczyła granic swobodnego uznania, uznając w zaskarżonej decyzji (motywy 204, 241), że te nowe przyznane przez Republikę Grecką sporne poręczenia stanowią, w świetle kryterium inwestora prywatnego, a fortiori pomoc przyznaną niezgodnie z prawem, biorąc pod uwagę rosnące zadłużenie i ogólną niewypłacalność OA. W tym zakresie Komisja słusznie podnosi między innymi, że zachowanie wierzycieli prywatnych, którzy dążyli do

nałożenia bardziej surowych warunków przy okazji zawierania umów podnajmu samolotów przez OA na rzecz NOA, i którzy jedynie dostosowali się do wstąpienia przez państwo w prawa OA w ramach umów leasingowych, potwierdza brak wiarygodności OA i NOA oraz niechęć wierzycieli prywatnych do podejmowania jakiegokolwiek ryzyka w tym względzie.

³⁶⁰ Z powyższych rozważań wynika, że zaskarżona decyzja nie jest dotknięta oczywistym błędem w ocenie i jest wystarczająco uzasadniona w odniesieniu do zakwalifikowania jako pomocy państwa spornych wypłat dokonanych przez Republikę Grecką w wykonaniu niektórych poręczeń.

³⁶¹ W odniesieniu do bezpośredniej wypłaty na rzecz OA kwoty 8,2 mln EUR, dokonanej przez Republikę Grecką w dniu 9 sierpnia 2004 r. tytułem zaliczki na rzecz sum wpłaconych przez OA na konto powiernicze w ramach poręczenia spłat należnych od tej spółki na mocy umów podnajmu dotyczących dwóch samolotów Airbus A 340-300, ze sprawozdania firmy Moore Stephens wynika, że ta sporna wypłata nie była objęta żadnym poręczeniem, co skądinąd przyznały skarżące. Poza tym jest bezsporne, że podczas odblokowania ww. sumy przez Crédit Lyonnais OA nie zwróciła Republice Greckiej tej sumy wraz z odsetkami (zob. pkt 345, 346 powyżej). W takich okolicznościach Komisja nie przekroczyła granic swobodnego uznania i wystarczająco uzasadniła zaskarżoną decyzję, stwierdzając, że nawet gdyby kwota spornej wpłaty została uznana przez władze greckie za dług OA wobec nich, wpłata ta stanowiłaby nową pomoc w świetle kryterium inwestora prywatnego, biorąc pod uwagę małe prawdopodobieństwo zwrotu tej kwoty przez OA (motyw 204 zaskarżonej decyzji).

362 Z wszystkich powyższych względów należy oddalić jako bezzasadne zarzuty dotyczące oczywistego błędu w ocenie i niewystarczającego uzasadnienia zaskarżonej decyzji w odniesieniu do wykonania spornych poręczeń państwa, a także bezpośredniej wpłaty ww. sumy w wysokości 8,2 mln EUR.

c) W przedmiocie tolerowania niespłacania długów podatkowych i długów dotyczących składek na zabezpieczenie społeczne (art. 1 ust. 4 zaskarżonej decyzji) (sprawy T-415/05, T-416/05 i T-423/05)

Argumenty stron

363 Skarżące podważają ustalenia Komisji dotyczące zarzucanego tolerowania niespłacania przez OA długów podatkowych i długów z zakresu składek na zabezpieczenie społeczne. Władze greckie już podniosły w uwagach z dnia 11 czerwca 2004 r., że zarzuty przedstawione w tym zakresie przez Komisję w decyzji z dnia 16 marca 2004 r. o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego są nieprecyzyjne i niczym niepoparte. Jedyne konkretny przykład wspomniany w tej decyzji dotyczył nieuiszczenia kwoty 26 mln EUR z tytułu podatku zwanego „spatosimo”, nakładanego przez Republikę Grecką na bilety lotnicze w celu finansowania rozwoju portów lotniczych.

364 Skarżące podnoszą, że niespłacone w terminie długi wobec państwa nie stanowią automatycznie pomocy państwa. Za pomoc państwa może być uznana wyłącznie kwota korzyści przyznanej dłużnikowi przez wierzyciela publicznego, który nie działa tak, jak działałby wierzyciel prywatny. Ustalenie istnienia pomocy państwa zgodnie z tym kryterium wierzyciela prywatnego wymaga przedstawienia dowodu długotrwałego tolerowania niespłacania długów i, w konsekwencji, określenia tej tolerancji w liczbach. Ciężar tego dowodu spoczywa na Komisji.

- 365 W niniejszym przypadku Komisja popełniła zdaniem skarżących oczywisty błąd w ocenie i naruszyła obowiązek uzasadnienia, stwierdzając, że sama tylko interwencja państwa umożliwiła OA dalsze prowadzenie jej działalności; instytucja ta nie dokonała przy tym oszacowania liczbowego tego tolerowania przez państwo niespłacania długów w świetle kryterium wierzyciela prywatnego.
- 366 Ich zdaniem Komisja nie udowodniła bowiem, jeśli chodzi o zawieszenie odzyskania ww. należności, ani długotrwałego charakteru rzekomej tolerancji, ani przyznania korzyści na rzecz OA w stosunku do jej konkurentów.
- 367 W szczególności Komisja nie dostarczyła konkretnych danych wskazujących na to, że wierzyciel prywatny nie zastosowałby spornych środków. Między innymi instytucja ta nie zbadała tego, czy zarzucana Republice Greckiej tolerancja ww. długów wynikała z zawarcia ugody, na jakich warunkach zawarto taką ugodę, czy długi OA zostały poświadczane oraz czy podjęto kroki w celu ich odzyskania.
- 368 W niniejszym przypadku Komisja powołuje się na długotrwałe tolerowanie długów, podczas gdy w odniesieniu do długów dotyczących składek na zabezpieczenie społeczne sama przyznała w sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 12 maja 2005 r., brak takiej tolerancji w okresie przed grudniem 2002 r.
- 369 Ponadto skarżące zarzucają Komisji, że nie dostarczyła w zaskarżonej decyzji dowodów wystarczających, aby umożliwić nie tylko danemu państwu członkowskiemu, ale także wszystkim osobom, których to dotyczy, dokładne zidentyfikowanie pomocy niezgodnej ze wspólnym rynkiem oraz określenie bez nadmiernych trudności jej kwoty.

- 370 Skarżące z powyższego wywodzą, że zaskarżona decyzja jest niewystarczająco uzasadniona. Zarzucają Komisji, że wskazała tylko całkowitą kwotę „rzędu” 354 mln EUR i pozostawiła władzom greckim zadanie liczbowego określenia rzeczywistej korzyści przyznanej na rzecz OA. Ze względu na to zaś, że Komisja nie wskazała, co uczyniłby wierzyciel prywatny, niemożliwe jest dokładne ustalenie rodzaju pomocy stwierdzonej przez Komisję, okresu, w którym pomoc była przyznawana, oraz jej kwoty.
- 371 W szczególności Komisja nie wyjaśniła w zaskarżonej decyzji, czy podlegająca odzyskaniu ww. kwota 354 mln EUR obejmuje wyłącznie należności główne, czy także te z tytułu odsetek i grzywny. W tym względzie skarżące przypominają, że zgodnie z greckim kodeksem odzyskiwania przychodów publicznych poświadczenie przez właściwą służbę finansową istnienia długów wobec państwa jest równoznaczne z tytułem wykonawczym ich odzyskania. Do poświadczonych długów doliczane są znaczne odsetki, a opóźnienia w spłacie są sankcjonowane grzywnami. W celu egzekucji poświadczeń długów wydawane są indywidualne nakazy zapłaty wzywające daną spółkę do spłaty należnych sum.
- 372 Zdaniem OA oczywisty błąd w ocenie popełniony przez Komisję w odniesieniu do grzywien i odsetek krajowych jest potwierdzony przez okoliczność, że art. 2 ust. 2 zaskarżonej decyzji nakłada obowiązek zastosowania odsetek wspólnotowych od całkowitej kwoty długów podatkowych obejmujących grzywny i odsetki krajowe.
- 373 Tymczasem Komisja była poinformowana, że podczas kontroli przeprowadzonej przez ekspertów Komisji w maju 2005 r. 90% długów OA z tytułu podatków i składek na zabezpieczenia społeczne zostało poświadczonych i zostały od nich naliczone odsetki i grzywny. Ponieważ sposób odzyskiwania, po pierwsze, długów wobec państwa, i, po drugie podlegającej zwrotowi pomocy państwa jest dokładnie taki sam, należy

zatem rozważyć konsekwencje, jakie może mieć w zakresie odzyskania zakwalifikowanie wszystkich długów jako pomocy państwa.

- 374 Ponadto skarżące utrzymują, że zaskarżona decyzja jest niewystarczająco uzasadniona w odniesieniu do przypisania Republice Greckiej odpowiedzialności za działania krajowego organu właściwego ds. zabezpieczenia społecznego.
- 375 Wreszcie OA stawia pytanie, czy kwota spornych długów obejmuje także podatki należne AIA.
- 376 Komisja, popierana przez interwenienta, podważa argumentację skarżących. Podnosi między innymi, że władze greckie są w stanie dokładnie określić kwotę spornych długów, co skądinąd potwierdza poświadczenie kwoty 90% tych długów.

Ocena Sądu

- 377 Należy zbadać, czy Komisja ustaliła w sposób wystarczający pod względem prawnym dalsze tolerowanie, po wydaniu decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., przez Republikę Grecką niespłacania przez OA długów podatkowych oraz tych mających za przedmiot składki na zabezpieczenie społeczne w okresie od grudnia 2002 r. do grudnia 2004 r.

- 378 W tym celu należy na wstępie podnieść, że wbrew twierdzeniom skarżących samo poświadczenie długów OA wobec Republiki Greckiej nie umożliwia zapewnienia ich odzyskania (zob. podobnie ww. postanowienie w sprawie Olympiaki Aeroporia Ypiresies przeciwko Komisji, pkt 94). Zatem, w przypadku gdy – w braku jakiegokolwiek słusznego uzasadnienia – po poświadczeniu długów nie następuje wydanie nakazów ich zapłaty, a jeśli nakazy takie zostają wydane – w razie braku spłaty nie jest podejmowana egzekucja przymusowa, nadal trwa tolerowanie przez Republikę Grecką niespłacania rozpatrywanych długów. W tym zakresie wskazana przez Republikę Grecką okoliczność, zgodnie z którą sposób odzyskania wierzytelności i pomocy państwa jest taki sam, jest bez znaczenia do celów przeprowadzenia oceny istnienia pomocy państwa w postaci takiego tolerowania.
- 379 W niniejszym przypadku zaś skarżące ani nie poinformowały o wydaniu nakazu zapłaty, ani go nie przedstawiły, ani nie twierdziły, że w celu uzyskania zwrotu spornych wierzytelności wobec OA została zastosowana egzekucja przymusowa.
- 380 Ponadto w odpowiedzi na pytanie postawione przez Sąd podczas rozprawy OA wyjaśniła, że umowy ugody dotyczące długów zostały zawarte wyłącznie z IKA. W tym zakresie z zaskarżonej decyzji (motyw 128) wynika, że eksperci Komisji podnieśli, iż suma 7,7 mln EUR została wpłacona na rzecz IKA „na podstawie ugody dotyczącej okresu przed 2003 r.”. Z akt sprawy i z argumentacji stron wynika, że w odniesieniu do długów z zakresu zabezpieczeń społecznych – których kwota w sprawozdaniu firmy Moore Stephens została oszacowana na 148 mln EUR za rok 2003 i na 196 mln EUR za rok 2004 – oraz długów podatkowych w wysokości 374 mln EUR za rok 2003 i 431 mln EUR za rok 2004, zgodnie z ustaleniami dokonanymi w tym sprawozdaniu na podstawie sprawozdań finansowych i księgowych OA, władze greckie i OA nie dostarczyły Komisji w toku postępowania administracyjnego żadnej popartej dowodami informacji dotyczącej zawarcia i dokładnej treści ewentualnych ugód dotyczących długów podatkowych i długów z zakresu zabezpieczeń społecznych należnych od OA państwu w odniesieniu do rozpatrywanego okresu i wprowadzenia w życie tych ewentualnych ugód.

381 Wbrew twierdzeniom skarżących nie można zarzucać Komisji, że ta nie przeprowadziła wystarczająco pogłębionej analizy. W szczególności w okolicznościach niniejszego przypadku nieprecyzyjny charakter zarzutów podniesionych przez Komisję w decyzji z dnia 16 marca 2004 r. o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego nie zwalnia Republiki Greckiej i OA z obowiązku dostarczenia Komisji wszelkich informacji, jakie uważają za istotne, dotyczących uiszczenia przez OA rozpatrywanych długów. Jest bezsporne, że w zaskarżonej decyzji (pkt 82) Komisja powołała się tylko na „niespłacanie długów podatkowych” i nie wskazała wyraźnie tolerowania niespłacania długów z zakresu zabezpieczenia społecznego. Jednakże zarzuty podniesione przez Komisję powinny być interpretowane w kontekście dochodzenia wszczętego przez tę instytucję – równocześnie z wykonywaniem decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. – w odniesieniu do wszystkich podjętych po wydaniu tej decyzji i związanych z restrukturyzacją grupy Olympic Airways środków, które mogą obejmować pomoc państwa. W tym kontekście, który charakteryzują poważne trudności finansowe OA, która już wcześniej skorzystała z podobnych środków w postaci tolerowania niespłacania długów podatkowych i długów z zakresu zabezpieczenia społecznego, stwierdzonych w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., Republika Grecka skądinąd podkreśliła w uwagach z dnia 11 czerwca 2004 r., że termin „długi podatkowe” był niejasny. W tym zakresie podniosła ona w istocie, iż jeśli Komisja miała zamiar stwierdzić, że władze greckie wspierały OA poprzez tolerowanie niespłacania określonych długów, ale nie tylko długów podatkowych, do niej należało przedstawienie dowodu takiego tolerowania.

382 W niniejszym przypadku skarżące nie przedstawiły żadnego konkretnego dowodu, który mógłby wyjaśnić tolerowanie przez Republikę Grecką niespłacania spornych długów w rozpatrywanym okresie.

383 W takich okolicznościach nie można zarzucać Komisji, że przerzuciła ciężar dowodu, zakładając istnienie trwałego tolerowania przez państwo długów OA, czego nie uczyniłby wierzyciel prywatny znajdujący się w porównywalnej sytuacji.

384 W tym względzie skarżące nie dowiodły, iż Komisja przekroczyła zakres swobodnego uznania, stwierdzając, że choć jest bezsporne, iż państwo może, podobnie jak wierzyciel prywatny, przyznać swym dłużnikom pewien termin na spłatę długów, w przypadku gdy istnieje rzeczywista nadzieja, że część tych długów zostanie spłacona w bliskiej i przewidywalnej przyszłości, taka perspektywa nie wydaje się w niniejszym przypadku wiarygodna z braku podjęcia przez OA środków naprawczych, co potwierdza nagromadzenie jej długów. Ponadto w tej kwestii zaskarżona decyzja (zob. między innymi motywy 203, 205), w której Komisja podkreśla między innymi nagromadzenie się w rozpatrywanym okresie długów podatkowych i długów z zakresu zabezpieczenia społecznego OA, które osiągnęło znaczne rozmiary już pod koniec 2002 r., jest wystarczająco uzasadniona.

385 W szczególności za przyjęciem istnienia ryzyka poniesienia przez wierzyciela dodatkowych strat przemawia okoliczność, że sporne środki były kontynuacją pewnych środków o tym samym charakterze, polegających na tolerowaniu w szczególności długotrwałego niespłacania długów z zakresu zabezpieczenia społecznego i długów podatkowych, takich jak ten dotyczący podatku „spatosimo”, zakwalifikowanych jako pomoc państwa już w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. Ze względu na niepowołanie się przez skarżące na jakikolwiek dowód umożliwiający rozróżnienie spornych środków od analogicznych środków pomocowych przyznanych wcześniej okoliczność, że takie środki stanowiły logiczną kontynuację tej wcześniejszej pomocy, może być uznana za okoliczność potwierdzającą to, że należą one do kategorii pomocy państwa (ww. wyrok w sprawie BP Chemicals przeciwko Komisji, pkt 171, 176). Analizy tej nie podważa okoliczność – dotycząca wyłącznie wykonania decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r., a zatem pozbawiona znaczenia w niniejszym przypadku – że Komisja w skardze w sprawie stwierdzenia uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 12 maja 2005 r., wykluczyła składki na zabezpieczenie społeczne ze swego żądania orzeczenia przez Trybunał, iż Republika Grecka nie podjęła wszelkich niezbędnych środków w celu odzyskania pomocy, o której mowa w decyzji z dnia 11 grudnia 2002 r. w związku z ugodą zawartą pomiędzy OA a IKA i częściową spłatą długów z zakresu zabezpieczenia społecznego, o których mowa w tej decyzji, jak wynika z pkt 10 tego wyroku.

- 386 W niniejszym przypadku należy ponadto podkreślić, że Komisja wyjaśniła, iż gdyby został przewidziany jakikolwiek konkretny środek mający na celu zagwarantowanie spłaty wierzytelności państwa, byłaby ona gotowa do jego zbadania w trakcie wykonywania zaskarżonej decyzji.
- 387 W odniesieniu do podniesionej przez skarżących części zarzutu, zgodnie z którą sporna pomoc nie może zostać nawet w przybliżeniu określona ilościowo, wystarczy podnieść, że w ww. wyroku z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie Komisja przeciwko Grecji (pkt 42) Trybunał oddalił już ten zarzut, stwierdzając, iż kwoty związane z zaniechaniem poboru podatków i składek na zabezpieczenie społeczne zostały określone w art. 1 zaskarżonej decyzji.
- 388 W szczególności brak dokładnych danych na temat długów OA wobec Republiki Greckiej, poza rozróżnieniem pomiędzy długami podatkowymi a długami z zakresu zabezpieczenia społecznego, nie uniemożliwia liczbowego określenia spornej pomocy na podstawie dostatecznie dokładnych informacji znajdujących się w zaskarżonej decyzji (jej motywy 128–130, 205), z którymi nierozzerwalnie związana jest jej sentencja. Zaskarżonej decyzji nie można także uznać za niewystarczająco uzasadnioną w tym zakresie. W każdym razie to liczbowe określenie jest zadaniem władz greckich w ramach wykonania zaskarżonej decyzji przy lojalnej współpracy z Komisją (zob. podobnie ww. wyrok Trybunału z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie Komisja przeciwko Grecji, pkt 43, 44).
- 389 Ponadto Komisja uzasadniła w sposób wystarczający pod względem prawnym w zaskarżonej decyzji (motywy 206) możliwość przypisania spornego środka państwu, podnosząc między innymi, że IKA jest greckim podmiotem publicznym odpowiedzialnym za zarządzanie, pod nadzorem państwa, greckim systemem zabezpieczenia społecznego i pobieranie obowiązkowych składek na zabezpieczenie społeczne.

- 390 Wreszcie wbrew twierdzeniom skarżących nałożenie w art. 2 zaskarżonej decyzji obowiązku zapłaty odsetek wspólnotowych od kwoty spornej pomocy, już podwyższonej o odsetki krajowe, nie dowodzi popełnienia przez Komisję w przeprowadzonej przez nią analizie żadnego oczywistego błędu w ocenie, ponieważ te różne odsetki mają odrębne cele (zob. pkt 417, 418 poniżej).
- 391 W szczególności w odniesieniu do podatku „spatosimo” skarżące nie wykazały tego, że dostarczyły Komisji dowód spłaty. Jednakże należy przypomnieć, że gdyby dług został częściowo spłacony, należałoby to uwzględnić w trakcie wykonywania zaskarżonej decyzji, jak podnosi Komisja.
- 392 W odniesieniu do wątpliwości, jakie wyraziła OA co do zakwalifikowania jako pomocy nieuiszczenia przez OA podatków należnych na rzecz AIA, wystarczy podnieść, że Komisja nie bada tego środka jako takiego w świetle ewentualnej kwalifikacji jako pomocy państwa. W motywie 179 zaskarżonej decyzji instytucja ogranicza się bowiem do wskazania, w ramach badania charakteru restrukturyzacji, nieprzekazania, podczas oddzielenia działalności, na rzecz NOA długu OA wobec AIA. Komisja zbadała natomiast długi NOA wobec AIA. W tym zakresie uznała, iż nie może ostatecznie stwierdzić, że działania AIA można przypisać państwu.
- 393 Ze wszystkich przedstawionych powyżej względów należy oddalić jako bezzasadne zarzuty dotyczące oczywistego błędu w ocenie i braku uzasadnienia.

4. *W przedmiocie naruszenia prawa do bycia wysłuchanym (sprawy T-415/05 i T-423/05)*

a) Argumenty stron

- ³⁹⁴ Republika Grecka i OA utrzymują, że Komisja naruszyła prawo do obrony tego państwa członkowskiego, odmawiając mu przekazania sprawozdania firmy Moore Stephens przed wydaniem zaskarżonej decyzji, mimo jego żądań ponowionych między innymi w piśmie do Komisji z dnia 26 października 2005 r. Wbrew praktyce Komisji stosowanej w zakresie pomocy państwa w sektorze transportu lotniczego, na przykład w sprawie dotyczącej spółki Alitalia, sprawozdanie to zostało przekazane władzom greckim dopiero pod koniec 2005 r. Poza tym Republika Grecka powołuje się w tym zakresie na naruszenie zasady dobrej administracji.
- ³⁹⁵ Skarżące zarzucają Komisji, że przytoczyła w zaskarżonej decyzji ustalenia zawarte w ww. sprawozdaniu, nie umożliwiając jednocześnie władzom greckim przedstawienia w stosownym czasie uwag na temat niedostatków tego sprawozdania w odniesieniu do badania podajmu samolotów na rzecz NOA, wyceny wartości aktywów OA przekazanych na rzecz NOA oraz poszczególnych bezpośrednich środków pomocowych przyznanych rzekomo na rzecz OA.
- ³⁹⁶ OA utrzymuje, że naruszanie prawa Republiki Greckiej do bycia wysłuchanym miało bezpośredni negatywny wpływ na możliwość obrony przez beneficjenta pomocy jego interesów. OA została w ten sposób pozbawiona, w szerszym znaczeniu, prawa do bycia wysłuchaną w zakresie dotyczącym prawdziwości i znaczenia informacji przedstawionych w sprawozdaniu firmy Moore Stephens.

- 397 Gdyby władze greckie i, w szerszym znaczeniu, OA miały dostęp do tego sprawozdania, byłyby one w stanie wyjaśnić wiele nieporozumień przed wydaniem zaskarżonej decyzji. Naruszenie prawa Republiki Greckiej do bycia wysłuchaną uzasadnia zatem stwierdzenie nieważności tej decyzji.
- 398 Komisja, popierana przez interwenienta, podważa tę argumentację. Wyjaśnia, że, wbrew twierdzeniom Republiki Greckiej, nie przekazała ona także sprawozdania władzom włoskim przed wydaniem decyzji dotyczącej spółki Alitalia.

b) Ocena Sądu

- 399 Jak już przypomniano w pkt 229 powyżej, poszanowanie prawa do obrony w każdym postępowaniu wszczętym w stosunku do danej osoby, które może zakończyć się wydaniem aktu dla niej niekorzystnego, stanowi podstawową zasadę prawa wspólnotowego i winno być przestrzegane nawet wtedy, gdy brak jest szczegółowych uregulowań.
- 400 W szczególności w zakresie pomocy państwa Komisja może, do celów przeprowadzenia oceny środka w świetle postanowień art. 87 WE, powołać się na informacje uzyskane od osób trzecich dopiero po umożliwieniu danemu państwu przedstawienia jego uwag na temat tych informacji (zob. pkt 250 powyżej).
- 401 W niniejszym przypadku, ze względu na to, że w sprawozdaniu firmy Moore Stephens powołano się wyłącznie na dane uzyskane od OA i NOA w toku dochodzenia na miejscu przeprowadzonego przez ekspertów Komisji, przy czym nie zawiera ono

żadnej informacji dotyczącej stanu faktycznego, która nie byłaby znana przedsiębiorstwom będącym beneficjentami spornej pomocy, które znajdują się również w posiadaniu Republiki Greckiej, nieprzekazanie tego sprawozdania Republice Greckiej nie mogło jako takie naruszyć prawa do obrony tego państwa członkowskiego.

⁴⁰² Ponadto należy przypomnieć, że w sprawie T-415/05, w odniesieniu do spornych środków na rzecz NOA, Sąd już orzekł, że Komisja naruszyła postanowienia art. 87 ust. 1 WE, nie badając, czy opłaty uiszczane przez tę spółkę na rzecz OA i Republiki Greckiej za podnajem samolotów były niższe od cen rynkowych (zob. pkt 248–253 powyżej), czego efektem nie jest konieczne badanie w niniejszym przypadku wpływu na wynik postępowania nieprzekazania sprawozdania firmy Moore Stephens władzom greckim.

⁴⁰³ W sprawach T-415/05 i T-423/05, w odniesieniu do spornych środków na rzecz OA, należy podnieść, iż skarżące nie powołują się na żadną konkretną informację umożliwiającą założenie, że gdyby władze greckie dysponowały sprawozdaniem firmy Moore Stephens przed wydaniem zaskarżonej decyzji, mogłyby podnieść argumenty, które wpłynęłyby na wynik postępowania.

⁴⁰⁴ Należy zatem oddalić jako bezzasadny zarzut dotyczący naruszenia prawa do obrony. Poza tym, ponieważ skarżące nie przedstawiają żadnego szczególnego twierdzenia na poparcie zarzutu dotyczącego naruszenia zasady dobrej administracji (zob. pkt 394 powyżej), należy oddalić go na tej samej podstawie co zarzut dotyczący naruszenia prawa do obrony.

5. *W przedmiocie naruszenia zasady proporcjonalności (sprawy T-415/05 i T-416/05)*

a) Argumenty stron

⁴⁰⁵ W sprawie T-415/05 Republika Grecka utrzymuje, iż – w przypadku gdyby zaskarżona decyzja musiała być interpretowana w ten sposób, że NOA jest także zobowiązana do zwrotu pomocy wypłaconej na rzecz OA w wykonaniu art. 2 ust. 1 zaskarżonej decyzji, co ona podważa – wymaganie odzyskania od NOA w szczególności kwoty 354 mln EUR, o której mowa w art. 1 ust. 4 tej decyzji, podczas gdy spółka ta rozpoczęła prowadzenie działalności dopiero w dniu 12 grudnia 2003 r., a Komisja nie stwierdziła żadnej pomocy na jej rzecz w postaci tolerowania niepłacenia podatków i składek na zabezpieczenie społeczne, naruszałoby zasadę proporcjonalności.

⁴⁰⁶ W replice Republika Grecka dodaje, że taki wymóg jest sprzeczny z ustanowionym w art. 10 WE obowiązkiem współpracy w dobrej wierze.

⁴⁰⁷ W sprawie T-416/05 NOA podnosi, że obowiązek odzyskania od niej pomocy, o której mowa w art. 1 ust. 4 zaskarżonej decyzji, przyznanej przed oddzieleniem działalności, byłby sprzeczny z zasadą proporcjonalności, gdyby dotyczył pomocy przyznanej we wszystkich sektorach działalności OA.

408 Komisja, popierana przez interwenienta, podważa tę argumentację.

b) Ocena Sądu

409 W sprawie T-416/05 nie ma potrzeby orzekania co do podniesionego przez skarżącą zarzutu niedopuszczalności argumentacji dotyczącej niepewności Komisji w odniesieniu do dokładnej daty utworzenia NOA, który skądinąd został podniesiony w ramach niniejszego zarzutu wyłącznie tytułem żądania pomocniczego. Jak już bowiem orzeczono (zob. pkt 117 powyżej), argumentacja ta jest w każdym razie pozbawiona znaczenia.

410 Co do istoty wystarczy przypomnieć, że w ww. wyroku z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie Komisja przeciwko Grecji (pkt 53) Trybunał oddalił zarzut dotyczący naruszenia zasady proporcjonalności, które powołała Republika Grecka, ze względu na fakt, że zniesienie niezgodnej z prawem pomocy w drodze jej odzyskania jest logiczną konsekwencją stwierdzenia jej niezgodności z prawem i że obowiązek zniesienia przez państwo członkowskie pomocy uznanej przez Komisję za niezgodną ze wspólnym rynkiem ma na celu przywrócenie sytuacji istniejącej przed jej udzieleniem.

411 W takich okolicznościach ze względu na to, iż zostało stwierdzone, że NOA może być uznana, do celów odzyskania spornej pomocy, za następcę OA (zob. pkt 148–151 powyżej), żądanie od NOA zwrotu tej pomocy nie może być uznane za sprzeczne z zasadą proporcjonalności.

- 412 Ponadto należy podnieść, że w odniesieniu do podziału obowiązku zwrotu pomiędzy OA i NOA kwestia ta nie została rozstrzygnięta w wyroku z dnia 12 maja 2005 r. i nie została zbadana przez Komisję w zaskarżonej decyzji. Uregulowanie jej w ramach krajowej procedury wykonania zaskarżonej decyzji należy zatem do stron zgodnie z ich wzajemnym obowiązkiem lojalnej współpracy (zob. pkt 125–127 powyżej).
- 413 Ze wszystkich przedstawionych powyżej względów zarzut dotyczący naruszenia zasady proporcjonalności, a także nieoparty żadnym szczególnym twierdzeniem zarzut dotyczący obowiązku współpracy, należy oddalić jako bezzasadne.

6. *W przedmiocie naruszenia zasady ne bis in idem (sprawy T-415/05 i T-423/05)*

- 414 Republika Grecka i OA utrzymują, że w zakresie, w jakim z kwoty 354 mln EUR, o której mowa w art. 1 ust. 4 zaskarżonej decyzji, kwota około 136 mln EUR odpowiada odsetkom i grzywnom przewidzianym w prawie krajowym, przewidziany w art. 2 ust. 2 zaskarżonej decyzji obowiązek doliczenia do kwot podlegających odzyskaniu odsetek w wysokości odpowiadającej wspólnotowej stopie referencyjnej jest sprzeczny z zasadą *ne bis in idem*.
- 415 Należy podkreślić, że odsetki wspólnotowe należne na podstawie art. 2 ust. 2 zaskarżonej decyzji od przedsiębiorstw będących beneficjentami spornej pomocy nie mają charakteru sankcji, ale mają na celu przywrócenie w pełni konkurencji poprzez zwrot korzyści przyznanej tym beneficjentom od daty przyznania pomocy.

- 416 W niniejszym przypadku, ze względu na to, iż tolerowanie niepłacenia kwot różnego rodzaju przewidzianych w prawie greckim odsetek za zwłokę i grzywien także stanowi pomoc państwa, Komisja słusznie podnosi, że zaskarżoną decyzję należy interpretować w ten sposób, iż odsetki, o których mowa w jej art. 2 ust. 2, mają zastosowanie także do tych kwot od momentu ich wymagalności. Ponadto, jak wyjaśniła Komisja przed Sądem, zasady kapitalizacji tych odsetek zostaną określone podczas wykonywania zaskarżonej decyzji.
- 417 Ponieważ, po pierwsze, odsetki za zwłokę i grzywiny przewidziane w prawie greckim, i, po drugie, odsetki przewidziane w zaskarżonej decyzji w celu zapewnienia przywrócenia konkurencji służą realizacji różnego rodzaju celów, nałożenie odsetek wspólnotowych od całkowitej kwoty pomocy zwiększonej o odsetki i grzywiny krajowe nie narusza zasady *ne bis in idem*.
- 418 Z powyższego wynika, że zarzut dotyczący naruszenia zasady *ne bis in idem* należy oddalić jako bezzasadny.
- 419 Z powyższego wynika, że należy stwierdzić nieważność zaskarżonej decyzji, po pierwsze, w części dotyczącej uznania przez Komisję za niezgodną ze wspólnym rynkiem pomocy przyznanej na rzecz NOA (art. 1 ust. 1), po drugie, w części dotyczącej uznania przez nią za niezgodną ze wspólnym rynkiem pomocy przyznanej na rzecz OA, o której mowa w art. 1 ust. 2 w zakresie, w jakim odnosi się ona do kwoty odpowiadającej wartości wszystkich aktywów niematerialnych zarejestrowanych z tytułu wartości firmy, wartości samolotów przekazanych na rzecz NOA, a także przychodów oczekiwanych ze sprzedaży dwóch samolotów, a wreszcie – w części zawierającej nakaz odzyskania tej pomocy (art. 2).

W przedmiocie kosztów

- 420 Na podstawie art. 87 § 3 regulaminu postępowania przed Sądem w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań każdej ze stron Sąd może postanowić, że koszty zostaną podzielone albo że każda ze stron poniesie swoje własne koszty. Na podstawie art. 87 § 4 akapit trzeci tego regulaminu może on postanowić, że interwenienci inni niż państwo członkowskie pokrywają własne koszty.
- 421 Ponieważ w trzech sprawach połączonych żądania każdej ze stron zostały uwzględnione tylko częściowo, należy każdą ze stron obciążyć jej własnymi kosztami, w tym w sprawach T-416/05 i T-423/05 – kosztami związanymi z postępowaniami w sprawie wniosków o zastosowanie środków tymczasowych.

Z powyższych względów

SĄD (szósta izba)

orzeka, co następuje:

- 1) **Stwierdza się nieważność art. 1 ust. 1 decyzji Komisji C(2005) 2706 wersja ostateczna z dnia 14 września 2005 r. w sprawie pomocy państwa na rzecz Olimpiaki Aeroporia Ypiresies AE [C 11/2004 (ex NN 4/2003) – Olimpiaki Aeroporia – Restrukturyzacja i prywatyzacja].**

- 2) **Stwierdza się nieważność art. 1 ust. 2 decyzji C(2005) 2706 wersja ostateczna w zakresie, w jakim dotyczy on kwoty odpowiadającej wartości wszystkich aktywów niematerialnych zarejestrowanych w bilansie przekształcenia Olympiaki Aeroporia Ypiresies jako wartość firmy, wartości samolotów przekazanych na rzecz Olympiakes Aerogrammes AE, a także przychodów oczekiwanych ze sprzedaży dwóch samolotów zarejestrowanych jeszcze w bilansie Olympiaki Aeroporia Ypiresies.**

- 3) **Stwierdza się nieważność art. 2 decyzji C(2005) 2706 wersja ostateczna w zakresie, w jakim dotyczy on środków rozpatrywanych w art. 1 ust. 1 i 2, ze względu na stwierdzoną nieważność tych przepisów.**

- 4) **W pozostałym zakresie skargi zostają oddalone.**

- 5) **Każda strona pokrywa koszty własne, w tym koszty poniesione w ramach postępowań w sprawie wniosków o zastosowanie środków tymczasowych.**

Jaeger

Meij

Truchot

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 13 września 2010 r.

Podpisy

II - 4888

Spis treści

Okoliczności powstania sporu	II - 4759
Decyzja 2003/372/WE	II - 4760
Zaskarżona decyzja	II - 4763
Przebieg postępowania i żądania stron	II - 4769
Co do prawa	II - 4774
A — W przedmiocie braku aktualnego interesu prawnego skarżących	II - 4774
1. Argumenty stron	II - 4774
2. Ocena Sądu	II - 4776
B — Co do istoty	II - 4779
1. W przedmiocie istnienia, dla celów odzyskania pomocy, ciągłości gospodarczej pomiędzy OA i NOA (sprawy T-415/05 i T-416/05)	II - 4780
a) Argumenty stron	II - 4780
b) Ocena Sądu	II - 4788
W przedmiocie określenia środków przyznanych na rzecz OA, które mogą być przedmiotem obowiązku odzyskania od NOA	II - 4789
W przedmiocie skutków prawnych zaskarżonej decyzji wynikających ze stwierdzenia dotyczącego istnienia, do celów odzyskania spornej pomocy, sukcesji NOA po OA	II - 4792
W przedmiocie oceny uzasadnienia i zasadności zawartego w zaskarżonej decyzji twierdzenia dotyczącego sukcesji NOA po OA do celów odzyskania spornej pomocy	II - 4797
	II - 4889

2.	W przedmiocie pomocy przyznanej na rzecz NOA (art. 1 ust. 1 zaskarżonej decyzji) (sprawy T-415/05 i T-416/05)	II - 4806
a)	W przedmiocie uwzględnienia, do celów kwalifikacji spornych środków, ciągłości gospodarczej pomiędzy OA a NOA.....	II - 4806
	Argumenty stron	II - 4806
	Ocena Sądu.....	II - 4808
b)	W przedmiocie kryterium inwestora prywatnego	II - 4813
	Argumenty stron	II - 4813
	Ocena Sądu.....	II - 4819
	— W przedmiocie określenia spornej pomocy	II - 4819
	— W przedmiocie spornych kwestii dotyczących treści zaskarżonej decyzji i argumentacji stron.....	II - 4821
	— W przedmiocie elementów mających znaczenie dla zastosowania kryterium inwestora prywatnego	II - 4824
	— W przedmiocie rozłożenia ciężaru dowodu i związanych z nim obowiązków proceduralnych Komisji i uczestniczącego w postępowaniu państwa członkowskiego.....	II - 4828
3.	W przedmiocie pomocy przyznanej na rzecz OA	II - 4837
a)	W przedmiocie przedpłaty zawyżonej kwoty wartości aktywów OA przekazanych na rzecz NOA (art. 1 ust. 2 zaskarżonej decyzji) (sprawy T-415/05 i T-423/05)	II - 4837
	W przedmiocie naruszenia art. 87 ust. 1 WE i braku uzasadnienia (sprawy T-415/05 i T-423/05).....	II - 4838
	— Argumenty stron	II - 4838
	— Ocena Sądu	II - 4844
	W przedmiocie naruszenia art. 87 ust. 3 WE i braku uzasadnienia (sprawa T-415/05).....	II - 4858

GRECJA I IN. PRZECIWKO KOMISJI

— Argumenty stron	II - 4858
— Ocena Sądu	II - 4861
b) W przedmiocie realizacji niektórych poręczeń państwa (art. 1 ust. 3 zaskarżonej decyzji) (sprawy T-415/05 i T-423/05)	II - 4862
Argumenty stron	II - 4862
Ocena Sądu	II - 4866
c) W przedmiocie tolerowania niespłacania długów podatkowych i długów dotyczących składek na zabezpieczenie społeczne (art. 1 ust. 4 zaskarżonej decyzji) (sprawy T-415/05, T-416/05 i T-423/05)	II - 4871
Argumenty stron	II - 4871
Ocena Sądu	II - 4874
4. W przedmiocie naruszenia prawa do bycia wysłuchanym (sprawy T-415/05 i T-423/05)	II - 4880
a) Argumenty stron	II - 4880
b) Ocena Sądu	II - 4881
5. W przedmiocie naruszenia zasady proporcjonalności (sprawy T-415/05 i T-416/05)	II - 4883
a) Argumenty stron	II - 4883
b) Ocena Sądu	II - 4884
6. W przedmiocie naruszenia zasady ne bis in idem (sprawy T-415/05 i T-423/05)	II - 4885
W przedmiocie kosztów	II - 4887